

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

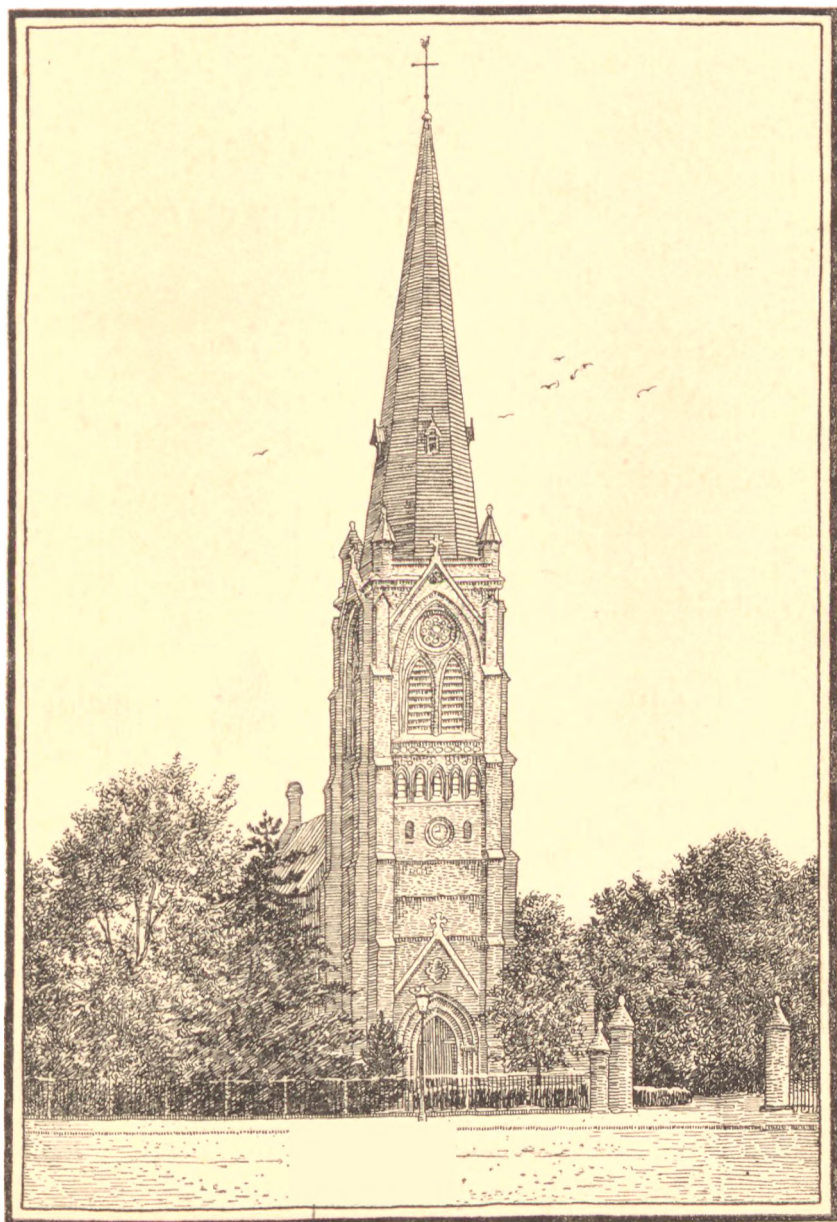
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

R. W. WINKEL
PETER · KRAG

O. LOHSE

Peter Krag

PETER KRAG

MINDER

SAMLEDE AF R. W. WINKEL

O. LOHSE — KØBENHAVN 1924

F O R O R D

Da Pastor Krag i Septbr. 1912 gik ind til sin Herres Glæde, var vi mange, der følte det som et Savn, at han ikke fik sin Grav udenfor St. Jakobs Kirke, og at vi ikke fik Lov at sætte ham et Mindesmærke der ved den Kirke, hvor han Søndag efter Søndag havde samlet de store Skarer, fordi vi der smagte Livets Brød. Det var dette Savn og Savnet af en Skildring fra hine velsignede Aar, der førte til, at jeg vovede at indbyde en Del af de mange betydelige Mænd og Kvinder fra hans Menighed og Tilhørere for at opfordre dem til at udfylde dette Savn, og den Redebonhed, hvormed Tanken blev taget op, synes mig at retfærdiggøre mit Forslag.

Det blev mig, fordi ingen værdigere tog det op. Jeg syntes ikke, vi turde bide længere. Aar efter Aar mindskedes jo Kredsen fra St. Jakob, senest gik Bangert og Obel hjem, og vi ældes jo alle; saa greb jeg til, og de øvrige Bidragydere bad saa mig redigere Bogen. Dette er min eneste Berettigelse til at samle denne Mindekrans, hvori hver enkelt Medarbejder har søgt at yde sit Bidrag til et Billede fra hine Dage af den Velsignelse, vi fandt under St. Jakobskirkens Prædikestol og i det Menighedssamfund, som derfra grundlagdes.

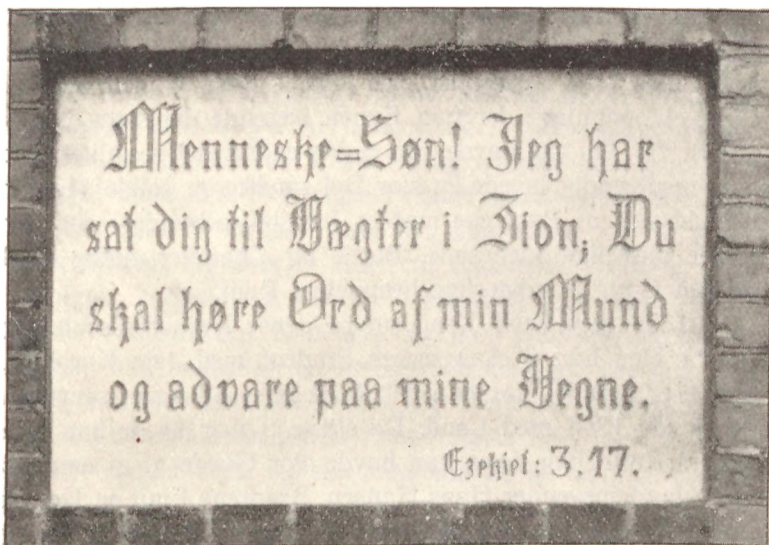
At denne Form for en Levnedsskildring litterært set har sine Mangler, er vi ganske paa det rene med, men kun paa denne Maade har det været os muligt at samle Minderne, og

det er os jo ikke først og fremmest om at gøre at skabe noget af litterær Værdi, men om at opbevare Minder, der ikke blot for os selv og mange med os har haft stor personlig Værdi, men ogsaa i det Hele betydet en Faktor af Værdi for Kirkens Udvikling, især her i København.

Alle disse stærkt optagne, der trods al Optagethed med saa villig og smuk Redebonhed rakte Haand til dette Øjemed, skylder jeg, og alle dem, der vil læse Bogen, en stor Tak. Der mangler dog i alt Fald én i Kredsen, Professor Westergaard, hvem vi desværre maa savne, fordi han følte sig bundet ved et Løfte, han forud havde givet om til en Aarsberetning at skrive en kort Livsskildring af Pastor Krag.

De forskellige Bidragydere til Bogen har vist mig den store Tillid at bemyndige mig til at bruge Bidragene frit og til eventuelt at beskære dem for at undgaa Gentagelser. Men jeg har ikke evnet at gøre synderlig Brug af denne Tilladelse, dertil har Gentagelserne været mig for stærkt personlig prægede af Trangen til at udtrykke en Tak. Ansvar for disse Gentagelser maa altsaa jeg bære.

R. W. WINKEL.

Marmortavlen ved Indgangen til St. Jakobs Præstebolig.

INDLEDNING.

Sognepræst *Christian Peter Seidelin Krag* er født d. 13de August 1839 i Sønder Broby Præstegaard paa Fyen og hører saavel paa fædrene som mødrene Side til Præsteslægter, der kan føres tilbage til det 17de Aarhundrede. Hans Fader, Chr. Ernst Krag (f. 1804), var Præst i Tommerup, Skovlænge, Broby og Dreslette, hvor han døde i en høj Alder, 92 Aar gl., og hans Moder, Margrethe Vilhelmine Seidelin var født i Dreslette, hvor hendes Fader, den kundskabsrige og kunstforstandige Provst, titulær Biskop *Valentin Peter Seidelin*, var Sognepræst indtil sin Død 1863.

Samme Provst maa have været en alsidig Mand. Han fik egregie til sin Embedseksamen. I sine unge Dage var han Lærer i Dansk og Historie for Prinsesse Charlotte Frederikke af Mecklenborg-Schwerin, der var forlovet med Prins Christian Frederik, den senere Konge Christian den 8de, og fra Prinsessens Lærer avancerede han til Prinsens Sekretær og Bibliothekar. Det er da sagtens derfra han har faaet en saa stor Smag for højloftede Sale, at Præstegaarden i Dreslette

var ham for lavloftet, og saa byggede han efter egen Tegning en dejlig Bygning ved Siden af, „Aldershvile“, frit og højt beliggende med Udsigt ud over hele Egnen og helt ned til Lillebælt, populært der paa Egnen bærende det stolte Navn „Slottet“¹⁾. Og saa havde han endda endnu én Specialitet, idet han egenhændig lavede en stor Del smukke og solide Møbler udelukkende af Pap, ene med et Jernstel indvendig; der var baade magelige Lænestole, Borde og Chatoller endog med de den Gang uundværlige hemmelige Rum.

I 1853 blev Peter Krag sat i Odense Kathedralskole, og herfra blev han 5 Aar senere Student med 1ste Karakter, hvorefter han tog fat paa det theologiske Studium, som han afsluttede 1864 med Laud. De sidste 5 Aar boede han paa Ehlers Kollegium, hvor han havde stor Glæde af at omgaas sine Ungdomsvenner Hans Hansen, Brødrene Emil og Henrik Jespersen, der alle tre blev Præster, Brødrene Jeronimus og Frederik Zeuthen og hans egen Broder, Mouritz, der studerede Medicin, Chr. Bredsdorff og Johan Johnsen, der studerede Theologi, og i hvis Hjem hos Konferensraad Johnsen han i Reglen tilbragte sine Søndage. Forresten boede ogsaa Brødrene Brandes paa Kollegiet i disse Aar.

I sine 4 første Kandidataar var Krag Lærer, bl. a. ved Frk. Zahles Skole, og her vandt han sig i Maj 1868 sin udmærkede Hustru, Birkedommer, Justitsraad Wilh. Petersens Datter, Jenny Sofie Petersen, der ogsaa underviste ved denne Skole. Samme Aar blev han ordineret og kaldet til Kateket hos Pastor Rudolf Frimodt ved Johanneskirken med den svimlende Gage af 350 Rdl. aarlig! Og den 28de Oktober 1869 holdt de Bryllup — Menneskene var nøjsommere den Gang — og her paa Nørrebro havde de 4 travle Arbejdsaar i Samarbejde med Pastor Frimodt, indtil Krag i September 1873 blev Sognepræst for Vildbjerg, Timring og Nøvling i Hammerum Herred.

Mellem Pastor Frimodt og hans unge Kateket herskede der det skønneste Forhold af gensidig Kærlighed og Tillid. Krag havde allerede i sine Kandidataar sammen med Broderen Mourits og Hans Hansen som nogle af de første

¹⁾ „Oldemoers Café“ Side 17.

Pionerer taget Del i det da lige begyndte Indre Missions Arbejde ved Møder baade i Borgergade og paa Fattiggaarden, og det under ret uhyggelige Kaar, idet det bl. a. altid var nødvendigt at have en Art Eftermøde for at samle Insekter. Om Pastor Frimodt har Pastor Krag fra den Tid fortalt mig et smukt Træk. En Del yngre Præster havde aftalt en Skovtur, der skulde foregaa med en Charabanc, og Frimodt havde glædet sig som et Barn til Samværet i det fri med Vennerne; lykkelig, ja næsten overstadig kørte han ud ad gamle Frederiksborg Landevej, da han pludselig standsede Vognen, han havde set en stakkels Mand ligge drukken i en Grøft, saa blev han alvorlig, sagde Vennerne Farvel, sagde dem, at han allerede havde faaet Glæde nok, nu var hans Plads et andet Sted, og saa stod han af for at gaa ned til Staklen.

De to Mænd, Frimodt og Krag, elskede hinanden, og det var derfor kun nodig, at Frimodt gav Slip paa Krag, og kun imod et Løfte om, at han vilde komme tilbage og blive Sognepræst i St. Jakobskirken, som Frimodt allerede den Gang arbejdede paa at faa rejst.

Men foreløbig drog altsaa Krag i 1873 til Vildbjerg, og da Tiden kom, at Løftet skulde indløses, holdt det meget haardt for Krag at rive sig løs, saa fast var han paa disse 4 Aar vokset i Jylland. Men i Foraaret 1878 maatte han følge sin kære Frimodts stærke Kald og drage tilbage til København, hvor Jakobskirken den 23de Juni blev indviet med ham som Sognepræst, og her faldt hans Manddoms Gerning gennem 24 Aar, indtil han i Februar 1903 drog til Gilleleje og Søborg i Nordsjælland, hvor han virkede, indtil han i Efteraaret 1910 tog sin Afsked og tog Bolig paa Vilvordevej ved Jægersborg Allé hos sin Datter, Lærerinde, Frk. Dorothea Krag, og her døde han den 15de Septbr. 1912.

I de sidste Aar havde han haft tunge Sorger. I Marts 1909 døde hans Søn Mourits, en ung, lovende Læge, som han elskede højt, i April 1910 mistede han sin Hustru, der havde været ham en saa udmærket og trofast Støtte og Medhjælp, og selv var han svag og tynget under Vægten af den sejge Modstand, han mødte i sin sidste Gerning. Og dog

blev han til Velsignelse ogsaa dør, saavel som paa Nørrebro og i Vildbjerg, men sin Betydning fik han først og fremmest som den, der gennem 24 Aar med sin mægtige Røst og sin klare Forkyndelse Søndag efter Søndag samlede ikke blot en stuvende fuld Kirke, men en Menighed i St. Jakobs Kirke, og som herfra grundlagde et Menighedssamfund.

Det er især herom, at disse Blade ønsker at samle og fastholde Minderne Gud til Ære og Lov for, hvad han gav os gennem Pastor Peter Krag.

Hans ældste Datter, Fru Margrethe Holsøe, har samlet sine Barndoms- og Ungdomsminder; forskellige Breve til og fra Pastor Krag og hans Hustru er indflettede, og saa følger de øvrige Bidrag saadan, som hver enkelt har kunnet det. Synger vi end hver med sit Næb, saa giver det dog — haaber vi — et Billede af disse to kære Mennesker og af, hvad de fik Lov at udrette.

Den retfærdiges Ihukommelse er til Velsignelse.

DET UNGE HJEM.

BARNDOMSERINDRINGER
FORTALT AF FRU MARGRETHE HOLSØE.

Da jeg var Barn, var der eet Ord, der lød til mig fra alle Sider saa ofte, at jeg besluttede aldrig selv at bruge det, det var det yndige Ord „velsignet“. Men naar jeg nu søger at finde det Ord, der mer end noget andet betegner min kære Faers og min søde Moers Liv og Virke, da maa jeg standse netop ved Ordet velsignet — de var ikke store og herlige, ikke mærkelige eller ejendommelige, de var velsignede, velsignede som Sommersolen — Velsignelse al Jordens Tarv — kan der siges noget lykkeligere og bedre om to Mennesker?

Det er snart 25 Aar siden, at Faer forlod sin Menighed i St. Jakobs, men endnu kan det hænde, naar jeg sidder i en Sporvogn med to Rækker trætte Mennesker, at een i Rækken pludselig liver op: „Der sidder jo een af Pastor Krag“ — jeg kender ikke vedkommende, men de rykker nærmere og betror sig til mig uværdige. Menigmand havde en solid Tillid til Præsten i St. Jakobs, skønt Faer egentlig ikke overkom at gøre saa meget for dem, saa følte de, at han tog dem med sig, han var den lykkelige Fører. Netop det samme gjorde Barndomshjemmet saa trygt for os seks Børn, vi vidste og forstod, at Faer og Moer havde os i Haanden, om de saa havde aldrig saa travlt.

Intet Sted i Verden var alt saa selvfølgeligt som hjemme i Præstegaarden, det kom af Fars store Tillid til os; hvem kunde nænne at svigte den? Fars og Mors Gerning gik i de første Aar altid ud fra Hjemmet og om ad Hjemmet, de vilde saa nødigt tabe det af Syne — og som de sidste seks Kvaster

i Dragens Hale fulgte vi med, saa godt vi kunde, uden at hæve os til de egentlige Høider.

I St. Jakobs Præsteboligs Have, Foraaret 1896.

Naar jeg ser tilbage paa Barndomshjemmet, da lyser en Række Billeder mig i Møde, men fremmest staar altid det samme. Det er Faer og Moer Arm i Arm, eller Faer med

Moer om Livet, vandrende i Havens Gange, glemmende Børn og Menighed denne lille Stund de tog for sig selv, de saa' saa glade paa hinanden, de saa' saa lykkelige ud.

Saadan saa' jeg dem ogsaa komme ned ad Havegangen paa et fremmed Sted. Vi var til Santhalmissionsmøde paa det herlige Rosenvold. Værtinden stod med de andre Gæster og Talere paa Slotsbroen, hun pegede paa Faer og Moer og sagde: „Se, hvor de to ser glade ud, de har nok glemt det hele.“

Og saadan kom de Pinsen Aar 1900 ud til mit eget lille nye Hjem i Jægersborgallé, der laa netop der ved Indkørselen til Hovmarksgaarden, hvor de to 28. Maj 1868 havde fundet hinanden i Bedstefaers Sommerbolig.

Det var denne lykkelige Begyndelse, der i sin Fortsættelse kom til at præge vort Barndomshjem.

Hver Pinse hørte vi om den „første Pinse“, da Mor var bleven præsenteretovre i Dreslette, det var for dem begge uforglemmelige Dage. Mor har i et Brev til sit eget Hjem givet et lyslevende Billede af den gamle idylliske Præstegaard og hele sin nye Familie.

Dreslette Præstegaard, Pintsedag 1868.

Jeg kan ikke lade en Dag gaa forbi uden at dele noget af den Velsignelse og Lykke, der er falden i min Lod, med Eder alle, I kjære derhjemme!

Efter en udmærket Rejse kom vi her i Gaar lidt over 3. Vognen herfra havde hentet os i Aarup. Fyens Land er dejligt, og dejligere og dejligere blev det jo nærmere vi kom hans Hjem. Dette Hjem selv, som nu ogsaa er mit, og hvor jeg blev modtagen saa kærligt og godt, som var jeg et længe ventet kjært Barn, det er Glandspunktet af alt, hvad jeg har kendt — den venlige straatækte Præstegaard ligger midt i en dejlig, dejlig Have, vi vilde mere kalde det en Lund, baade oppe fra Havestuedøren og rundt om i Haven er der en henrivende Udsigt over Stranden — Haven højner sig op mod Kirken, og en lille Sti fører helt derop, og ser man sig tilbage, ligger hele det dejlige Landskab, omgivet af den blaa Strand, udbredt for Øjet. Derude sad vi i Gaar Aftes og

hørte Klokkerne ringe til Højtid, jeg syntes aldrig, jeg havde hørt saa glad en Klokkeklang, det var vel fordi den fandt saa glad en Gjenklang i mit Sind, thi mit Hjærte er fuldt af Glæde og Tak.

Og selv om dette Sted ikke af Naturen var saa rigt udstyret, saa var det dog et velsignet Sted, thi det bedste af det hele, det er den Kjærlighed, Hygge, Fred og Stilhed, der hviler herover, den gode Aand, der forener alle Hjærterne. Der er nu først den søde og mildeste gamle Præstemand. Og saa hans Mor — ja, hun tog strax mit Hjerte, da hun stille, mild og yndig kom ud og tog imod mig — „han“ er hendes Øjesten, men i Stedet for, at de fleste Mødre vist ikke vilde have fundet nogen god nok til saadan en Søn, saa' hun for hans Skyld mildt paa mig.

Mille er den eneste Datter, der er hjemme, det er hende, der er forlovet med Pastor Hans Hansen med det rare Ansigt, vi saa i Borgergade, hun er saadan en rigtig lille Mille, stille, from og hyggelig i hele sin Færd, hendes Brudgom kommer idag til Middag, saa har hver sin.

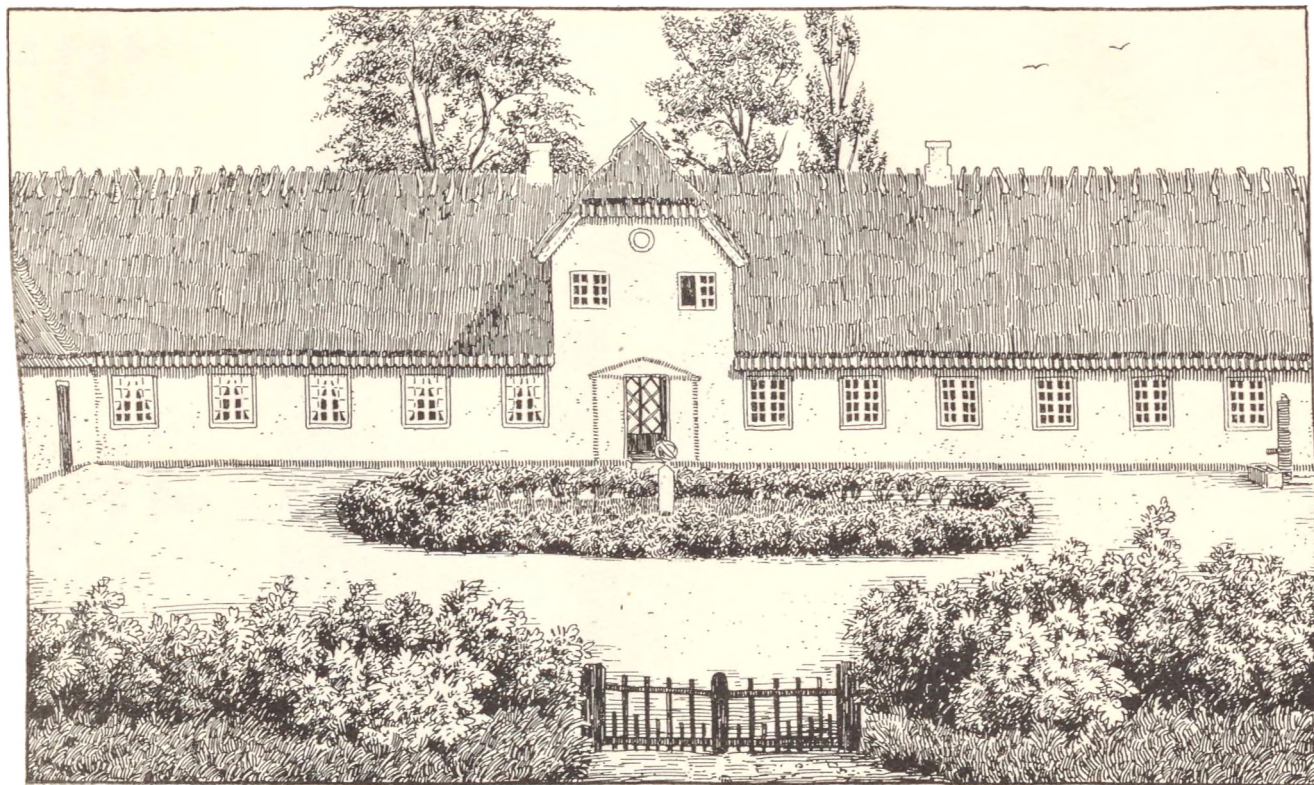
Den ældste Datter Julle, som nok er Husets muntre Sind, kommer ogsaa med sin Mand, Dr. Chr. Johnsen, Fætter til Johan Johnsen, og deres lille Pige Ellen¹⁾ — Husets Kjæledægge. Sammen med os kom Doktoren, Mouritz, en morsom, tør Fyr, der ikke ligner min Ven det mindste, han saa lidt mut til mig, men saa snart han kom herhjem, opklaredes hans Ansigt af Hjemmets Solskin. Hans Kjæreste, Marie Balslev²⁾, en rigtig sød Pige med et stille, dybt Sind, er her ogsaa, saa I kunne nok se, den Præstegaard rummer en god Del Lykke, og at her er godt at være.

Fra Haven gaar man lige ind i gamle Fru Seidelins Have, hun er 82 Aar og har levet her alle sine Dage, hendes Faer og hendes Mand har begge været Præster her, hun er jo Oldemoer til den lille, saa her er 4 Generationer.

Den gamle er en levende Beretning om den svundne Tid, aandelig og legemlig frisk, og det er morsomt at høre hende fortælle, hvorledes hun kan huske de store, mægtige Træer

¹⁾ senere gift med Pastor Valdemar Gøtzsche.

²⁾ Datter af Biskoppen.

Dreslette Præstegaard.

Viggoorsang

her i Haven i deres og hendes Barndom, om et dejligt gammelt Æbletræ sagde hun: „Dér plukkede jeg dets første Æble 1804.“

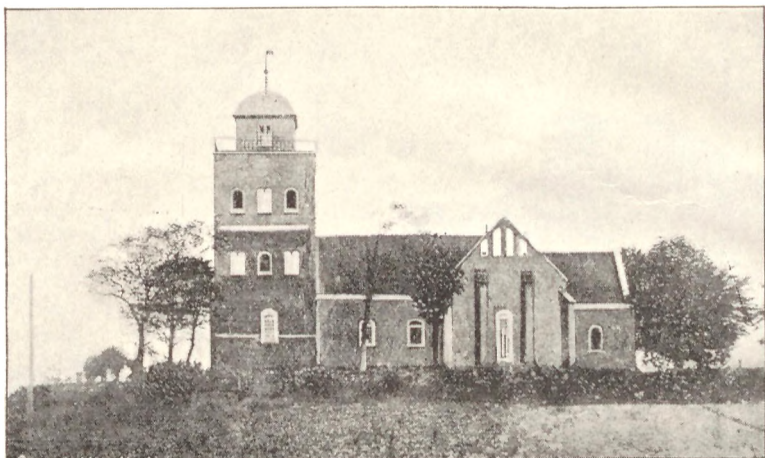
Hendes Bolig er som et lille Slot, hendes Mand forlod mærkværdig nok den hyggelige, venlige Præstegaard og lod dette opføre efter sin egen Smag — dér vandrer hele Familien ind efter Morgenteen og drikker Kaffe i „Oldemoers Café“.

„Slottet“.

Derfra gik vi til Kirke og havde en rigtig god Time, det var godt at samle sig i al den Glæde og Bevægelse, der stundom overvælder mig. Nu kom Hans Hansen, og Mille blev glad, om jeg ikke havde andet at glæde mig over, maatte jeg være lykkelig ved at faa saadan en Svoger — det Ud-

tryk, der er over hans Ansigt kan næsten ikke kaldes andet end forklaret — han ser ikke ud som en af denne Verden. Jeg er bange for, at I tror, jeg ser alt i et Rosenskjær, det gjør jeg ogsaa, men det er ikke laant fra min Indbildning — Virkeligheden er saaledes, og det er en dejlig Begyndelse paa det nye Liv, der er rullet op for mig. Disse Dage ville Livet igjennem staa for mig solbelyste, men tro derfor ikke, at jeg begærer eller engang haaber, at det altid skal blive saaledes, den største Lykke vi to begærer, er, om vi maatte

Dreslette Kirke.

faa Naade til at bygge vort Hus paa den Grund, der ikke svingter.

Jeg har den Hilsen at bringe Eder, at de her ville være ligesaa glade ved Eders Barn, som I derhjemme er ved deres.

Søndag Eftermiddag. I kan tro, det blev en festlig Middag — Forældrene og fire Par Børn samt Oldemor og den lille. Hans Hansen fortalte, at hele Familien Plum¹⁾ havde været i Kirke. Rimeligvis kommer de her i Morgen, det skulde more mig. Hjærtelig Hilsen til hver især fra Eders

Jenny.

¹⁾ Grosserer Thorvald Plums Forældre og Søskende.

Samme Sommer er Far hjemme i Ferien. I et Brev til Mor erindrer han stadig Pinseturen, fortæller om D. M. S.s Sommermøde i Odense og søger her i Barndomshjemmets Ro at gøre lidt Rede for sit eget.

Fredagften. 18 ³¹/₇ 68.

Saa er jeg da nu havnet i mit eget Hjem og har faaet en inderlig Modtagelse som altid, maaske endnu hjærteligere denne Gang, ret som de vilde erstatte mig, at jeg var skilt fra dig, hvem ingen mere har Ret til at skille mig fra.

Da jeg idag kom fra Haarby, myldrede Kjærminderne fra Pinsen frem, jeg gik henad Stien og kigede op paa Højen, om den gule Kjole ikke skulde være der, der var saa god Plads paa de smalle Stier.

Jeg har ellers haft dejlige Dage, kunde du blot have været med, jeg skulde have vist dig en Flok af Venner, hvis Lige man skal lede længe om, hvor vilde du have været glad i saadan Kreds af troende, frejdige, hjærtelige Mænd og Kvinder, som den, der var samlet i de Dage. Begge Aftner samledes vi i en offentlig Have nede ved Odenseaa, jeg kendte næsten alle Præsterne, og det var dejligt snart at slutte sig til en, snart til en anden Klynge og faa en Samtale om de Ting, der hører Guds Rige til. Af og til sang vi Psalmer og Fædrelandssange, de mange kraftige Mandstemmer lød smukt i den stille Sommeraften, ja, der var trygt at være.

Torsdageftermiddag havde vi et Fællesmaaltid, hvor der herskede den hjærteligste Stemning som mellem Brødre og rigtig tillidsfulde Venner; Alvor og Skjemt vexlede, Taler og Sange i Mængde. Jeg sad mellem Krog og hans Kone, Venner til højre og til venstre, blot dig manglede jeg, et Par af mine Venner mødtes med deres Hjærtenskjær, det tog lidt underligt i mig at se paa.

Noget af det bedste var at tale med Krog, vi vare gjen-sidig inderlig glade for hinanden; han afnødte mig næsten Løfte om at komme til Kjerteminde paa Hjemvejen, det kommer an paa, naar du skriver efter mig. Han var saa glad for den rige Indgang, han vinder i Menigheden, der skal

med Vold og Magt stilles en Frimenighed paa Benene, men den bliver lille, og kun kunstige Midler kan holde den oppe.

Jeg var saa heldig at komme kjørende med Pastor Møller til Haarby om Aftenen, hos ham laa jeg den Nat, men da jeg næste Morgen havde underholdt mig den Tid, Høflighed bød, med ham og hans fem Døtre, tog jeg Fart op til Julle, et godt Kvarters Gang, og det var fornøjeligt at se, hvor glad hun blev. Med Doctoren kjørte jeg til Voldtofte, saa var der kun en Fjerdingvej hjem, den gik let.

Efter Forlovelsen 1868.

Jeg overraskede min Faer paa hans Værelse, han stod og stirrede lidt paa mig, før han kunde tage sig i det og aabne mig sin kjærlige Favn. De andre fandt jeg i Bedstemoers Lysthus, ivrig beskjæftigede med at pille Krølhaar til Milles Madratser, og det var yndigt at se deres Glæde.

Nu sidder de i Havestuen, Marie spiller, og Hans synger: „Lille Hjærteven, kommer du ej snart“ — det klinger igjen, kan du tro. Blot du kan læse dette, Bedstemoers Penne er som svenske Svovlstikker.

Tak for hvad du gav mig med at læse paa Rejsen. Een Ting vilde jeg ønske, at du efterhaanden rigtig kunde synes om, hvad jeg fører frem i mine Prædikener og ellers, naar jeg forkynder Ordet. Det er saa underligt for mig, saa ofte

at høre, at andre er glade derved og have Opbyggelse deraf, mens den, hvis Samstemmen heri jeg saa gerne vilde have, for hvem jeg saa inderlig gjerne vilde være til lidt Velsignelse, saa ofte har fundet meget, du ikke syntes om, og som dine Optegnelser viser, har ment, at jeg saa skjævt paa eller tænkte for mørkt om Livet derude i Verden.

Det er vel sandt, at vi ere enige i alt væsentligt, ja — uden det var det sandelig ilde, og derom tvivlede jeg aldrig, men det var saa yndigt, om vi ogsaa saa ens paa og tænkte ens om Enkelthederne. Jeg kan ikke ret tro, at der kan være synderlig Meningsforskjel, snarere har du af og til misforstaaet mig, men skulle vi helt og fuldt voxte sammen til at faa eet og samme Syn paa Livet, ogsaa dets Enkeltheder, saa maa du endelig blive ved at sige din Mening som hidtil og saa ikke holde op paa Halvvejen, men lade Tankeudvekslingen fortsættes, indtil vi helt forstaar hinanden.

Er jeg noget for streng, saa gjøre du mig mild, det er Kvindens Kunst — og dog, kjære Jenny, kan vi være for strenge? Er ikke Faren større for at være for milde? Du har Ret i, at det var dejligt at være som Krog, men den ene kan ikke være som den anden, to Characterer kunde næppe være mere forskjellig anlagte end vore, hvor inderlig jeg end har sluttet mig til ham, at være saa elskelig som han, saa troesfrelig som han, det vilde jeg inderlig gjerne, men se med hans Øjne og tale med hans Tunge, det vil jeg slet ikke ønske, thi det er Vorherre, der giver de forskjellige Individualiteter, sagtens fordi han har Brug for baade det ene og det andet Redskab. Han har givet mig at se de skarpe, de skjærende Modsætninger, det grelle i Forskjellen mellem Lys og Skygge. Krog gav han mere at drage Harmonien frem, saa faar vi hver vel aagre med sit. Een kan rammes af det ene, en anden af det andet. Modsætningerne have altid brudt sig voldsomt og gjæret stærkt i mig, ofte saa jeg næsten sprængtes derved, Krog er bleven ledet jævnt og stille, maa ikke dette give os og vor Forkyndelse et forskjelligt Præg? Igjennem Krogs Færd gaar altid den Klang, det er dejligt at høre Herren til, det giver velsignet Trøst og Fred i alle Livets Forhold, gennem min snarere dette: det

er stort og mægtigt, at en ussel Synder kan blive regnet for retfærdig, vogt dig, at du ikke agter det ringe, det er vidunderlig opløftende, at hele Himlens Herlighed er forjættet Støvets Børn, — det er frygteligt og lavt, at vi endda hænge saa fast i Verden. Du trænger maaske mest til at høre hin milde Klang, men mange, tro mig, mange trænge sandelig til, at det skurrer i Synderøren og dirrer i de brystne Strengene i det slappe Synderhjärte. Begge Dele er tilvisse fornødne, jeg haaber ikke helt at forbigaa den anden Side i min Forkyndelse.

Hin sidste dejlige Søndag vi havde sammen, du kjære Jenny, blev jeg inderlig grebet, da jeg overraskede dig i, at du havde bøjet Knæ for din Gud; thi netop dèr, hvor du havde knælet, har Herren ofte set mig bøjet i Støvet, naar jeg stred en haard Strid og raabte ham om Hjælp i en stille Aftentime, eller naar jeg laa bøjet under Vægten af hans usigelige Naade. Der blev slynget et inderligt Baand til om dig, som knyttede dig til mig, jeg kunde intet sige i Øjeblikket, jeg blev saa opfyldt af Tak derved, og Tanken har ofte øst Styrke deraf.

Mit lille Værelse paa det gamle Collegium er mig som en gammel tro Ven, der kjender min Strid og min Glæde, det var som denne Ven velsignede os og vilde gjøre sit til at knytte dig inderlig til mig.

Ja, Klokken er mange, jeg havde saa meget at tale med dig om, men det maa have en Ende, jeg er træt efter Dagene i Odense. Her er saa yndigt herhjemme, Tørken har intet Spor efterladt, ikke engang paa Græsmarken. Haven er frisk og dejlig, Udsigten fra det store Vindue straalende, mange dejlige Blomster, det store Rosentræ udenfor Havedøren, der var lige ved at springe ud i Pintsen, staar atter fuldt af rødmeende Knopper, kunde du blot dele al denne Herlighed. Fortæl Anna og Agnes, at jeg ønsker, jeg havde deres Hjælp til at faa Bugt med en uendelig Mængde forskjellige Slags Stikkelsbær, med Ribs, Hindbær, Pærer, Apricoser.

Hils alle dine kjære rigtig hjærteligt. Marie, Hans og mine egne sende dig de hjærteligste Hilsener. Næppe tæn-

ker dog nogen saa hjærteligt paa dig som din egen Ven.
Gud velsigne dig.

Din *Peter*.

Mine egne første, nogenlunde tydelige Erindringer begynder Vinteren 1873. Far var samme Efteraar udnævnt til Sognepræst i Vildbjerg, langt ovre i Vestjylland. I Naadensaaaret boede Mor med sine to smaa Piger hos Bedstefar, der var Birkedommer paa Amager. Jeg husker de store, smukke Stuer i Strandgade 6, det store runde Bord midt paa Gulvet, hvormor Mor og hendes Søstre hver Aften sad med Sytøjet, Bedstefar med Avisen, men allertydeligst, at Mor læste Brevene fra Vildbjerg højt, mens jeg hentede Fars Billede og satte det midt paa Bordet, for at han ligesom selv skulde være med. Bedstefar og Mostrene ansaa paa Forhaand Vildbjerg for en fjern og ukultiveret Udørk og var kendelig forbavsede over Fars glade Beskrivelser. Brevene har vi endnu, hvilket jo hjælper paa min treaars Hukommelse. Brevene kom *hver* Dag og lød for hver Dag mere og mere tillokkende.

Det duer ikke rigtigt at klippe enkelte Breve ud af en Række, hvor det ene kompletterer det andet, men det er vel alligevel bedre end intet.

Fars Formand var Provst Koch, gift med Frk. Balslev, Søster til min Farbrors, Mouritz Krags første Hustru. De havde taget saa venligt mod deres unge Eftermand. En Uges Tid efter rejste de, og Far har nu de lange Aftner kun sin fjerne Familie at underholde sig med. Foruden den prægtige Bodil Marie, der sørgede saa godt for ham, og saa Gaardhunden Bismarck, der hver Aften hilste ham velkommen i hans ensomme Bo.

Vildbjerg, 18. 3. 11. 73.

Nu er Kochs rejst, og jeg sidder ene tilbage. Fru Koch var saa rar, hun sagde saa venligt, da vi kom hjem fra Kirke: „Hvor er jeg glad ved, at De skal være Kochs Eftermand, De vil arbejde i samme Aand.“ Hun satte en Kasse med Kager ind til mig og lod mig beholde alle de Nødder, jeg har samlet, saa jeg modstaar næppe at lade jer faa den

første Mundsmag af Vildbjergs Frugter. Koch var en lille, alvorlig, prægtig Mand, han syntes noget streng og meget bestemt, han har ordentlig sat Skik paa Avlingen, hvor følte jeg mig lille overfor hans Dygtighed i aandelige og i timelige Ting. Han syntes, jeg skulde beholde Avlingen, endnu kan jeg end ikke finde Rede i disse Marker, de ere uden Skjel og have Navne efter de fire Verdenshjørner i Forhold til en eller anden Grøft, Gaard eller Mose. Den ene Skolelærer er en rustificeret Landmand, som driver meget paa sin Avling, mindre paa sine Børn. Lærer Jensen er en vakker grundtvigsk Skolelærer, ham faar jeg nok til god Ven. Lærer Christensen er en opvakt flink Mand, som ogsaa er god at omgaas.

Kirkerne ere nogle smaa firkantede Rum med blaamalet Bjælkeloft og forfærdelige Alterbilleder. Lydlaaget over Prædikestolen i Vildbjerg laa saa lavt, at jeg slog mine Fingre, naar jeg vilde slaa til Lyd med Haanden. Knæfaldet i Choret er en Skranke tværs over Gulvet, der kan kun ligge ti. Præstegaarden er bygget af de bekendte mørke Mursten, man ser paa Heden. Naar man kommer ind i Haven er der først en Plaine med Blomsterpartier — Levkøjer trives fortræffeligt — og to mægtige Graner, saa drejer Gangene ned ad en Bakke, og man kan komme baade til højre og venstre af skyggefulde Gange; midt i Haven er der et rundt Blomsterparti for skyggekjære Planter, jeg kan ikke rigtig se, hvad der har staaet. Lidt længere nede en Park omgivet af høje Graner. I den søndre Udkant er der en Bænk med Aen lige op til, i den vestre Side findes enkelte Blomsteranlæg, Aspargesbede, alt i Læ. Der er en Laage ud til Marken, hvorfra kan ses langt over Vesteregnet, indtil Øjet standses af høje, sorte Lyngbakker, der ser ud som Skove.

Timring Kirke ligger højt, der er en vid Udsigt fra Bakken, men man ser kun spredte Huse og høje Bakker.

Om Aftenen i Maaneskin er her forunderlig skjønt med de vide Udsigter og de skarpe Skygger. Lørdagften var Aen gaaet over sine Bredder, jeg maatte ofte hen til Vinuet for at se paa det skønne Syn af den skinnende Aa mellem de stejle, sorte Mosebrinker. Det var ogsaa rare Kjøre-

Vildbjerg Præstegaard.

ture, jeg idag havde i Øst og Vest i det dejlige Vejr, og Menneskene, jeg traf, var saa rare. Det ene Sted fik jeg Vin og Øl, god Kaffe og gode Kager, det trængte jeg til, da jeg stod af den ene Vogn i den anden, her holdt to i Gaarden paa engang, saa jeg troede næsten, jeg var min Broder Doktoren. Jeg maatte kjøre i Præstekjolen, da jeg savnede min Koffert. Koch kjørte altid i Kjolen, dertil havde han en simplere, ja, han red endog ofte i den.

Nu har jeg nydt min Aftensmad, den smagte godt, fra 12 til 7 er en lang Tid. Jeg har lagt af at drikke Snaps. Jeg er nødt til at drikke Te, da godt Øl ellers skulde forskrives, og det vil jeg ikke forlange.

Jeg maa give 14 Rdl. aarlig til Postbudet til Herning og vist 5 til ham, der gaar til Holstebro, det er dyrt, men saa skulde de ogsaa faa noget at gaa med.

Gud velsigne og bevare dig.

Din egen *Peter*.

Brev fra Julen i Vildbjerg 1873.

Atter en rig og bevæget Dag har jeg at dele med dig, lille Jenny. I Morges kørte jeg i det mest straalende Vejr til Nøvling. Solen var ved at staa op, og Morgenrøden kastede det fineste Skjær hen over de af Sne dækkede Marker og Lyngbakker. Vejen var knudret, saa jeg havde god Tid til at nyde Naturen. Min store Vildbjergdegn samlede jeg op paa Vejen, han skulde over at lede Kirkesangen, da Christensen var borte.

Kirken var saa godt besøgt, jeg fik en meget god Prædiken, saa jeg inderlig taknemlig agede hjem. Jeg tog til Indledning de tre Maader, Juleevangeliet blev os forkyndt; Englenes Sang med deres milde, barnlige Glæde; Stefanus fulde, manddomskraftige Vidnesbyrd, Oldingen Simeons fredfyldte Vidnesbyrd, der var saa tilforladeligt som den erfarnes, saa indtrængende og afgørende. Og saa talte jeg over: et Lys for Hedningerne (dem derude og Hedenskabet i os), en Herlighed for Israel, det gamle og nye; til Fald og til Oprejsning for mange, og saa „det tveæggede Sværd“ — om de Troendes Kampe; nu kan du nok tænke dig Gangen i det.

Saa kørte jeg hjem i straalende Solskin, men mellem den klare Himmel og den snehvide Jord skjød sig en Rimtaage ind, saa det saa' saa yndig floromslynget ud, og i det fjernere laa Huse og Gaarde saa underlig fantastisk, snart som ragede de op af en uhyre Sø, snart som var de byggede højt oppe i Luften. Hjemme ventede mig en kvægende Frokost, navnlig var Leverposteien og Sherryen fra Bedstefaer dejlig. Hils Mine, at hendes Kager er aldeles henrivende; ikke ringe er Magdalenes fra Thyholm, hun har nok ikke Mangel paa Smør og Æg. — Derefter agede jeg til Vildbjerg Kirke, uagtet det var Søndag mellem Jul og Nytaar var den aldeles overfyldt, saa nu skal der være Møde om at bygge Kirken større, hvad alt i Kochs Tid var paatænkt. Her blev min Prædiken kraftigere. Forinden var der to Børn at døbe.

Saa skulde jeg til Fadderstads i Pugdøl hos Jens Pedersen, en Broder til Peter Grimstrup, det gruede jeg lidt for, da jeg var træt. Men lige straks jeg kom derind, var der saa hyggeligt og rart i den store, pæne Gaard, saa jeg befandt mig inderlig vel, og Passiaren gik strax meget livligt. Der var den nette Sognefoged Chr. Merrild, den tykke, godmodige og vel oplyste Møller Mouridsen, Venstremand i Kraft af egen Indsigt og Kendskab til Lovgivningen. Der var Peder og Søren Grimstrup, der var Colportøren¹⁾, min Capellan, som jeg kalder ham, med Hustru. Der var en vakker Husmoder med glade, smaa Børn, og Manden, Jens Pugdøl, er en sjælden rar Mand. Vi fik en Kage, et Glas Vin og skulde saa have været til Bords, men saa kom der en Vogn efter mig. Det var fra min syge Ven Mourids. Det var bleven saa meget daarligere med ham, og da de havde spurgt ham, om han ønskede Præsten skulde komme, saa svarede han: „Jeg vilde ønske, han stod her ved min Seng hele Tiden,“ saa sagde de: „Præsten kommer i Morgen.“ — „Der er længe til i Morgen,“ og saa kørte strax Naboen efter mig.

Jeg fandt ham meget, meget ringere, saa vidt jeg kunde se, var han Døden nær. Jeg trøstede ham, alt hvad jeg kunde, jeg tilsagde ham Syndernes Forladelse og bad med ham, og

1) Indremissionær Lars Hansen.

hans matte Øjne hang ved mine Læber. Oh, lille Jenny, jeg er i en saadan Stund paa een Gang glad ved at være Præst, og dog kan jeg blive saa underlig angst overfor den Gerning at sige til en Døende Ord, som han skal leve evigt paa. „Er du trøstet, Mourids?“ „Jeg er altid trøstet, naar Præsten er her,“ sagde han, „men naar De gaar —.“ „Tager jeg saa min Trøst med mig, saa var det ilde gjort,“ faldt jeg ham i Talen, saa lo han saa mildt til mig og sagde: „Nej, men det er saa svært at holde fast.“ Ja, lille Jenny, i Afgjørelsens Stund maa det være svært, selv vor kjære Hans Hansen maatte klamre sig som den skibbrudne til Jesu Navn.

Jeg vaklede imellem, om jeg skulde blive eller gaa og lade de Ord, jeg havde talt, virke, jeg valgte det sidste, da han hele Tiden vilde have mig til at sige noget, og han trængte ikke til megen Tale, men til at tage Ordet ind. Der var ogsaa en from Kone fra Nabolaget og en troende Husmand, der vilde blive der Natten over, hvor er de kjærlige, de jævne, trofaste Hedeboere.

Jeg vandrede da tilbage til Gildesgaarden for at være glad med de glade efter at have grædt med de grædende. Gud give han maa ligge derovre paa Heden med Fred i Hjertet og vente paa Herrens Time. Klokken var henad 6, da jeg naaede tilbage til Gaarden, og nu gjorde det virkelig godt at faa Middagsmad efter at have været paa Færde fra Kl. 8 om Morgenen. Og min Mad fik jeg paa den allerhyggeligste Maade. Værten satte sig til Bords med mig, vi fik dejlig Kjødsuppe, Haresteg og Rombudding, og det naaede vi samtidig med, at alle Gæsterne blev færdige i den store Sal.

Saa fik vi Piberne tændt, først stod vi i en stor Klynge midt paa Gulvet og fik en herlig Passiar om Fædrelandets Ve og Vel, mig tykkes, at Bønderne føre deres Tanker med megen god Begrundelse. Saa bænkedes vi om et langt Bord, hvor Lars Hansen først læste en lille alvorlig Traktat op, og bagefter fik vi en rigtig livlig Samtale, snart om aandelige Ting, snart fortalte jeg dem Begivenheder fra Kjøbenhavn, snart talte vi om Danmarks Krige, hvor flere af dem havde været med. Der var saa livlig og hjærtelig en Stemning, saa

det var en sand Glæde at være der, og Kl. blev 9 i en Fart. I Stadsstuen, hvor Kvinderne opholdt sig, fik vi Kaffe. Se det er da ikke saa ringe en Søndag i en „Udørken“, alle spørge saa venlig til dig, jeg tænker, du vil være glad ved at dele saadan een i Sandhed rig Dag med mig.

Mandag.

I Nat drømte jeg om Børnene, de var saa elskelige og yndige, I komme rigtig og holde Jul med mig. Saa vaagnede jeg bag frosne Rude og blev en Stund liggende og tænkte paa jer alle i den gode, varme Seng. Til Teen kom Colportør Lars Hansen. Han var Kl. 6 om Morgenen vandret ud til Mourids og havde fundet ham lidt bedre. En lille Vending var jeg ude i det straalende Vejr, du kan ikke tænke dig, hvor Haven er smuk, Sneen ligger saa rolig paa Træerne, det er ganske stille, jeg synes, jeg er saa glad for det hele, foroven og forneden. Lidt efter kom hele tre Mænd, Degnen fra Timring med sin Svigerfader, Skolelærer Korsholm fra Aulum og en anden Mand fra Aulum. Derovre fra komme mange til Kirke her, de have en Mil til Vildbjerg Kirke, det var rare Mænd, de kom aabenbart for at takke mig for Julen og saa for at bede mig komme over til Aulum, det vil jeg gjerne, men ikke med det allerførste.

I Aften have to Mænd meldt sig, Jens Helleskov, hvis Kone døde, og Knud Lysgaard, han, som ser saa flittig til den syge Mourids. Det er yndig for mig at mærke, hvor vel set jeg allerede er hos mange, de flokkedes om mig i Gaar i Pugdøl. Ja, lille Jenny, her kan blive yndigt at være, naar vi vilde bøje os for Guds Aand og leve for vor Menighed.

Med min Jæger har jeg gjort den Aftale, at han skal give mig det halve af, hvad han skyder, det er ikke saa sært, at Vildt er vanskeligt at faa fat i, de kan faa 2 Mark og 8 Skilling for en Agerhøne og 4—5 Mark for en Hare.

Nu Farvel min velsignede Hustru, Gud holde fremdeles sin Haand over os, at vi samles igjen og love ham for hinanden.

Din egen *Peter*.

5te Januar 1874.

Nu er det snart for meget saadan en Dag, jeg igjen af Guds Naade har haft. Saa snart jeg kom op, kom her fire rare Mænd, og vi talte længe godt sammen. Saa var jeg til Møde med Bymændene i Kirkebyggesagen, vi besaa Kirken udvendig med Kjenderblikke; der vilde jo gaa „en svår Sum til“, naar den skulde udvides over den østre Ende, derimod kunde i Taarnet indrettes Siddepladser til 50. Vi drog ind i Skolen, Sagen blev debatteret, sat under Afstemning, og vi lode det blive ved Indretningen i Taarnet. Med det samme blev vi enige om en Læseforening for Vildbjerg Sogn ogsaa, saa træffer du nogle gode, billige Bøger, kan du gribe dem i Flugten.

Til min Aftengudstjeneste havde jeg kun en tør Disposition. Kl. 5½ vandrede jeg med begge mine Karle og min Daglejer derop, vi kunde gerne gaa den halve Mil, da Vejret var stille og stjerneklart. Da vi kom derop straaledede Lysene os i Møde; Kirken var propfuld, Lysekronerne var lavede i meget smuk Form af Metaltraad, beklædte med Gran, der var 3 og 6 Lys i hver, desuden Lys paa Alteret og paa La-waetz' Stol i den anden Ende af Kirken. Vi sang: O Herre Christ, din Stjerne staar længst over Zions Høje;“ jeg talte fra Chordøren, da der ikke var Lys paa Prædikestolen, og der talte jeg over en Time, saa mange Ord gav Gud mig, og der var mildt og varmt iblandt os. Saa sang vi: „Dejlig er den Himmel blaa,“ jeg messede, og vi sluttede med „Amen“ — der er saa smuk efter Brorsons Psalmebog.

Kl. 8 var vi færdige, og det var yndigt at se Skarerne strømme ud over Markerne i det klare Maaneskin og høre den glade Mumlen i Klyngerne.

Jeg gik ned til Møltrup, og dør havde vi en meget livlig og fornøjelig Aften. Dahlstrøm var nylig kommen, og det gik rigtig med Frasagn om de Ting, der hører Guds Rige til. Og sidder jeg her og skriver til min Hjertensven og ønsker atter, at du havde været med til denne Fest, som ret var en Afslutning paa Julen, hver Lysekrone var som et lille Juletræ.

Ja, jeg har rigtignok havt Jul herovre paa Heden, den har sandelig været saa rig, som nogen Præst kan ønske sig

det, jeg har prædiket 13 Gange i 12 Dage, er det dog ikke dejligt! Fru Lawaetz' Broder, Missionær Paul Petersen, fortalte, at Hermannsburg ligger paa den vildene Hede; der skal være et mageløst Liv nede, et Par Tusind Mennesker er der ofte i deres store Landsbykirke, og Gudstjenesten skal være saa dejlig med Basuner og Psalmesang.

Det var dog en vældig Visittur, du var ude paa, københavnske Visitdage ynder jeg ingenlunde, her have Folk mere Ro. Tak for dit kjærlige i alle Maader godt Budbringende Brev.
Din egen *Peter*.

Lige efter Paaske henter Far os i Holstebro, selv Kusk paa Bukken af en fin ny Jagtvogn, Gave fra de nye jyske Venner. Men Bedstefar har givet sin bestemte Ordre: „Jenny og Børnene *maa* kun foretage den tre Mils Køretur i lukket Vogn.“ Noget slukøret overlader Far Jørgen Christian Kuskesædet. Og først ved Sognegrænsen bestiger han og Mor det nye Køretøj.

Vildbjerg blev et dejligt Sted for dem at prøve deres unge Kræfter. Far, der altid sagde om sig selv: „Jeg er et Naturmenneske,“ var næsten stolt over her at kunne vise Mor, der satte mere Pris paa Kulturen, et lille Samfund at hjærtedannede Mennesker, der levede som Brødre og Søstre, Mennesker, der maatte kæmpe for det daglige Brød, og dog altid havde *det* for Øje, at Livets Brød kan endnu umuligere undværes. Blev nogen syg, sendtes der Bud efter Præsten, før de hentede Lægen. Selv den strengeste Vinterdag kørte de det spæde Barn til Daab, før den var 8 Dage gammel, altid paa aaben Vogn. Faer og Moer delte alt med dem, Arbejde og Glæder. Fra den aarle Morgenstund arbejdede de begge med Landbruget. Faer blev maa-ske lidt for ivrig Landmand; i hans grønne Almanak staar opført hver Gang en Ko kælvede, men det er Moers Haand, der har indført mine to Brødres Fødsel, de staar med fulde Navn, og er saaledes først ført ind efter Daaben. Vi Børn erindrer bedst fra dette Hjem Heden, hvor vi saa' saa langt, at vi var sikre paa i Horizonten at kunne gaa lige ind i

Himlen. Alle Mændene, og Kvinderne med Klæde om Hovedet, lignede den store, stille Hede; jeg kan endnu blive stille, naar jeg tænker paa dem, og i det fjerne hører deres Salmesang med de lange Trimulanter.

I fire Aar levede vi i Engen og paa Marken, legede med „Bismarck“, som Pastor Koch forærede os til Afsked, og havde alt, hvad smaa Piger og Drengene holder af. Men en skønne Dag bragte Posten en Mand, Bartsch hed han; han lod meget rar, havde Lommen fuld af Glansbilleder, men ogsaa Bud fra Pastor Frimodt om, at Far skulde komme til København. Han rejste med uforrettet Sag, forlade Vildbjerg, nej, det var der ingen af os, der vilde. Men saa begyndte Pastor Frimodt at skrive, og hans hjertevarme Breve kunde Far i Længden ikke modstaa. Dertil kom, at Mor ikke helt taalte det barske Vejrlig i Vestjylland; i en forfærdelig Skarlagensfeber-epidemi mistede vi en yndig lille Søster, og Mor skriver i den grønne Almanak: „Hvor Lammet gaar, følger Faaret efter“ — hun følte sig selv svag.

Men hvor svært det alligevel var for Faer at rive sig løs fra Vildbjerg, derom vidner følgende Breve fra Pastor Frimodt.

Pastor Frimodts Breve.

Nørrebro, 15. Oct. 77.

Min kjære Ven, da det virkelig syntes at blive Alvor, at Gud vilde forunde os at opføre endnu en Kirke, nemlig Jakobskirken, der nu snart er færdig, var min Tanke jo at faa en Præst til den Kirke, der først og fornemmelig var en Herrens Mand, væsentlig af samme Retning som jeg, der vilde glæde sig ved at danne fra nyt af en Menighed, og som trods de Mangler og Skrøbeligheder, der klæbe ved Hovedstadslivet og Menighedsdannelsen i en stor Stad, dog vilde fryde sig ved at slaa til Lyd herinde blandt de store Masser og juble i sit Hjærte over at holde Korsfanen højt og derved være villig til at tage den Løn i Spot og anden Skam, som dermed følger. — Nu vel, Du kan vel altsaa nok vide om-trent, hvad jeg søgte; og derfor henvendte jeg mig først til Dig, fordi jeg ikke kunde finde nogen bedre.

Jeg tror at kjende Dig, din Dygtighed og din Svaghed, dine Fortrin og dine Mangler, men alligevel dømte jeg saaledes, at Du og dine Gaver maatte passe herinde. — Men da jeg bestandig fik undvigende Svar, Meddelelser om din smukke Gjerning derovre, din Glæde over Landlivet og den Syssel, som dermed følger, som ogsaa, at jeg ved, at Præsten ved St. Jakob maa staa en Tid ud med smaa Indtægter, — saa *turde* jeg ikke trænge stærkere paa, fordi jeg nødig vilde se Dig her uden med frejdig Sind og fuld Tro paa, at Herren havde Brug netop for Dig. —

Med bedrøvet og skuffet Hjærte har jeg derfor banket paa hos Zeuthen, Stein, J. Thygesen og Baumann i Vesteregede; — netop fordi jeg ansaa Dig for bedre skikket end hver af dem, — men nu har jeg faaet Nej hos hver af dem. Og da jeg nu af dit Brev ser og mærker, at det dog gaar i Dig, nu Du mener, at Døren er lukket, og Du dog føler en Dragelse til din første Kjærlighed og din gamle Ven, saa siger jeg: Døren er endnu fuld aaben for Dig, og *jeg kan fremdeles ikke finde nogen bedre end* —, saa har Du jo selv svaret, „at Du nok skal komme.“ Ja, jeg ved virkelig ikke bedre, end siden Du ynder en militær Kirkestyrelse, saa betragt mig som en Provst eller som en General, og jeg siger ganske imperativisk: Kom! Bespørg Dig da ikke længer med Kjød og Blod, men send mig i Løbet af 24 Timer et Svar saaledes: „Ja, gamle Ven, jeg kommer, jeg giver mig helt og holdent, jeg er villig til i Fryd og Smerte at tjene Jesus i det nye Jakobsogn, jeg bryder Broerne af efter mig og ser ikke tilbage til Vildbjergs Kjødgryder, men fremad mod Herren; jeg véd, jeg skal til Østerbro. Skriv saa med det samme til Amagerne¹⁾, Guldborg er Murmester, en kjær, troende Broder, Talsmand for en Flok, der i mange Aar har elsket Herren, skriv til dem, at hvis de holder af Dig for Herrens Skyld, saa kan de fra Foraaret 1878 høre Evangeliet igjennem din Mund i St. Jakobskirke paa Østerbro. Jeg er vis paa, at naar Du altsaa i Guds Navn har givet mig dit fulde Ja og derved sat Bom for det Forbigangne, saa vil Du snart med Fryd leve Dig ind i den kommende Tid, og saa snart fare herover i en 8

1) Hver Søndag i St. Jakobs Kirke saas en Stol fuld af Amagere.

Dagestid og glæde Dig med mig over meget herovre. —
Altsaa ingen Tøven.

Kl. 3.

Jeg kommer fra et Møde med Komiteen for Jakobskirken, vi havde i Kirken for at bestemme Loftsdekorationerne. *Jeg vil glæde Dig med, at der var fuld Samstemning med alle Herrerne*, det gav et fornøjeligt Sæt i dem alle ved Tanken om, at Du endnu var til at faa; saa kom da ogsaa for deres Skyld! — Og naar Du vidste, hvor ofte jeg fra forskjellige Sider i Menigheden faar Spørgsmaalet: „Faar vi ikke Krag?“ — saa vilde Du svare: „Her er jeg!“

Altsaa i Herrens Navn om føje Tid; — Gud give Dig Frimodighed. Hils din kjære Hustru.

Din Ven og Broder

R. Frimodt.

Nørrebro, 24. Oct. 77.

Gud velsigne Dig, kjære Krag, Tak for dit Svar. Et saadant Svar var det, jeg længtes efter, — et helt og fuldt Ja. Du kan ogsaa være forvissat om, at Herren kalder Dig, jeg har Vidnesbyrd i saa Henseende, som ere overbevisende for mig. — At jeg først idag skriver til Dig, og ikke i Søndags, da jeg modtog dit Brev om Morgen, før jeg gik i Kirke og paa mine Knæ for Alteret kunde takke Herren for den prøvede Stalbroder, der nu vil hjælpe mig at trække Drættet i Land; — altsaa hvorfor jeg først idag skriver er for at kunne glæde Dig med den udelte Jubel, hvormed Efterretningen om dit Komme blev modtaget iaftes af den samlede Komité. Ja, tro mig, kjære velsignede Ven, vi ere mange, der sige Herren Tak for Dig. Din Præstebolig bliver prydet med en Marmorplade ved Indgangsdøren, hvorpaa er at læse efter Ezechiel 3, 17: „Menneskesøn, jeg har sat Dig til Vægter i Zion, Du skal høre Ord af min Mund og advare paa mine Vegne!“

Herren give, at Du maa være og blive en tro Vægter, der advarer paa hans Vegne; bedre ved jeg ikke at ønske Dig og mig. — Din Bolig vil komme til at bestaa af 4 smukke Værelser foruden og tre foroven foruden Pige-kammer, Kjælder

og et Skur i Gaarden til Brændsel, i det Hele, tror jeg, Du vil synes særdeles vel om Huset — og en Have vil Du faa, der med Aarene kan blive særdeles smuk, dertil større, end Du maaske ønsker. Jeg spørger engang endnu: kommer Du ikke herover i Efteraaret og ser med egne Øjne, hvor godt vi ville gjøre det for Dig, baade med den saare skønne Kirke og med Huset. Nogen Husleje kommer Du nok til at give, idet en Prioritet paa 5—6000⁰ Kr. vil blive at forrente og afdrage. — Alladins Slot manglede jo ogsaa et Vindu.

Tirsdag den 30. Oktbr. skulle vi have indre Missionsmøde i Trinitatis, Blume fra Vistofte prædiker, og Stein taler derefter, kunde Du ikke have Lyst til at være med?

Hils nu din Hustru fra min Hustru og din saare glade Ven

R. Frimodt.

Nørrebro, 22 Jan. 78.

Min kjære Krag, Tak for dit rare lange Brev med de mange Spørgsmaal, og Tak for Prædikenen i Missionsbladet, som jeg læste med en egen deltagende Følelse, fordi jeg saa godt forstaar dette for Dig, „ud af det gamle, ind i det nye“. — Gud velsigne Dig, dit Hus og din Gjerning ogsaa i det nye, som Du med Guds Hjælp til Sommer kommer ind i herovre. At Baandene derovre holde saa fast er kun glædeligt at høre, det var sørgeligt, om min Ven og Broder Peter Krag ikke skulde være istand til blandt Jyder at vinde Hjærter for Herren og sig selv, — saa var Du jo ikke den Krag, jeg ønsker og kjender; — men skal Du ogsaa høre fremdeles, at det vækker Fryd rundt om herovre, efterhaanden som det spørges, at „nu faar vi Krag herover igjen;“ jeg fik Forespørgsel fra en Høker Petersen i St. Kongensgade forleden, om han kunde faa Stolepladser i St. Jakobs, thi saa vilde han straks løse Sognebaand til Krag.

— — — Ja, Prædikenen, som slaar igjennem, den er det, det kommer an paa, Paulli, synes mig, høre til dem, der ikke lefler med Tiden og *ikke* bejler til Mennesker, hans Prædiken er fuld af Alvor; — Schousboe kommer godt med, han vinder i Dybde, han har Gaver og har Lyst til at bruge dem. Vort indre Missionsmøde var godt besøgt, og Jesus vil man sam-

les om; Du ved, hvor nødigt jeg vil for langt ud, for at ikke man skal bedrage sig ved Skinnet; jeg holder igjen og vil helst have færre, men gode Varer; — det er dog ikke dette, hvor ofte vi prædiker, men hvor vægtigt Ordet falder. Dog nok herom for denne Gang og meget mere om dette og meget andet, naar Gud lader os bo Dør om Dør igjen og smøge Fredspiben ved Aftentide. Hils din Hustru fra os, vi have det godt her.

Din R. Frimodt.

Nørrebro, 26 April 78.

Min kjære Ven, Tak for dit udførlige Brev, skjønt det skjærrer mig i Hjærtet at høre om din store Velsignelse, baade aandeligt og timeligt, derovre og saa at have saa lidt at byde Dig til Gjengæld, saa lidt, — at tage at føle paa, thi det, jeg har at byde, er jo kun min og manges faste Tro paa, at Du er Manden til at prædike St. Jakobs fuld af Mennesker og for dem bryde det Himmelbrød, som vi herovre i Kjøbenhavn have saa svært ved at faa omdelt til de mange forkomne Mennesker her findes midt i Ørkenen. Det jeg har at byde paa er kun en net lille Præstebolig og en splinterny Have, men ingen Køer, Faar og Heste og endnu mindre Sæd og Hø til Brød og Smør; men jeg skulde kende min gamle Krag daarligt, om Ægyptens Kødgryder skulde lokke Dig mere „end dagligt Brød“, og saa en Fiskeskude paa det store Folkehav. — Men deri giver jeg Dig fuldkomment Ret, at Du har Lov at sukke, naar kun Sukket maa efterhaanden blandes med Frydesang: „Tak, Herre, at Du ogsaa bruger mig her,“ — og det gjør han. Den Tale om, at der er saa mange brave Præster i Kjbh., kan vel have noget paa sig, men her bliver aldrig for mange, — gid vi vare dobbelt saa mange.

Men nu til Sagen. Vi ville naturligvis ingen andre have end Peter Krag. Nu have vi (idag) faaet kgl. Resolution for, at vi maa kalde Dig. Kaldet bliver ikke opslaaet (St. Stefans blev det heller ikke), og Du skal ikke sende Ansøgning til Provst og Bisp (det var Jonquières Ord til mig idag), *men helst med omgaaende sende mig den*, som jeg skrev sidst, stilet til Kongen og forsynet med Erklæring om, at Du vil finde Dig

i at forrente og afdrage den Gæld, der staar i Boligen, paa de Vilkaar Ministeriet maatte stille. — Nu faar jeg den altsaa nok. — Funktionærernes Ansøgninger ligger for mig, de afgaa en af Dagene med vor Indstilling til Magistraten, som jo bliver Patronat for Kirken. Nemlig Barth til Klokker, Hansen Organist, Madsen Kantor og Nygaard Kirkebud.

Kirkeinspektionen bliver rimeligvis vor kjære, gamle Hvalsøe, vi faar ham nok overtalt, og Ritmester Deichmann, der glæder sig umaadelig til Dig, og som vil være Dig en tro og uvurderlig Ven, baade i Hus, Kirke og Menighed. Jeg synes, jeg har gjort det godt. — Det er imidlertid ikke for at takkes, men for, at vi tilsammen kunne takke ham, som alene skal have Æren. — Hils din kjære, velsignede Kone og vær selv inderlig hilset og elsket af din

Rudolf Frimodt.

Eftermælet i Vildbjerg.

Endnu i Septbr. 1912 efter Fars Død mindedes hans Gerning i Vildbjerg bl. a. smukt i følgende Artikel i „Vejle Folkeblad“:

PASTOR P. KRAG.

Det gør et vemodigt Indtryk at tænke sig denne ypperlige Kirkens Mand gaaet bort; jeg vil gerne opfriske enkelte af mine Erindringer om ham fra den Tid, han var Præst i Vildbjerg-Timring-Nøvling.

Han tog dertil med udtrykkeligt Løfte om at vende tilbage til København, saasnart Jakobskirken blev bygget; han blev derfor kun faa Aar i sit Embede paa Heden, men han fik Velsignelse til i de tre og tilgrænsende Sogne at gøre et stort kristeligt Opdyrkningsarbejde.

Naar Pastor Krag nu betegnes som tilhørende Indre Mission, maa jeg sige, at saadan staar hans Minde ikke for mig. Han var alt for original som Ordets Forkynder til at kunne betegnes som religiøs Partimand. Han kunde som ingen skildre Synden og Syndens Elendighed, men han kunde ogsaa som ingen forkynde Guds vidunderlige Naade.

Afdøde Siftsprovst Koch i Ribe havde været Præst i Embedet foran ham. Han var en dygtig og afholdt Præst, men noget særligt religiøst Liv havde han ikke vakt i Sognene. Folk lyttede derfor lidt overraskede i Førstningen, da Krag vældige, af Aanden baarne Røst lød under Kirkens lave Lofter. Men der gik ikke lang Tid, inden Kirkerne var fulde af Tilhørere. Vi stod stuede Hoved ved Hoved fra Alteret lige ud til Vaabenusets yderste Dør Søndag efter Søndag.

Da der var tre Kirker at betjene, var der altid Messefald i den ene; men fra det Sogn, hvor der var Messefald, gik altid store Skarer til en af de andre Kirker, og fra Nabosognene Tjørring, Sinding og Aulum kom ligeledes mange Mennesker.

En saadan Søndag glemmes aldrig.

Krag var ikke god til at synge; men som han havde en vældig Stemme, naar han talte, saa lød ogsaa hans kraftige Bas, naar han sang. Jeg ser ham den Dag i Dag, den lille, kraftige Mand med det dejlige Ansigt og det prægtige Haar, naar han fattede Opslagene i sin Præstekjole og skubbede sig ned gennem Trængselen midt i Kirken for at tage Del i Sangen, hvor „Tusind Tunger sammen slog“.

Hans ypperlige, vindende Personlighed skaffede ham Venner og Tilhørere selv blandt de, der ellers ikke havde kirkelig Interesse; der var sikkert ikke et Hus, ikke en Gaard i Sognet, uden der hver Søndag var nogen i Kirke derfra; han forstod lidt efter lidt at faa alle trukket med. Han var ivrig i at holde Forsamlinger og Bibellæsninger rundt i Sognene. Folk *maatte* til de Møder; det var, som kunde de ikke modstaa. Paulus taler et Sted om Aandens Gaver, og han nævner blandt andet, at nogle har Aandens Gave til at *tale* Tungemaal. Krag sagde selv i al Ydmyghed, at naar han kunde glæde sig ved at se saa mange flokkes om sin Prædikestol, saa var det, fordi han havde faaet Aandens Gave til at tale.

Han havde en egen Gave til ogsaa i det daglige at kunne indvirke paa Folk, og han færdedes meget ude i Sognene, trods de lange Afstande. Ved den ene af Kirkerne var der lidt Samlingsplads for Sognene, og blandt andet var der en Høker. Hos ham gik det ikke altid helt rigtig til med Kaffe-

punsche, Kortspil og lignende; men det varede ikke længe, inden Pastor Krag mærkværdig nok om Aftenerne saadan Kl. 9—10—11 snart manglede Tobak, snart Tændstikker eller lignende, og før man vidste af det, stod han elskværdig, men alvorsfuld i Butiken, forrettede sit Ærinde og vekslede Ord snart med en og snart med en anden af de tilstedeværende. Inden ret længe gik Smugkroen ind af Mangel paa Gæster. De vilde hellere se og høre Krag i Kirken end i Høkerens Butik.

Der var Sorg i Sognene, da Efterretningen kom, at Krag var kaldet til Præst i København; men der var Fest, naar han siden besøgte sin gamle Menighed.

Anders Andersen.

I Efteraaret 1878 hentede Far sin lille Familie over til St. Jakobs Præstebolig. Den laa i Læ af den store, ny Jakobskirke med en yndig nyplantet Have, kilet ind mellem Lægeforeningens Boliger og Kirkepladsen. Familien bestod af Far og Mor, begge nylig fyldt 40 Aar, og 4 smaa fra 8 til $\frac{1}{2}$ Aar i Alder, og snart kom „de to smaa“ til, saa vi var en Flok paa 4 Piger og to Drengene, der kom til at vokse op her.

Al Ting paa Østerbro var den Gang splinter nyt. De lange Gader var knap paabegyndt, Sporvognen gik kun til Trianglen; landlig Idyl omkransede de faa Fabrikker og de enkelte høje Huse, Villahaver gik helt ned til Øresund, og Vejene med Hegn af duftende Æbleroser havde liflige Navne, Kastelsvej, Rosendsvej, Rosenvænget, Kalkbrænderivej, Øresundsvej, og Navnene bedrog ikke — Nattergalen slog sine Triller og Gøgen kikkede, ja selv Farimagsgade var Vej med skyggefulde gamle Kastanietræer. Der kan være noget yndefuldt over saadan en gammel „Bro“ — der gør sig rede til at gro til Forstad, og det var gode Begynderkaar for en lille ung Præstefamilie. Al Ting var ligesom ungt og jævndrende lige til Socialismen og Indre-Mission; der var Foraar og Lys i Luften, og ingen vil nægte, at det groede. Det fine unge Østerbro fra 1878 er nu en stor, tung Ende af Storstaden.

Far og Mor tog fat paa Arbejdet med frejdigt Mod, de

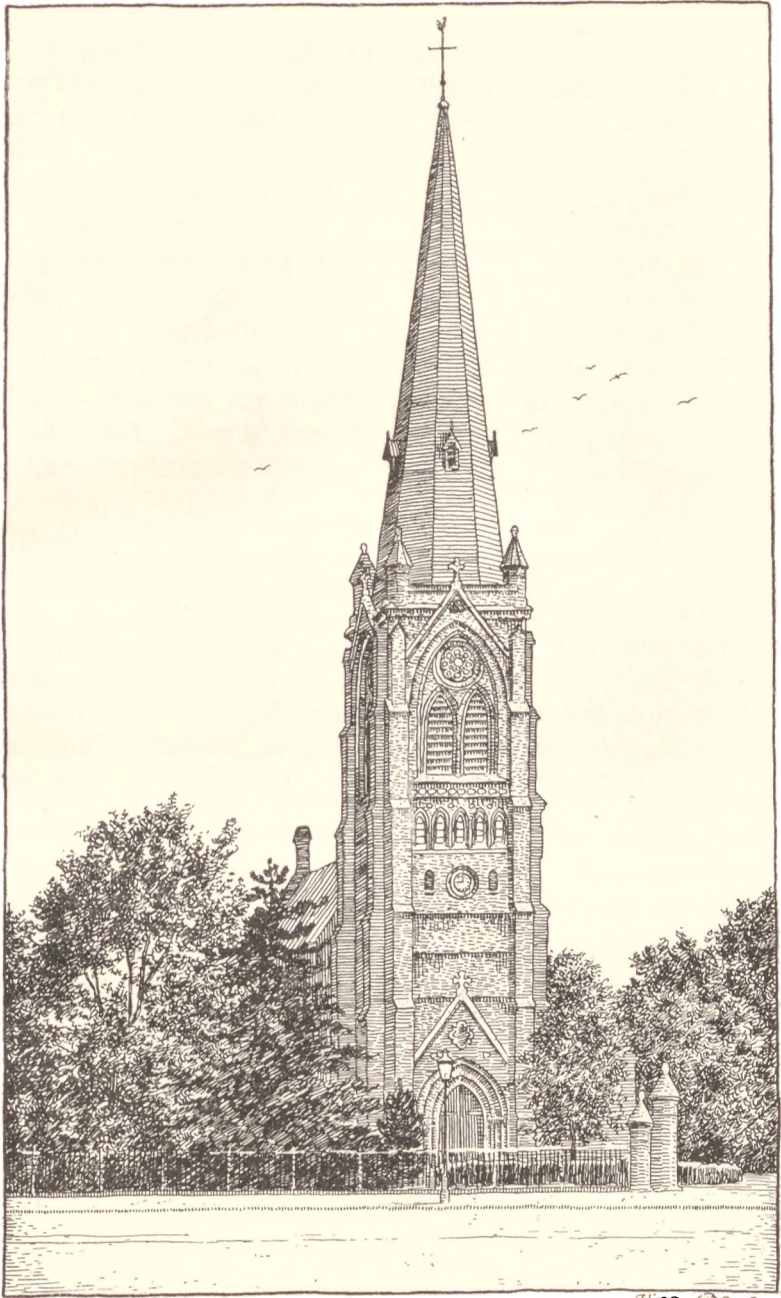
lagde deres Kræfter deri, ja flere end de havde, og Arbejdet voksede under deres Hænder. Men det var et stort og uerstatteligt Tab for dem, at deres kære Ven, Pastor Frimodt, allerede 21. Marts 1879 blev kaldt hjem. Hver Eftermiddag ventedes hans Besøg, og ofte kom han, besaa Børnene og Huset og Kirken og raadslog med Far og Mor om, hvorledes alt bedst skulde gribes an.

Far hørte ikke til dem, der gaar over Bækken for at hente Vand. Han vilde begynde i „Boligerne“.

Langs med Haven laa den lange Række af Lægeforeningens Boliger — i daglig Tale „Boligerne“. Lægeforeningen blev stiftet i Koleraepidemien for at hjælpe paa de mangelfulde sanitære Forhold, og der strømmede saa mange Penge ind til dette Formaal, at de kunde opføre disse sunde og gode Boliger med tilhørende Haver. Det var et Naboskab, der interesserede os Børn stærkt. Saa snart vi kom ud i Haven, var der næsten mellem hver Tremme i Plankeværket en lille Næse og mange Tilraab: „bider Hunden?“ „hvad hedder Hunden?“ „maa vi se din Dukke?“ „min Due er fløjet ind til jer, den havde et rødt Baand om Benet.“ — Vi lærte hurtigt, at Drengen selv havde det røde Baand i Lommen, som han saa bandt om en af vore tamme Vildbjergduer, naar vi bad ham „selv se“ — og at Dukken vendte tilbage uden Hat, og at Pærerne forsvandt af Træet, da de havde faaet at vide, at Hunden ikke bed. Men Naboskabet mistede ikke sin Charme.

Om Søndagen var der en Slags Søndagsskole derude, hvor Børnene sang Fædrelandssange og fik fortalt eller læst højt. Men Far syntes, at om Søndagen skulde Børnene samles til Børnegudstjeneste, og efter mange Forhandlinger med Bestyrelsen overlod den ham saavel Lokalet som Børnene.

Den unge Indre-Mission oprettede netop i de Aar Børnegudstjenester, Søndagsskoler, rundt om i Byen, men Far holdt af Snarveje, han henvendte sig ikke til dem om at ordne det fornødne, men meddelte ved et Søndagsskoleforklaringsmøde i Bethesda, at han havde oprettet en Søndagsskole i

V. 990 W. Bang

St. Jakobs Kirke.

„Boligerne“ med Lærerkrafter fra „min egen nye Menighed“. Sandt at sige var det mest Fars og Mors private Venner, hvoraf nogle endog allerede var knyttet til andre Søndagsskoler.

Til Forstander havde Far udset den unge, dygtige Teolog Gabriel Koch. Søndagsskolen holdtes i det gamle Asyl. Salen var meget mærkelig, hele Gulvet var dækket af en Trappe, der i Salens Bredde gik med ganske smaa Trin omtrent helt op til Loftet. Det var morsomt at se den tæt besat med smaa Dreng og Piger, men de saa fattige ud, og jeg syntes derfor, det var et saa passende Valg, at vi gerne begyndte med: „Her komme dine arme smaa,“ saaledes som Salmen den Gang lød. Vi brugte den tidligere Søndagsskoles Sangbog, „Sangbog for Østerbros Søndagsskole“, deri stod alle Slags Sange, efter „Op dog, Zion“ kom — „Op lille Hans“.

Jeg har aldrig set en saa hyggelig Sal som denne tætbefolkede i det gamle Asyl, eller hørt en saa tæt og interesseret Summen som under Klasseundervisningen der. Naar Santhal-Missionærerne kom paa Besøg, skulde Far altid have dem ind og fortælle for Søndagsskolebørnene. Allerede i det gamle Asyl havde vi store norske Skrefsrud, han saa ud som en Kæmpe, da han satte sig paa de lave Trin hos de smaa Boligbørn. Det var et Æventyr at høre ham fortælle om de brune Hedningebørn i Santhalistan, alene hans stærke norske Maal, der rungede op ad Trappen, fangede Interessen. „Vi har ogsaa Gutter og Piker i Santhalistan, paa Ho'det har de en Skog af krøllet Haar, og i Skogen er der vilde Dyr,“ — stor Munterhed i Rækkerne, de vilde Dyr var ikke ukendt i „Boligerne“, men de blev nødig omtalt i Søndagsskolen.

Men snart blev Trappesalen for lille baade for Søndagsskole og Asyl. En stor Bygning blev opført ud mod Østerbrogade: Kronprinsesse Louises Asyl. Ogsaa der fik Søndagsskolen Lov til at benytte Salen. Og efterhaanden som Østerbro voksede, skød op med lange Gader, kom der to Søndagsskoler til, men da var allerede forlængst alt i saa god en Gænge, at Fars Hjælp var overflødig.

Kun i Juletiden kunde de ikke undvære Præsten og endnu mindre hans Kone — de maatte med til alle Julefesterne, fem tror jeg, det var, inden selve Juleaften, og selv om det baade var forfriskende og opmuntrende for dem Aften efter Aften at se den glade Kreds af de mange, mange Børn, saa var det ogsaa anstrengende. Forberedelserne faldt paa Mor; Hr. Nyrop og Hr. Winkel havde uendelig lange Lister paa alt, hvad hun skulde købe ind af Boller, Chokolade, Juleknas, Julestads, og saa Ønskerne om Tøj fra Syforeningen. Nogle Aftner forud samledes Lærerkredsen for at hjælpe med at klippe og fylde i Poser. Mor mødte med nydelige Modeller, men aldrig har jeg set saa mange vanskabte Liljer og Roser, og jo værre Blomsterne faldt ud, des muntrere blev Udøverne, der var den fornøjeligste Stemning. Kun hist og her kunde der sidde et mere stille Par, jeg ser for mig to blege, unge Piger; mens de flittig klippede, sad de og fortalte hinanden om Jesus, den ene havde drømt saa dejligt, havde saa tydelig set ham komme sig i Møde, der var et saa lykkeligt Udtryk i deres unge Ansigter, som jeg aldrig kan glemme. De to Asylers Juletræer slap Mor nemmere til, Børnene flettede selv hele Aaret rundt nydelige Mønstre til Hjerter og Kræmmerhuse, og alle kappedes om at sende Gaver, alene Kronprinsessens Pakker med varme Klokker fyldte et helt Bord. Julefesten dør afholdtes Lille Juleaften præcis Kl. 4 og var det fornemste, vi overhovedet har oplevet. De kongelige kom. Kronprins Frederik, Kronprinsesse Louise med alle Prinserne og Prinsesserne; det var et helt Æventyr, naar Vognene med de røde Kuske og Tjenere paa Slaget fire kørte op gennem Boligerne. Asyllets talrige Bestyrelse i Galla tog imod dem i Forhallen. og straks hørte man Kronprinsens venlige: „er der mange syge Børn?“ „er der megen Arbejdsløshed?“ — Saa gik Fløjdørene op, og Fru Krebs kom ind i Spidsen for sine smaa syngende og nejende Kolonner, der kunde slynge Kæden mange Gange rundt det mægtige Juletræ. Far fortalte Juleevangeliet til disse bitte, smaa Tilhørere, og naar han spurgte, svarede baade Asylbørnene og Prinsebørnene, og var Spørgsmaalet for svært, hørte man Kronprinsen hviske højt, og Ritmesteren og Ph. W. Heyman nik-

kede bifaldende. Saa rungede „Et Barn er født i Bethlehem“ gennem det store Rum, alle de smaa femaarige og derunder var jo mest ivrige for at vise, at de kunde Versene, saa de sang saa højt, som det paa nogen Maade var dem muligt, alle Vers. Kronprinsessen uddelte af Træets Overflod, der var nogle Poser, formede som Svøbelsesbørn, der var særlig attraaede, „faar jeg et Barn, Frøken,“ raabte de alle med en lille Finger i Vejret. Prinsesserne hjalp med Chokoladeskænkningen, det hele var saa morsomt og pænt, til sidst kom Mødrene indenfor og hentede de smaa og store Julepakker med Tøj og Julebrød.

— Et andet hyggeligt og morsomt Billede fra Asylts store Sal er Aftenunderholdningerne, der var stuvende fuldt — paa en lille improviseret Tribune sad „de agerende“, Dispatcheur Middelboe, der skulde læse op, og en meget ungdommelig Strygekvarter, Jean og Louis Jensen, min lille Bror Musse og lille Søster Agnes, alle i 10—12 Aars Alderen, dirigeret af Urmager Jensen. Koncerten gjorde altid stormende Lykke. Til Slut fik Publikum et Alvorsord af Far.

Ja, Boligerne var de første Aar Fars Yndlingsmark, han vilde saa gerne have disse Arbejderfamilier med de mange Børn med. Det gjorde ham saa ondt at mærke den Utilfredshed, der begyndte at brede sig. Engang om Ugen holdt han Bibellæsninger derinde, det havde jo Jyderne været saa glade for. Far gik selv fra Hus til Hus og indbød, og de kunde sjelden modstaa en Passiar med deres nye Præst og Nabo, selv om de forud havde sagt: „Her kommer Krag ikke ind“ — de var jo begyndende Demokrater og havde Besked paa at være fjendsk mod Kirkens Mænd.

Vi deltog ikke alene i Søndagsskolen, men ogsaa, og med ligesaa stor Interesse, i Forklaringsmøderne, der blev holdt hjemme i Præsteboligen hver anden Fredag Aften. Ganske vist var vi ikke synlig til Stede, men den Aften blev Fløj-dørene mellem Havestuen og Dagligstuen aabnede. Dagligstuen burde hedt Søndagsstuen, for den benyttedes ellers kun om Søndagen; i Havestuen bag Døren stod en knirkende gammel Sofa, der Fredag Aften knirkede mer end sædvanlig,

for vi skulde række og strække os for gennem Dørsprækken at se dem komme. Først kom Mostrene, de gik hjemmevant om, men dog ligesom lidt i en anden Skikkelse. Saa Gabriel Koch, han kendte vort Skjulested og kom gerne ind og stod og sagde med et meget venligt Glimt i Lorgnetterne: „Næ, se — næ, se sidder I heromme“ — han var jo Vildbjergpræstebarn ligesom vi, og vi holdt af hans jyske Sindighed og overlegne Venlighed. Og saa kom de een efter een, Aar efter Aar, mange kom i en Aarrække, som de senere Forstandere, Fabrikant E. Nyrop og Amtsvevinspektør W. Winkel. Vi holdt af at høre dem synge — alle de nye Salmer fra Tillægget og den ny Søndagsskolesangbog, og saa bagefter den alvorsfulde Samtale om Teksten.

Ja, vi voksede op under Salmesang, alle Erindringer *toner* mig i Møde. Fars og Mors egentlige Salme var: „Du Herre Krist“ — det var altid den, de to med een Mund valgte. Jeg har fornylig læst deres Ungdomsbreve. I det halve Aar, de var forlovede, vekslede de hver Dag Breve, hvori de kom hinanden saa redeligt i Møde. I et af de første skriver Far: „Udadtil har mit Liv været lyst og mildt, indadtil stærke Storme, saa jeg undertiden har været lige ved at bukke under, men *da* har jeg klynget mig til: „Du Herre Krist min *Frelser* est.“ Samme Morgen skriver Mor: „Ofte er mit Sind fuldt af Uro og Bekymring, men da lyder for mig de dejlige Ord: „Gaar Sorgen paa, din Sjæls Attraa er ene at hussvale.“ — Der blev undertiden sagt, at Far og Mor kom fra to helt forskellige Verdner; man maatte ønske, at Svælget aldrig var større end her — der var kun samme Nuance mellem dem som mellem de to Vers i samme Salme.

Far opdagede hurtig paa sine Besøg i „Boligerne“, at der, trods de fattiges *beundringsværdige* Hjælpsomhed overfor hinanden, ofte savnedes en kyndig Haand. Menighedssygepleje var ikke, eller lidet kendt den Gang. Fars kæreste Ungdomsven, Johan Johnsen, Præst i Sundbyerne, og hans Hustru Ida Jessen, havde allerede 1873 en fuldt færdig Plan om en organiseret Menighedspleje; Holmblad havde lovet at

støtte det store Foretagende, men han trak sig tilbage, og Menighedssamfundet tog det langt senere i sin Haand.

Men 1884 kunde Far ansætte Frk. Dagmar Schrøder som Menighedssygeplejerske; der fandtes ingen uddannede Diakonisser til Raadighed, Frk. Schrøder fik et kortere Kursus paa Diakonissestiftelsen og traadte saa i Virksomhed.

Frk. Schrøder saa' saa sjelden ud baade i Tøj og i Gestalt, saa jeg maa formode, at alle kender og husker hende. Bred og stor og den eneste kortskortede paa Østerbro. Sine Dragter syede hun sammen af større Prøver og Rester, og da hendes Areal var usædvanlig stort, kunde særlig hendes Overstykker se meget overraskende ud. Frk. Schrøder var munter, energisk og uhyre hjælpsom, og hun lod sig ikke spille paa Næsen, tog sig heller ikke det hele saa meget nær. Der hævdede sig af og til Røster om at faa en mere blid og barmhjertig Søster, men Far holdt paa Schrøder til det sidste.

Den Gang havde man hverken Falck eller Telefon, men Frk. S. kunde i en Haandevending faa alt i Orden til en Patients Hospitalsindlæggelse, og hun kunde altid skaffe sine Patienter gratis Rekonvalescents. Før Ferien var hun Fyr og Flamme med Feriebørns Anbringelse, Jernbanebilletter og det fornødne Rejsetøj. En Del af Ekviperingen skaffede hun i sin berømte Lappeforening, der tilvirkede fantasifulde Klædningsstykker af Lapper og brugt Tøj. Til dette lidt uappetitive Arbejde havde Frk. S. udset Dispachør Middelboes fine Hjem og hans sirlige unge Frue til at klippe og arrangere. Frk. Schrøder vidste nok at ordne sig paa det bedste.

Men hvad der var os det vigtigste: Frk. Schrøder var den fødte Børneven. Hvor var der morsomt i hendes smaa Stuer i „Boligerne“, og fra dette faste Punkt stiftede vi mange Bekendtskaber med smaa, mageløs hyggelige Hjem derinde — og saa' paa nært Hold, hvad en Arbejdsmands Hustru maa klare. Der var den blinde Sergeant, hvis Kone maatte passe baade ham og en stakkels svag Søn. Der var Sandgraveren, der altid kom galt afsted i sin Virksomhed. Der var Postbudet med de mange søde Børn og mange andre.

Hver Søndag kom Frk. Schrøder hele Dagen i Præstetoligen, og saa kunde der blive Tid til meget. I Mørkningen

fik vi Tusind og én Nat, en Smule omarbejdet, men mageløs malende fortalt, mens hun med sin bløde, store Haand rodede rundt i min lille Brors krøllede Hoved.

Naar Lampen blev tændt, lærte hun os alle mulige Spil og fik ofte „Præsten“ med ind; det foregik om Spisebordet med Iver og Lidenskab, og Frk. Schröder snød tit lidt for at vinde, skønt Gevinsten sjælden oversteg en Valnød eller en Chokoladekage med rødt og hvidt Sukker. Saadan en Børneven, der altid er rede, er meget værd i en travl lille Præstebolig.

Men det var ikke alene Frk. Schröder, der var Børneven. Kirkeværgerne var det i saa høj Grad, at vi ansaa dem for udelukkende at være ansat til vores Fornøjelse. Gamle Hvalsøe fra Frimodts Menighed havde Huset fuldt af fransk mekanisk Legetøj, Trylleri og Spilledaaser, bl. a. en Matros, der med Danebrog vajende paa Skibet er steget i Land paa de vestindiske Øer og danser til den nydeligste Mignon-Melodi. Ja gamle Hvalsøe var en veritabel Julenisse med sit kridhvide Haar og de milde Øjne. Altid, ogsaa i Kirken, hvor han sad i Stolen foran os, trak han en Sølvdaase op af Lommen, bankede hemmelighedsfuldt paa Laaget, saa det *sprang* op, og der aabenbarede sig en Rede af overnaturlig store Altea-bolscher, ét kunde med Varsomhed vare Fars lange Prædiken ud. Mage til Baglommer, som dem i gamle Hvalsøes fine Klædesfrakke, findes ikke mere. Lille Juleaften dinglede de tungt, og frem kom 6 mægtige Karduskræmmerhuse, fyldt med „Teaterkonfekt“. Han var en mageløs Kirkeværge, men Mor paatog sig desværre at værgе Kræmmerhusene — hjemme var der den ufravigelige Regel, at alt godt blev gemt „til Mostrene kom“.

Den anden Kirkeværge, ogsaa Arv fra Frimodt, Ritmester Deichmann, øvede en ligesaa stor Tiltrækning paa os Børn, først og fremmest ved sit martialske Ydre, sin mægtige Viktor Emanuels-Knebelsbart og sin fine Uniform, der lavede op i „Boligerne“, hvor han var Inspektør. Altid havde han et opmuntrende Ord parat: „Naa, din Galfrands“, ledsaget af et ganske uventet Klaps paa Halen af hans fine Elfenbens-

stok. Hans nydelige unge Hustru var Mors gode og trofaste Hjælp i „Syforeningen“.

Hver Torsdag samledes en Kreds af 30 Damer i Præstegaarden og syede Tøj, der blev uddelt ved Søndagsskole og Asyl-Juletræet. Hvor jeg husker det Mylder af ivrige Damer og Duften af Bomuldstøjet, og den Masse Trevler, vi maatte pille op af Bryslertæppet. Men Mor havde stor Glæde af sine flittige Damer, Fabrikant Neubert, Crome og Goldschmidt og Grosserer Breining gav dejlige Ruller ubleget Tøj, Damerne bidrog 1 Kr. om Maaneden hver, det kunde i de Tider blive til store Stabler Undertøj Aaret rundt. Damerne elskede og beundrede Mor, fandt Fru Krag saa klog og god og smuk; der var flere af dem, der i høj Grad forstod at tolke deres Følelser, Frk. Ferslew, Fru Septima Fyen gav de mest højlydte Erklæringer, og det dryppede tæt paa os Børn, vi skyndte os altid hjem fra Skole den Dag, og skønt Damerne sad tæt og godt, blev der altid gjort en lille Plads til os i Kredsen, og saa hjalp de os med Lektierne. Det lyder paa-trængende, men en saa gunstig Lejlighed turde vi ikke lade gaa ubenyttet hen, der var jo saa lidt Tid til os. De andre Dage i Ugen satte min lille Søster Mis sig gerne ud i Ventsstuen i Fars Modtagelsestid, der kom dog altid en og anden, der kunde høre hende i Tabel og Aarstal..

Mor havde jo mange andre Hverv end Syforeningen, især var hun flink til at lægge Arbejde til rette og udse den og den til det og det, det var ikke godt at møde „Fru Krag“ paa hendes Morgenbytur paa Broen, hun havde fra Morgenstunden alle Planer parat, og de udvalgte undslap ikke, gjorde ogsaa mærkelig faa Indvendinger.

En Gren af Mors Virksomhed kunde vi ikke fordrage, det var „Fortroligheden“, Damer, der kom i Skumringen for at betro sig, de kunde rolig gøre det, for aldrig hentydede Mor til en eneste af sine Hemmeligheder. Vi var jaloux paa disse ukendte Kvinder, der ofte endte med at kysse og omfavne Mor. En Undtagelse dannede Frk. Esche, skønt hele hendes Virksomhed var os en fuldstændig Gaade, var der noget over hendes Person, der bragte os til at tro, at det var virkelige

Statshemmeligheder, hun delte med Far og Mor. Vi havde altid en eller anden Heltinde i de historiske Romaner, der lignede Frk. Esche; det var dog saa rigtig forstaaet, at hun *var* Heltinde. I Reglen kom Frk. E. med en Flok gamle Piger i graa Sjaler, der ofte maatte vente paa hende i Timevis i Haven. „Er det dine Børn“ — „ja, det er mine smaa Guds-børn“ — det hjalp ikke paa Forstaaelsen. Vi fulgte Far over Fælleden, naar han en Gang om Ugen skulde tale paa „Hjemmet“, og legede, til Far kom ud af den mystiske Port¹⁾. Ofte hørte vi Frk. Esche takke Far for Timerne derude og forsikre ham, at der var ingen Steder, han talte saa varsomt og kærligt som der.

Endnu et af de tidligste Minder er „Østerbros Julefor-ening“. „Julemændene“, nogle humane Herrer med høje Hatte og fremmede Ansigter, der ankom en Aften kort før Jul for at gennemse de fattiges Ansøgninger til den store Juleuddeling; de fik varm Aftensmad med Øl og Snaps. Den eneste vi kendte, var vor Urtekræmmer Fratz, men vi kunde slet ikke kende ham igen, saa stiv og højtidelig saa han ud, og skønt Herrerne aldrig henvendte et eneste Ord til os Børn, fandt vi dog, at der var noget saa festligt og forjættende ved dem, de var jo det sikre Tegn paa, at Julen var ganske nær. En 600 Familier fik Ja paa deres Skemaer og kunde saa Lille Juleaften hente 2 Pd. Flæsk, $\frac{1}{2}$ Pd. Kaffe, 1 Pd. Risengryn, 1 Pd. Sukker og 1 Kr. — hvilket ansaas for en flot Julehjælp. Det foregik i Sporvognsstalden i en susende Træk, Mor var byltret ind i alt sit værste, hun delte Flæsket ud, Far stod ved Udgangen og gav og fik mangt et „glædelig Jul“, vi var med og i Vejen allevegne, men Far og Mor holdt af, at vi var med i det altsammen, de havde saa lidt Tid til os, men de mange levende Billeder, vi saa, prentede sig i Barnesindet og er mangan Gang dukket frem i rette Øjeblik.

Allerinderst gemmes det bedste af alle Billederne, selve Juleaften. Jeg kan af de 24 Juleaftner vælge hvilken som

¹⁾ Magdalenehjemmet laa den Gang paa Jagtvejen.

helst, de var ganske ens, og ikke en eneste var formørket af Sorg eller Bekymring. Fra Morgenstunden herskede der haabløs Travlhed, Døren stod ikke et Øjeblik, de mange fattige, der ikke havde opnaaet noget ved Juleuddelingen, kom skuffede, men de kendte Præstens egen Lomme. Juleaften kunde den umulig svigte. Postbud, Bager, Slagter og forskelligt uventet, 6 Børn i største Spænding, og saa Juleprædiken, som der ingen Ro var til. Endelig arriverede Moster D., det var dog et Lyspunkt, det var hendes aarlige Pligt at pynte Juletræet; Stadsen laa i en stor Halmkurv, flettet som en Bikube, den havde oplevet baade Nørrebro og Vildbjerg og blev betragtet med Ærbødighed. Imens blev vi udsendt med Julehilsener og Kristtorngrene til de nærmere Venner. Der stod en dejlig Kristtorn paa Kirkepladsen, som Mor hver Juleaften meget varsomt bestjal. Ved 3-Tiden kom Far til Stede med Piben tændt og Solskin paa Ansigtet, Prædiken var ganske mod Forventning i Orden. „Krag, vil *du* selv sætte Lysene paa,“ lød Moster D.s rolige Røst — det *vilde* han, for Far var altid bange for Ildløs og vilde nok selv forvise sig om, at intet Lys kunde antænde Pynt eller Kviste.

Far skulde altid en lille Tur ned ad „Broen“ Juleaften med et Par af os i Haanden og et Par i Hælene, han skulde egenhændig købe Englehaar til Træet og en Bog til vor boglærde Moster. Naar Far var i ekstra godt Humør, maatte han altid i de lange Skafestøvler fra Vildbjergtiden, kort Pelstrøje og Stokken, det kan nok være, vi kunde stampe stolte af Sted og nikke „glædelig Jul“ til alle, ogsaa dem i Vinduerne. Kl. 4 begyndte Kirkeklokkerne at kime, og i samme Øjeblik saas vore tre Mostre paa Kirkepladsen med Pakker og hemmelighedsfulde Miner; Spændingen var paa sit højeste, Gaasen duftede i hele Huset, og Risengrøden stod paa Bordet, vi havde hver sin bestemte Plads og fandt den endnu raskere end ellers. Med særlig Højtid i Stemmen fremsagde Far den kære, kendte Bordbøn:

Velsign vort Hus, velsign vort Bord,
velsign den hele arme Jord,

velsign os med din milde Haand,
Gud Fader, Søn og Helligaand.

Ved Kaffen og Kagerne læste Far de mangfoldige venlige Julehilsener op for os allesammen.

Men Utaalmodigheden steg. Til Held for os Børn var Far den aller utaalmodigste, han maatte Gang paa Gang ud i Køkkenet og se, om Pigerne var færdige; naar saa Spadserestokken havde faaet Voksstabel paa Dupskoen, var der ikke mer at vente efter, Far forsvandt ind i Julestuen, Lampen blev slukket, og endelig lød Signalet — 3 voldsomme Dunk paa Fløjdørene. „Hvor har jeg min mindste,“ sagde Mor, og forrest i den glade Række stod Mor med sin mindste, saa Far straks kunde slutte sig til dør. Døren gik op. Mange Børn har vist tænkt: saadan vil vi føle os til Mode, naar Himlens Porte aabnes. Altid sang vi: „Et Barn er født i Bethlehem,“ gladere Halleluja har jeg aldrig hørt. Far tog Fløjsbiblen, som han havde faaet af Venner paa Nørrebro, og læste: „Men det begav sig i de Dage,“ og vi saa og hørte den himmelske Hærskare synge: „Ære være Gud i det højeste, Fred paa Jorden og i Menneskene en Velbehagelighed,“ ja, i vor lille Kreds var der Fryd og Fred. Ved Træets Fod laa tykke Pakker med de nyttige Gaver, her fik Christian sine første lange Støvler og græd af Glæde, og Musse sang en ekstra Række Halleluja'er, da han som femaars Knægt fik sin første Violin. De smaa Piger havde en særlig spændende Pakke, der blev bragt af Tjener fra Generalkonsul Joh. Hansens, de havde staaet Fadder til Annemis, og hun havde givet dem det gode Raad ogsaa at sende noget til Agnes, og det glemte de aldrig. Det var gerne dejlige Dukker, der samme Aften fik Navn, opkaldt efter Joh. Hansens Døtre. Ved otte-Tiden blev vi sendt til Køjs. Der var koldt oppe paa Kvistkamrene oven paa al den Herlighed, vi krøb under Dynerne og tænkte paa den lille Pige med Svovlstikkerne og hendes Bedstemoder, mens vi laa og kiggede paa de klare Julestjerner. — Men næste Morgen var det Jul endnu, vi tog os straks en Tur om Træet, der duftede saa yndigt i den varme Stue. Julemorgen var der ingen

Travlhed, alt var ordnet, inden de gik til Ro Juleaften, alle Mand skulde jo i Kirke. Allerede Kl. 9 begyndte Folk at vandre paa Kirkepladsen, og Klokkerne kimedee saa stærkt og muntert. Et Kvarter i ti kom Far ind i Præstekjole for at faa sig en lille Hjærtstyrkning inden den lange Gudstjeneste; det var et højtideligt lille Maaltid, der endte med, at Far kyssede Mor og sagde: „Nu maa I gaa, ellers naar I ikke hen i Stolen.“ Vi havde vor egen Stol i Kirken. Det *var* allerede for sent, den rigtige Vej maatte opgives, men ad en lille Smutvej ved Søjlen kunde vi klemme os igennem. Det var et dejligt Syn at se Kirken saadan fyldt indtil Trængsel, og det var ikke de høje Helligdage alene, men næsten hver eneste Søndag de 24 Aar. Og hvor kunde de synge Julemorgen i St. Jakobs, „Glade Jul, dejlige Jul,“ og efter Prædikenen „I denne søde Juletid.“ Det var heller ikke svært for Børn at følge Fars Prædiken; jeg ved ikke ret, om jeg først lidt efter lidt har forstaaet den, jeg tror snarere, jeg har forstaaet den altid. Vi fik først og fremmest gennem den en urokkelig Tillid til Far selv. Han stod paa Prædikestolen som en Styrmand paa sit Skib, og Skibet skulde nok naa Havn, selv om Bølgerne gik højt, han talte saa varmt, saa stærkt, at det blev os ikke det vigtigste af alt, men det eneste, om vi dog kunde følge med.

De daglige Dage i St. Jakobs var regelmæssige som et Urværk. Mor vilde meget gerne sætte igennem, at Far holdt en lille Morgenandagt, inden vi drog afsted, men Far var ikke Morgenmand om Vinteren. Det blev altid forjaget, vi stod som paa Naale med Tornystret paa Ryggen og holdt mere af Morgensangen inde paa Frk. Zahles Skole, hvor Kathrine Lønborg samtidig holdt en lille Mønstring af sine smaa Tropper, der stod nøjagtig paa Geled med Fletningerne lige ned ad Ryggen og Fødderne paa samme hvidskurede Gulvfjæl; nu var alt i Orden, nu kunde vi med Liv og Lyst istemme „Morgenstund har Guld i Mund, og Guld betyder Glæde,“ — og der var megen Glæde i Vente saadan en Morgenstund i Zahles Skole; vi havde søde Kammerater,

der blev vore Venner for Livet. Skolen gav os meget, vi ikke fik hjemme, og den tog ikke noget fra os.

Middagen var ikke særlig hyggelig. Far havde Modtagel-
sestid mellem 3—4. Men saa snart han saa alle Ungerne
hjemme, syntes han ikke, der var noget at vente efter. Men
næppe havde vi bænket os, før en ny besøgende blev meldt.
Følgen var, at Far enten slugte Maden, eller, naar det ikke
var noget særligt, affejede den, der søgte Præsten og maaske
alligevel havde mere paa Hjærte.

Eftermiddagen gik med Lektuelæsning, med Fingrene i
Ørene, alle siddende om Spisebordet, læste vi højt eller sagte,
skrev og regnede, afbrudt af et lille Haandgemæng. Inden Te
blev to afsendt efter varme Hveder, 6 for 10 Øre, det gav
12 halve, vi var 10 med Pigerne, saa blev der to tilovers,
Far var selvskreven til den ene, men den sidste kunde man
lumske sig til eller faa overrakt som Udmærkelse. Og ved
Aftensbordet var der Hygge og Tid til at udveksle de smaa
Oplevelser med hinanden.

De enkelte Fridage eller smaa Ferier blev der ikke hjemme
taget nogen Notits af, vi kunde lege i Haven og til Nød paa
Kirkepladsen. Skønt Far holdt mest af at have Dagens første
Timer fuldkommen i Ro med sin Pibe, sin Bibel og Ber-
lingske, kunde det nok g'aa an paa saadan en Fridag at sidde
hos og kigge i hans mange kirkelige Blade. Helt fri for For-
styrrelse var dog heller ikke denne Stund. Kirkebudet Ny-
gaard kom med Besked fra Klokker Barth. Nygaard var en
lille mørkladen Jyde, han og hans gode, stræbsomme Juliane
var ogsaa af Frimodt-Folket. Dag efter Dag i 24 Aar forløb
Nygaards Morgenvisit ganske ens. Med den ene Haand i
Lommen raslede han med Kirkenøglerne, med den anden
klappede han Trofast; enhver forstandig besøgende var fore-
kommende mod Trofast. En halv Times Tid gav N. en Række
Meddelelser, som Far tilsyneladende ikke tog Notits af, kun
af og til saa' han op fra sin Avis, nikkede bifaldende eller
sagde afvisende: „Nej, Nygaard.“ Først fik Vejret sin Be-
dømmelse, Nattefrosten, Vindens Retning, Udsigt til Torden
o. s. v., de var begge forhenværende Jyder, stærkt interesseret
i Vejr og Vind, og N. havde foræret Far baade Vejrhane og

Barometer. Saa kom Listen over Dagens Forretninger, og til sidst Nygaards Yndlingskapitel: Ulykkerne i „Boligerne,“ — det var forfærdelig alt, hvad han saa' og hørte derude. Tordenejrsnætter havde vi den oprigtigste Deltagelse med

Kirkebud Nygaard med Trofast.

Nygaard, han skulde holde Vagt i Kirketaarnet; han tog sin Kone med derop, hun var ikke bange for noget.

Ved Sidedøren stod „Sømand“ Nielsen og hans Kone; hun var saa pæn og poetisk, som var hun lige taget ud af Chr. Winthers Træsnit. Ham derimod var vi først lidt bange for, men Far agtede ham og holdt af ham, og snart var vi lige saa fortrolige med ham som med Nygaard. Han og

N. var altid Fars eneste Gratulanter, uden for Familien, til Fødselsdagen den 13. August, og altid medbragte de en eller anden højst kærkommen Gave, en Merskumpibe, et Danebrogflag, en Vimpel eller et Halsbaand til Trofast.

Hver Søndag var en Festdag, der kastede Glans over Ugen. Der var ikke noget, der hed at sove længe, heller ikke nogen, der trængte til det, for med Undtagelse af Far kom vi alle tidlig til Ro ogsaa Lørdag Aften.

Inden vi, i Reglen alle, Søndag Morgen gik i Kirke, dækkedes det lange Frokostbord, langt, men sjældent langt nok.

Kl. 12 var Far færdig med Gudstjeneste og Altergang, men Kl. 1 skulde han igen derover til Barnedaab, saa han spiste i Præstekjole, sad for Enden af det lange Bord med de unge Kateketer ved sin Side. Der var altid saa lyst og solbeskinnet i vor lille Spisestue og saadan et Kvidder ved Søndagsfrokosten efter den tavse Stillesiddende i Kirken. De forskellige Søndagsskolemennesker, der havde langt hjem, spiste Frokost hos os. Ogsaa tilrejsende og andre Venner kom med ind. Efter Barnedaaben maatte Far som oftest den lange Tur til Vestre Kirkegaard. Var det smukt Vejr, blev Kaleschen slaaet ned, og et Par af os sat paa Bagsædet. Far sagde ikke et Ord paa hele Turen, kun naar vi kom til de lange, fattige Gader, hvor der hverken var Sol eller Lys eller Søndag, men mange, mange blege, snavsede Børn, nikkede Far over til os: „Vi har det altfor godt ude i vores dejlige Have.“ Ved 4-Tiden var vi hjemme igen; imidlertid var Mostrene komne og forskellige unge Fætre og Kusiner, for hvem „Onkel Peter“s Hjem var det trygge Sted i Byen, og fra alle Steder i Hus og Have lød: „Maden er paa Bordet.“ Til daglig levede vi nøjsommere end de fleste, men Søndagsmaden var festlig og rigelig. Saa kom Kaffen i Haven, derefter Krocket, Boccia, Far var en stor Ven af al Slags Friluftsspil, og en Aftentur til Kalkbrænderihavnen, eller om Vinteren den hyggelige Mørkningsstund i Fars Studereværelse. — Mors mageløse Syforening havde skænket Far tykke grønne Gardiner og et sribet Tæppe, der som et Panel gik et Stykke op ad Væggen; det var en Oberstfrue, der havde skaffet det hele fra Depotet. Stuen var saa iskold inden denne Udstyrelse.

Far blev først aldeles forskrækket over saa megen Luksus. Da de var ved at udstyre sig til Vildbjerg, foreslaar Mor et billigt Gulvtæppe, hun har set, men Far svarer: „Kære Jenny, du kan dog vist ikke tænke dig en Præstekone paa Gulvtæppe; fryser vi, kan vi tage Træsko eller Sivsko paa.“ Vi Børn var henrykte over nu at kunne sidde paa Gulvet og se paa Ilden i den store Ovn og smaasnakke med Trofast, mens Far og Mor og Mostrene velbehagelig holdt Familieraad, Far med sin store Merskumspibe. Men det varede ikke længe, før Entredøren begyndte at gaa. Nogle havde faaet et Ord i Forvejen, andre kom uanmeldt, de første Aar var det mest Fars Ungdomsvenner, hvoriblandt vi Børn mest af alle elskede Chr. Bredsdorff. Næppe var han kommet ind af Døren, før han istemte sine Sange: „I denne Vinter har vi ha't en usædvanlig Frost,“ — der var saa grusom koldt paa vore Sovekamre, at vi paa ingen Maade fandt Versets Slutning: „og da han vaagned, var han død og borte,“ for usandsynlig. Vi fandt det kun rimeligt, at en saa rar og munter Mand udgav et Blad, skrevet ene og alene for Børn. Hver Jul forærede han os en Aargang. Saa var der Professor Hieronimus Zeuthen, som vi saa paa med en vis Ængstelse, for tænk, han sagde selve Far imod; at de alligevel var Hjærtens Venner, forstod vi dog efterhaanden.

Men meget snart blev det de nye Venner fra Menigheden. Saa mange unge Par, der gerne vilde kende Far og Mor personlig. Alle og altid var de saa søde og morsomme mod os Børn; vi staar i en stor og ubetalt Gæld.

Der var Joh. Hansens og hans Kompagnon Olaf Hansens. Der var de unge Kateketer, der gik om som Sønner i Huset: Sofus Müller, Larsen, Viggo Obel, Møllerup, Agner Torm. Der var Winkels, Nyrops og Bangerts. Der var Thorvald Plums og Saabyes. Der var vor særlige Ven, Kaptajn A. Kühnel¹⁾, der lærte min lille Bror at cykle og stiftede en Cykle-Klub med den 10-aars Dreng og en Ven til. Der var Harald Westergaard, der straks vandt vore Hjerter ved at sige: „Mig skal I sige du til.“ — Der var sidst, men ikke mindst Adam Moltkes, der tilførte vor lille Kreds saa man-

¹⁾ Den senere saa bekendte General K.

gen udmærket og betydelig Mand ude fra Missionsmarken og fra Menigheder i andre Lande.

Den første, jeg mindes, var den ildfulde Italiener, Valdenserpræsten Calvino, der med sine lynende Øjne, sit lange sorte Haar, sin livlige Gestus gjorde et dybt Indtryk paa os Børn, ikke mindst, naar Mor fik ham til at synge. Allerede 1879 fortæller Far i et Brev om ham: „Forleden kom jeg hjem fra en Begravelse og fandt Jenny i fuld fransk Samtale med Pastor Calvino fra Como; Grev Moltke Nütschau havde fulgt ham herud, og disse to Herrer maatte Jenny i sin gamle blaa Hvergarnskjole underholde i 1/2 Time.“

Jeg evner ikke at nævne dem alle, men gamle Prof. Godet fra Neufchatel var saa ualmindelig elskelig; vi var meget stolte, naar vi kunde svare et Par Ord igen paa Fransk, og naar vi kunde forstaa de nydelige Julekort, han sendte os. Fra det evangeliske Alliancestævne havde vi nogle store røde Sanghefter med Salmerne paa fire Sprog. Naar de kom frem, og Sangen toned i fire Tungemaal, syntes vi, at saadan maatte det lyde i Himmerig. Mor kom ogsaa gerne frem med sin Ungdomsposiebog og fik dem til at skrive et Ord til Afsked.

Et Blad af Poesibogen.
1887.

Fritz Fliedner, Madrid. — Pastor Lundén. — Pastor Ostermann, Gøteborg.

Tak for Alliancens uforglemmelige Dage.

Stor-Johann Xiania.

Ved Troen bliver en Christen alle Tings Herre,
ved Kjærligheden bliver han alles Tjener.

Heimbech, Norge.

Paolo Calvino Biasca.

Gott segne diese liebe Familie!

Allianstage 1884.

F. Godet, mit der innigsten Dankbarkeit.

Dieses Haus sei seines Friedens, seiner Freude, und seiner Ehre voll!

7. 7ber 1884.

Und bald darauf sehen sie um sich und sahen niemand als Jesus allein. Marc. 9, 8.

Dr. Christlieb, Bonn.

Die Liebe hört nimmer auf. I Kor. XIII Kp.

In herzlichem Verbundenheit in den einem Herrn, den wir dienen.

Friederich Hahn, Genf.

L. Rossmale Neppu. — 28. Aug. 87.

Le comte de St. George, Lieut.-colonel. — 28. Aug. 87.

Ja, vist var der yndigt Søndag Aften i St. Jakobs. Far var glad, og Mor var munter, og begge saadan hyggelige Værtsfolk.

Med beundringsværdig Energi holdt Mor os til Musikken. — Drengene gik i Comtesse Moltkes nyoprettede Drengeskole, som vi mente særlig var indrettet paa Præstebørn. Den begyndte Kl. 8 og laa i Linnésgade Side om Side med Frk. Zahles. Men to Gange om Ugen maatte min lille Bror stille til Violintime hos Frau Juhl i Nansensgade inden Skole; han begyndte 6 Aar gl., og vandrede i Mulm og Mørke alene den lange Vej, indtil en Kone fra „Boligerne“, der gjorde Kontorer rent i Frederiksborggade, tog sig af ham, passede ham op og bar Violinen for „Moses“, som hun ærbødigt kaldte ham. Om Aftenen, naar vi alle var trætte og Mor allermest, fik hun os samlet til Sømmespil og Sang, og Resultatet blev saa præsenteret for Far og Gæsterne Søndag Aften. Nogle udtalte sig meget rosende, andre sagde, at det saa' saa pænt ud. Aftenen endte gerne med, at Far i en kort Andagt takkede for den dejlige Søndag, og vi sang en af Yndlingssalmerne, ofte: „Hil dig, Frelser og Forsoner, Verden dig med Torne kroner,“ eller: „Jeg er fremmed, jeg er en Pilgrim, kun en Aften, kun en Aften bor jeg her.“

— En skønne Dag, vel midt i 80'erne, var alt paa Østerbro vokset op i større Dimensioner. St. Jakobs Sogn var ikke mere „Boligerne“ og nogle Villaveje. Gade efter Gade voksede op. Da var det godt for Far, at han havde trofaste Venner og sit nystiftede Menighedssamfund, der stod rede til at

dele Ansvar og Arbejde med ham. Ikke saadan i Ny og Næ, naar det passede dem, men med en næsten utrolig Offervilighed og Trofasthed i de mange, mange Aar. Og saaledes gik det til, at saa mange af de nye Tanker, der laa i Luften, faldt i god Jord i St. Jakobs Menighed, voksede og forgre- nede sig. Denne Mindebog vil fortælle herom.

Til Supplering vil vi ogsaa fra denne Tid gengive nogle Breve.

Kjære Broder!

St. Jakobs Præstebolig, 10/2 79.

Vi er paa én Gang blevne nogle hele Selskabsfugle. . . . Af dem, vi saaledes have været hos, er der især en General- konsul Hansen, som tiltaler mig. Han er en hovedrig Mand og dog en ivrig Arbejder i den indre Missions Tjeneste; gaar selv omkring i Søndagsskoler, Foreninger for unge Mænd o. s. v.; fornylig skænkede han et lille Orgel til Magdalene- hjemmet og et til en Anstalt i Vofls Sogn, hvor to Frknr. Di- derichsen have (det er jo i det fattigste Arbejderkvarter) et Børnehjem med en Vuggestue og Arbejdsstuer for Børn, saa Fader og Moder kan gaa paa Arbejde og overlade alle Bør- nene i kjærlige Hænder.

I Anledning af vor Aarsberetnings Udgivelse udbad han sig 500 Exemplarer til Uddeling; dem har han alle sendt ud og ladet en lille Skrivelse med Anmodning om Bidrag medfølge, og det havde den Frugt, at han mødte med 900 Kr. contant og over 1400 Kr. i aarlige Bidrag. Jeg sender dig Beretningen, den vil glæde dig at læse; har du Over- flod paa Mønt, saa vil det vist ogsaa glæde dig at sende en Gave. Jeg forefinder i det Hele herude langt mere aandeligt Liv og frivilligt Arbejde for Guds Rige, end jeg havde ventet, og jeg kan jo ikke nægte, at det er forfriskende at være med til, selv om jeg endnu ofte henfalder i Drømmerier om gyldne Dage i Vildbjerg. Mit Arbejde er følgende: Søndag har jeg gjerne efter Gudstjenesten kirkelige Forretninger til Kl. 3. Mandag har jeg Konfirmander i to Hold, ligesaa om Tors- dagen; Torsdagften Bibellæsning; Fredag Altergang een Gang om Maaneden; hver Dag fra 10—11, og 2—4 kom-

mer her Folk; mellem Frokost og Middag gaar jeg om til Syge og Sunde eller har kirkelige Forretninger. Om Aftenen er der ofte Møder af eet eller andet Slags; Ugen gaar næsten altid, uden at jeg kan komme til Prædikenen før om Lørdagen. Kirken er stadig godt besøgt, ligesaa Bibellæsningerne. Indtægterne have siden Jul været særdeles gode. Min Virksomhed tiltaler mig langt mere, end jeg turde vente; jeg erfarer, at der ogsaa kan være enfoldig og alvorlig Christentro hos „de Fine“, og at man kan tale lige saa fortroligt med dem som med de stille Vestjyder. . . . Gud velsigne Eder.

Din Broder *Peter*.

Til gamle Pastor Krags fra Fru Krag.

Udateret fra 1882.

Det jeg vilde fortælle Eder om var den yndige Dag, vi havde i Onsdags i Anledning af den kjære Fru Børresens Fødselsdag. Som I ved, havde den lille Kreds, de har været samlede med den første Gang, og med hvem vi siden have haft saa mange skønne Timer, besluttet at give dem en Alterkande til den nye Kirke, der skal bygges i Ebenezer for Englændernes Penge, dertil havde jeg og en anden Veninde af Sagen, Fru Nyholm, syet en Alterdug med indsyede Skriftsprog paa Santhalsproget, hvormed Skrefsrud havde hjulpet os, og det var mig overdraget at overlevere det Hele. Jeg var altsaa derude med det fra Morgenstunden, og det var yndigt at se Fru Børresens barnlige Glæde over det altsammen; en stor Gave i Sølv, som var indsamlet i hele den danske Menighed, blev overbragt af en Deputation, og hun var aldeles smeltet over al den Kjærlighed, hun var Gjenstand for.

Johan Hansen havde udbedt sig at fejre hendes Fødselsdag, og der vare vi saa alle samlede om Middagen; de havde været saa venlige at bede Søstrene med og saa mange gode Venner, som Huset kunde rumme, og den yndigste Stemning herskede over det Hele; vi sad saa til Bords i 3 Timer, og den ene gode Tale afløste den anden. Poeten fra Østerbro havde leveret et Par Sange, som skulde have været ligesaa anonyme som i Dreslette, men som ligesaa hastig bleve opdagede. Først blev den til Fru Børresen afsungen,

og Joh. Hansen udbragte meget hjerteligt hendes Skaal; saa udbragte Pastor Paulli Børresens Skaal, og den af Richard digtede Sang blev afsungen. Saa blev Sangen til Skrefsrud afsungen, jeg havde den Ære at være hans Dame, og da han efter at den var sunget pludselig saa mig stift ind i Ansigtet og sagde: „Har De skrevet den Sangen?“ — saa var det mig umuligt at sige nej. Peter udbragte Skrefsruds Skaal, idet han sagde, at han havde samme Følelse, som om han saa en Løve ligge foran sig og havde Lyst at klappe den, men turde ikke ret, fordi han var vis paa, at han saa vilde faa et Rap. Saaledes turde han heller ikke sige noget godt om Skrefsrud, da han vidste, han ikke kunde lide det, men bragte ham saa en hjertelig Tak fra de danske Præster og Menigheden for hvert godt Ord, han talte herhjemme, og for hvert drøjt Slag, hvormed han ramte al Hedningevæsnet herhjemme. Han svarede saa meget bevæget, at det eneste, han kunde tilegne sig af al det gode, der var sagt om ham, var de 4 sidste Linjer af det første Vers i Sangen, som han førte tilbage til sit eget Liv og skildrede sig selv som den Herren ved sin Naade havde oprejst fra det dybe Fald, og dette igjen som Udspring til hans Kald som Missionær. Saa fortalte han ogsaa om alt, hvad Fru Børresen havde været for ham, hvordan han som en ubehøvlet Bondedreng var kommen til dem, og hvordan hun nu i 20 Aar havde høvlet paa ham, og at han endnu den Dag i Dag maatte høre af hende, at det frugtede kun lidet. Det var rigtig velsignet at høre paa, vi glemte næsten Mad og Drikke, skjønt der var Velsignelse deraf. Peter udbragte ogsaa en rigtig udmærket Skaal for Frk. Esche — hun hedder Thora, det hebraiske Navn for Loven, og det anvendte han saaledes, at han sagde, at den indre Missionsbestyrelse ikke vare udsatte for at glemme Loven for Evangeliet, idet de i hendes Person altid havde Loven hos sig, og den Lov, der hos hende var indskreven i Hjærtets Kjødtavler, var den: „Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjærte og *din Næste som Dig selv.*“ Saaledes gik det, at Klokkeren blev 8, uden at vi mærkede det, saa sluttede vi med „Alt staar i Guds Fader-Haand“ — og havde endnu nogle yndige Timer med hinanden. Det

var saadan et Sidestykke til Dagen i Dreslette, en af de Dage, der aldrig glemmes, og som er et Forbillede paa det store Møde hisset: „Hvor lutter milde Blik man faar, og Hjerteimod Hjerte slaar af Kjærlighed og Glæde.“

Min Kone har skreven saa vel, saa jeg har intet at tilføje. Det var en yndig Fest hos Johan Hansens. Fru Børresen var Festens Dronning, men Jenny var Festens Glands-punkt, saa yndig og glad hun var og saadan Begejstring hendes Sang vakte, ja Fru Børresen og Skrefsrud græd af Rørelse over den. Jeg har rigtignok en dejlig Kone, som jeg hver Dag takker for og beder Herren bevare for mig og mit Hus og mine Venner. Der var en Grev Moltke med Kone og en Grevinde Rantzau til Rosenvold, men de var lige saa fornøjelige som alle de andre, thi alle var gjennemtrængte af Troens Glæde og Helligaandens Kjærlighed.

Kjærlig Hilsen fra

Eders *Peter Krag.*

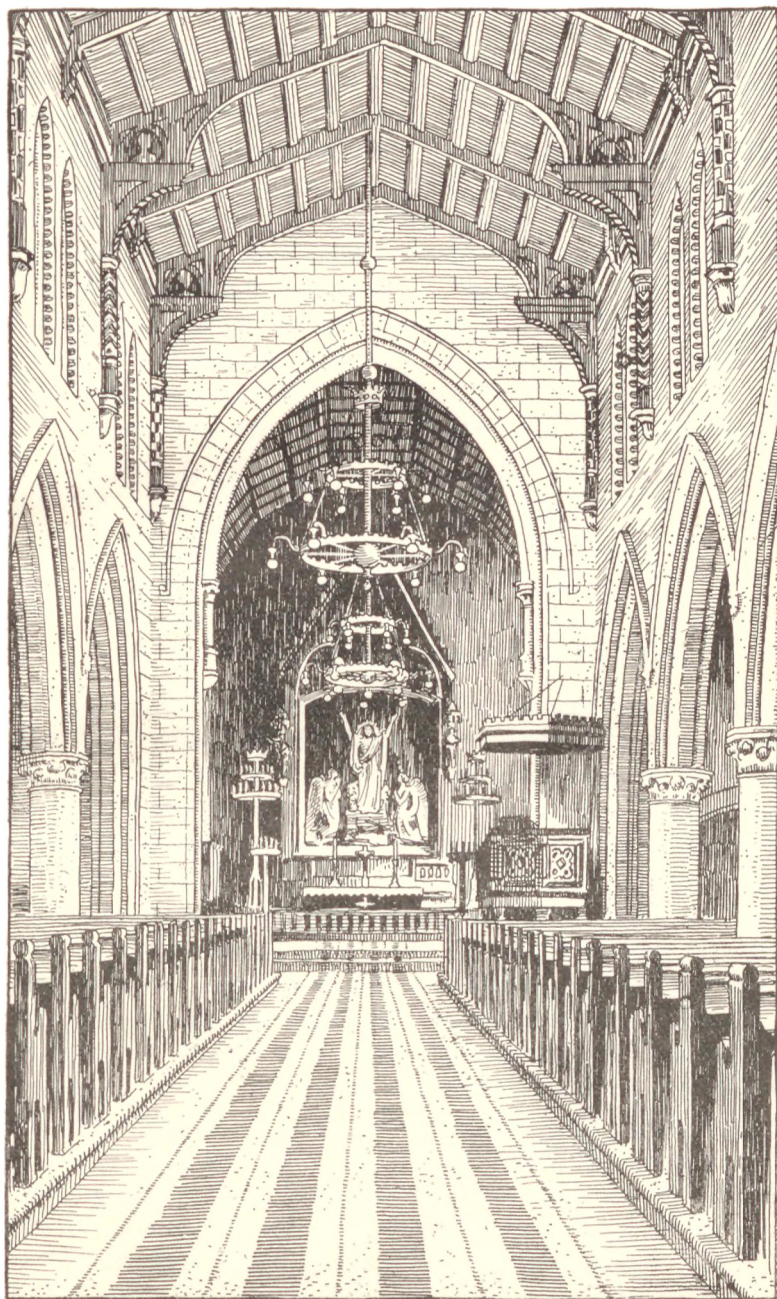
UNDER ST. JAKOBSKIRKEN'S PRÆDIKESTOL.

Professor E. Geismar.

Det Bidrag, jeg formaar at give til Erindring om Pastor Krag's Virksomhed, har maaske en underlig Ubestemthed; jeg er endog ikke ganske vis paa, i hvilke Aar det var, at jeg regelmæssig kom ud i Jakobskirken, naar Krag prædikede; ved at regne tilbage og sætte det i Forhold til de andre Ting fra min Ungdom, kommer jeg til det Resultat, at det maa have været i de nærmeste Aar omkring 1888, det Aar, hvor jeg blev Student; det var Gymnasiasten og den ganske unge Student, der hver Søndag, naar det var Krag, gik sammen med sin ældre Søster, der nu er død, den lange Tur ud og hjem; og naar vi gik hjem, talte vi altid om, hvad vi havde hørt.

Jeg lærte ikke Krag at kende; ikke heller nogen anden af Menigheden; først mange Aar senere havde jeg den store Glæde at have Krag paa Besøg et Par Dage i min Præstegaard i Veggørslev; og da sagde jeg ham, hvor usigelig glad jeg havde været over hans Forkyndelse i de Aar af min Ungdom; og jeg husker tydelig, at han den Gang brugte et Ord, jeg bed Mærke i; han karakteriserede det ejendommelige ved sin egen Forkyndelse saaledes, at han øste Guds Naade ud med Spande; han gav den ikke draabevis. Og det slog mig; jeg har ofte senere ønsket mig selv Evnen til at kunne øse Guds Naade ud med Spande.

Vi kom altsaa til Jakobskirken; den var altid stoppende fuld; jeg tror ikke, at jeg nogen Søndag har faaet en Siddeplads; langsomt droges man midt i en stor Skare af Men-

St. Jakobs Kirke indvendig.

nesker indenfor Døren; saa stod man midt i Gangen, glad, dersom det lykkedes at faa et Stolestade at støtte sig til. Og dog har jeg aldrig følt nogen Træthed under Gudstjenesterne; thi de var fra først til sidst en Fest. Aldrig hverken før eller senere har jeg noget Sted hørt en saadan Salmesang; de sang til paa en Maade, man nu har Indtryk af, at københavnske Menigheder skammer sig ved; de synger i alt Fald ikke saadan igennem nu; og saa var der en festlig Jubel over Sangen; og det betød al Ting for mig, der aldrig har været musikalsk, men haft en inderlig Glæde, naar en brusende Sang kunde rive med.

Det var der ude, at jeg først lærte den Salme at kende:

Guds igenfødte nylevende Sjæle,
 møder vor Fader i syngende Flok!
 Herrens Nyskabninger, I, som fik Mæle,
 kan i hans Lovsang ej øve Jer nok.
 Lader dog hver sig for Faderen høre,
 hvem der kan dejligst hans Naade kundgøre.

Og netop den Salme, naar den bruste med Jubel gennem Kirken¹⁾, malede det, der var saa betagende ved Krag's Gudstjenester; thi det var jo ham, der forstod at gøre Gudstjenesten til en Fest. Man har kaldt Indre Missions Præster for Helvedsprædikanter; jeg kender ikke nok til Indre Missions Præster til, at jeg kan bedømme den Anklage i Almindelighed. Om Krag vil jeg sige, at han naturligvis talte om Helved og Guds strenge Straf; men jeg vil tillige sige, at dersom han ikke havde sagt det, saa kunde jeg slet ikke have brugt ham; thi det sagde min egen Samvittighed saa højlydt, at en hvilken som helst Forkyndelse, der ikke havde stadfæstet det for mig, vilde slet ikke kunne have haft noget at sige mig. At det var forfærdeligt at falde i den levende Guds Haand, det vidste jeg; og jeg ønsker ikke, at der skal komme nogen Dag, da jeg ikke ved det. Men det var jo slet ikke de Toner, der var de ejendommelige for Krag; det var netop det, han forstod: at øse Guds Naade ud med Spande.

¹⁾ Til Prof. Windings Melodi, som han havde komponeret efter Pastor K.s Opfordring og indøvet i St. Jakobs Præstebolig. W.

Og det var det, jeg trængte til; og det var det, der for mig gjorde den Mand, der kunde det, til den eneste, jeg for Alvor trængte til. Hvad han gav mig, vil jeg sammenfatte i de Ord: den tørstige vil jeg give af Livets Vands Kilde uforskyldt. Og det var atter det, der bevirkede, at der var en saadan Jubel over Salmesangen. Senere har jeg faaet at vide, at Krag har været en vidunderlig Organisator af Menighedsarbejde, at han har været meget for Frk. Holst¹⁾, og at Jakobs Menighed var med til at bære hendes Missionsgerning, inden den endnu var kendt i vide Kredse; senere har jeg opdaget, med hvor stærke Baand han har bundet de Mennesker til sig, der arbejdede sammen med ham. Jeg ønsker kun, at disse Linier maa bære noget af den Taknemlighed, jeg føler overfor ham, jeg, der kun var en Gæst, der kom, ukendt af alle der ude, og dog baaret af disse Menneskers Kærlighed og Glæde, som ikke kendte mig, og som jeg ikke kendte; jeg formoder, at der er bleven bedet meget og regelmæssigt for disse Gudstjenester.

Det var en underlig Tid. Thi samtidig med, at man derude i Jakobskirken fik at føle, at Kristendommen var en levende Virkelighed, som man ikke kunde og ikke vilde slippe, gik man i det daværende København med en Følelse af, at alt, hvad der duede noget i Tiden, alle oplyste Mennesker, for længst var paa det rene med, at Kristendommens Dage var forbi; det var kun Idioter og aandelige Undermaalere, der kunde tro noget saa forfærdeligt Sludder. Der var i Virkeligheden i de Dage Tale om at bære Kristi Skændsel; thi man blev ugleset, fordi man ikke havde indset, hvor umulig Kristendommens Sag var; ofte nynner jeg, naar jeg f. Eks. er til Stede ved de store Studentermøder nu:

Men just som de mente, hun var i Baand og Bast,
da lo hun saa hjertelig, at alle Lænker brast.

Og jeg er vis paa, at naar Tiderne forandrede sig, da er Pastor Krag i høj Grad Skyld deri. Ikke at han beskæftigede sig med de Problemer, der beskæftigede os unge, som kunde diskutere hvert Frikvarter et helt Aar igennem, om Darwinismen ikke havde gjort Kristendom og Bibel umu-

1) Teltmissionens Grundlægger.

lige. Krag overvejede ikke saadanne Ting; for ham var der ingen Problemer; den Gang i Veggarslev raadede han mig til ikke at beskæftige mig saa meget med Filosofi. For ham var alt saa ligetil; og netop det var saa velgørende; som jeg da i det hele bliver mere og mere vis paa, at Guds Mening er, at hver Fugl skal synge med sit Næb. Der blev derved naturligvis en underlig Delthed i saadanne unges Sind som mig og mine Lige den Gang: paa den ene Side Følelsen af, at der maaske var nogen intellektuel Uredelighed hos os; paa den anden Side Forvisningen om, at vi i Jesus Kristus havde mødt en levende Virkelighed, som indvendig fra havde omskabt de Menneskers Liv, vi helst vilde ligne, en Virkelighed, som vi vilde stille os ind under; ve os, om vi ikke vilde det; det maatte da være det, den hellige Skrift kaldte Bespottelse af Aanden; thi vi vidste jo, at dette var Frelsen fra Gud; og vi vidste, at dette rummede en Fylde af Glæde. Vort Liv havde paa en Maade to Udgangspunkter, og vort senere Liv har været optaget af at finde en indre Enhed mellem dem; thi ogsaa vi maatte synge med vort Næb. Men netop saaledes er det mig en Trang at erindre den Mand, som i de kritiske Tider stod der og vidnede ud af en levende Virkelighed om et Liv, himmelvidt fra Skyggedale. For at benytte et Ord af Søren Kierkegaard: jeg vilde gerne, at disse Linier skulde være noget af det: den Kærlighedens Gerning at erindre en afdød.

Og jeg har skrevet dette med saa meget større Overbevisning, om at det skulde skrives, fordi jeg er vis paa, at det, jeg har skildret, ikke er noget enkeltstaaende, men netop er typisk for mange af dem, der kom som Gæster i Jakobskirken i de Dage. Og det var mange, der kom paa den Maade, uden at høre med til Menigheden eller kende noget af dens Arbejde. Gang paa Gang har jeg opdaget, at den og den, som jeg aldrig havde vidst det om, havde faaet sin bedste kristelige Paavirkning ved Krags Gudstjenester; saa jeg efterhaanden har faaet en Følelse af, at Landet skylder disse Gudstjenester saa uendelig meget. Vi var unge i en ond Tid; og vi kom som dem, der tørstede, og vi fik det eneste, der kunde hjælpe os: Guds levende Kærlighed, uden Græn-

ser. Andre vil sikkert kunne skildre mere virkelighedstro Krag's Gerning paa de forskellige Omraader; jeg er ingenlunde ked af, at det, jeg har skrevet mere er bleven Stemninger, og at Erindringerne er fyldte med Begejstring; det er i sin Orden, naar det skal svare til Virkeligheden; thi det var netop det, der tog os helt, vi er ham saa taknemlige for.

E. Geismar.

Olf. Ricard: P. Krag som Forkynder.

Frimodts Kappe faldt paa *Peter Krag*, da han døde i 1879 — et af de sidste Steder, han havde været, var netop Jakobskirken, hvor han havde ladet Graveren lukke sig ind et Øjeblik og bad en Bøn for Kirken og Menigheden og dens Præst. *Krag* og *Busch* er *Frimodts* ægtefødte og ypperste Disciple, og de var aandsbeslægtede; jeg har ikke hørt *Krag* omtale nogen Præst med større Beundring og Glæde end *Busch*, det skulde lige være *Vilh. Kold*.

Jeg har altid anset det som en særlig Lykke at blive den første Præst ved en ny Kirke, og som *Frimodts* Navn altid vil være knyttet sammen med *Skt. Johannes Kirken*, vil *Peter Krag's* være det med *Datterkirken Skt. Jakobs*, selv om han havde været Præst andre Steder, før han kom dertil, og forlod den for igen at drage paa Landet. Hans længste og bedste Præsteaar faldt dog dør, og hans Røst, — thi han havde netop en Røst, — fik kaldt paa mange Sjæle i den Tid og gav dem „Stødet til den evige Bevægelse“, derimellem ogsaa flere, som nu er Præster i vor Kirke.

Han havde ogsaa et Ansigt. Der var Karakter og Kraft over det skønne Hoved, de skraatstillede Øjne, den skarpe Ørnenæse, den smalle Mund, der ofte krusede sig til et Smil, indrammet af et lille Kinds-kæg og det dejlige tætte, krøllede Haar, som ogsaa tydede paa *Samsons Styrke*. Og naar han saa talte! Saa kom den profetiske Aand over ham, — det profetiske var netop *Kendemærket* i hans Forkyndelse, skønt jeg véd, han forberedte sig med Omhu og Flid, især *Lørdag Nat*, og skrev det meste, om ikke det hele. Men han holdt det frit og var, ligesom *H. M. Fenger* nu, saa ubetinget af de

Prædikanter, som skulde høres (helst ogsaa ses), men ikke læses. De faa trykte Prædikener efter ham (Er Herrens Dag nær? og Afskedsprædikenen, jeg hørte dem begge) giver ikke tilnærmelsesvis Indtrykket af hvad de var, da de blev holdt. Nej, han skulde staa midt i sin Menighed — du kære Sankt Jakobs Menighed! som han saa tit sagde i sine senere Aar, — og hente Inspirationen af de lyttende Ansigter og stimlende Skarer: „Folket flokker sig omkring dig, kære Herre Jesus, o kom nu selv og tal til os!“ som han en Søndag begyndte en af sine Bønner, — han skulde staa fri og aaben for Øjeblikkets Indfald: der stod næppe i hans Manuskrift, da han en Sommeraften talte om Guds frygt og Nøjsomhed: „Der er nok en Vej her i Sognet, som hedder Nøjsomhedsvej, men det er vist ikke alle, som boer paa den, som er nøjsomme!“ jeg har ikke selv hørt ham kalde paa Forsamlingen som paa en Flok Høns og sige: „Kom, putte, putte, putte —“ men et troværdigt Ørenvidne har engang fortalt mig det, og han var en af de faa, som kunde gøre det et Øjeblik, saa man kun rørtes derved og smilte.

Krag var Vækkelsesprædikant af Guds Naade, først og fremmest, men i bestandig Fremgang, som han var, afvandt han ogsaa bestandig Evangelierne rigere og dybere Sider og Sandheder, og fik baade Naadens Hjerteklang mere fuldtonevende frem og Helliggørelsens Tilskyndelser mangfoldiggjort — en Tid betonedede han især Frelsens Vished, og da blev Kirken, som altid var fuld, atter overfyldt, — ligesom ogsaa Dispositionens Klarhed og Talens Sammenhæng kendelig vandt i den Aarrække, jeg hørte ham (ikke udelukkende og regelmæssig, men ofte), og han mærkede det somme Tider selv og udtrykte sin Glæde derover, — man kan godt glæde sig ydmygt over de Fremskridt, man gør med Guds Hjælp: „Er det ikke mærkeligt: nu har jeg prædiket over det Evangelium over en halv Snes Gange, men først i Søndags fik jeg det nogenlunde udtømt!“ — det var Evangeliet om Sædemanden, hvor han bl. a. havde sagt, at det nyttede ikke at strø Sæden paa Kongens Nytorvs Brosten, selv om Sæden var aldrig saa god.

Derfor staar hans Prædikener saaledes prentede i Er-

indringen, nu 20—30 Aar efter, at selv om Gang og Enkelt-heder er glemt, husker jeg med brændende Klarhed hver enkelt af dem, véd, hvilke Evangelier jeg har hørt ham tale over, og hvilket Hovedindtryk hver af dem gjorde.

Den allerførste, jeg hørte, var over Zebedæus-Sønnerne: „Om at være stor,“ hvor han talte om Barnet, man altid glædede ved at sige: „Næ, hvor du er blevet stor!“ og saa viste han det med en betegnende Haandbevægelse; mest Indtryk gjorde en forbigaaende Omtale af „Helves evige Fængsel“ ved sin gribende Alvor. Saa var der en anden, holdt med bevidst Forsæt helt i lys Tone, over Jesus 12 Aar gammel, om at være et Guds Barn: „Nu kan I gaa hjem fra Kirke idag og sige, at I har ikke hørt et eneste dømmende Ord!“ En mægtig og klar Tale mindes jeg over „Den Vældiges Rustning“, og en anden gribende over: „Om en liden Stund“ — den Vægt, alting kunde vejes paa! — og en ligesaa veldisponeret over Mt. 18, om at komme ind paa Himmeriges Vej og blive paa Vejen, og om at lede andre vild, og hente vildfarne tilbage; hvor han begyndte med at fortælle den kendte Historie om de to, som gik og talte om en Mand, der havde købt en Gaard, men den havde ogsaa været dyr. Hvad den da havde kostet? Den kostede ham *hans Sjæl!* — jeg har ikke hørt nogen sige Sjæl med en saadan Alvorsklang; og ikke at forglemme en skøn Juleprædiken over „Gennem Jorderig gaar Himmelrøsten,“ hvor Themaet og hele Prædikenen pludselig var kommet til ham ved at se Linjen fra Grundtvigs Salme som Titel paa Dr. Østrups Opbyggelsesbog.

Men over dem alle en Langfredagsprædiken, — jeg var ikke naaet længer end til Vaabehuset, — hvor han mesterligt og malende skildrede alle de forskellige Grupper under Jesu Kors og overførte dem paa vor Tid, han var død for dem allesammen! og saa stillede han det Spørgsmaal ud over Forsamlingen, staccato, med Ophold mellem hvert Ord: Er, der, da, Soning, for, alle, Synder? og svarede med et rungende Raab, som jeg synes hele Østerbro maatte have hørt, med dvælende Eftertryk paa begge Bogstaver: „I-i-i-i-a!“ Det Ja er mig uforglemmeligt. Hele Krag, hele

hans Nidkærhed og Kærlighed til Sjælene, og sikkert ogsaa noget af den Korsfæstedes egen Sjaeletørst var deri. Det, som vel nok kunde forekomme konvulsivisk de første Gange, man hørte ham, ogsaa hans sugende Vejtrækning: f-f-f-f! tog man siden aldrig Anstød af, det hørte med! han kunde ogsaa til Tider holde os for længe, indtil halvanden Time; men han havde noget at give lige til det sidste.

Mange andre Prædikener kunde jeg nævne, hvor han med lignende Kraft og Dygtighed svang *Ordets Sværd*, — i hans Haand og Mund forstod man det Billede som hos ingen andre. Men helt anderledes, som den sagte, stille Susen, kunde han tale til os i Skriftestolen, og ogsaa dér var han saaledes med, at Øjeblikkets Indskydelser frit kom og gik: én sukkede pludselig dybt og hørligt, straks var han der og sagde: Ja, jeg hører nogen sukke dybt, og det har vi visselig alle Grund til! Og samme jævne, varme Hjertesprog førte han, da han — som den første — gav sig til at holde Morgenandagter Kl. 8 i Skriftestolen (over Ugens Epistel), de som siden udkom som „Daglig Andagt“, en af vore mest paaskønnede Andagtsbøger, som dog heller ikke helt giver det, som vi fik ved at sidde og høre ham.

Saadan staar han da for os, som den gudbenaadede Vækerrøst og djærve Menighedspræst, hvem Aanden kom over, naar han stod paa Prædikestolen, som over Israels Profeter. Altid virkede det forfriskende og tilskyndende (for enkelte Svage for voldsomt) at høre ham, om jeg end blev sat i Gang af andre Mænd og altid trængte til at høre andre Røster ved Siden af hans. Jeg kom til at høre til hans yngre Venner; han var mig god, og han og hans Menighed var med til at bede mig tilbage til Livet, det tror jeg visst, da jeg som ung havde Meningitis og laa for Døden; og naar han kunde udbryde: K. F. U. M. er det bedste, vi har i København! var jeg naturligvis dengang ikke den Mand, som vilde sige ham imod! Vi var ogsaa en Flok Studenter fra K. F. U. M., med Mads Samuel Jørgensen i Spidsen, oppe at besøge ham en Sommersøndag og høre ham i Søborg Kirke; der var meget faa Tilhørere ud over os den Dag, men Kraften og Klangens var uformindsket, ligesaa skøn og

klar, da han talte om: „Naar Talsmanden kommer —“, og rørende var det i Samtalen senere at høre hans sikre Forventning om en Vækkelse i Søborg. Jeg ser ham tilsidst sidde som en brudt Kæmpe udenfor sit lejede Hus i Charlottenlund, med tre store Træer udenfor paa Vejen, ret saa mild og saa kærlig, længselsfuld efter at kunne gaa i Arbejde igen. Men de arbejder vel ogsaa dér, hvor han nu er gaaet ind, hvis man tør hente en Evigheds-Sandhed ud af et Lignelses-Ord: „Vel, du gode og tro Tjener, du har været tro i lidet, jeg vil sætte dig over meget, gaa ind til din Herres Glæde!“ Og i mit eget Hjerte mærker jeg endnu Spor og Frugt af hans velsignede Prædike-Arbejde, da han stod paa sit Livs Middagshøjde, ja, sært at tænke, omtrent paa min Alder! Aarene flyver, og Tjenerne kommer og gaar; lykkelige vi, som havde saadanne Røster at lytte til som unge; allerede dengang jog jeg ofte de Unge ud i Skt. Jakobs og sagde: Man skal høre Krag, mens man endnu kan! og det er godt og ret, at vi prøver at give Eftertiden et Indtryk af hans Forkyndelse og fæste hans Minde for de kommende Slægter.

Olf. Ricard.

Pastor A. Fibiger.

Jeg takker Gud, at jeg fik Lov at møde denne velsignede Herrens Tjener, igennem hvem Livets Ord første Gang naaede mit Hjerte.

Det var nu ellers ikke med min gode Vilje, jeg fra først af kom der; men jeg maatte dog som Student i det mindste én Gang ud at høre dette Uhyre, mente jeg. Jeg husker endnu dette mit første og i mange Aar eneste Besøg i St. Jakob. Jeg kom til Tiden, som man anstændigvis gjorde i andre Kirker; men havde ikke regnet med, at man maatte være tidlig paa Færde, hvis man vilde have Siddeplads i St. Jakob. Nu var alt optaget, og jeg maatte staa op. Man skulde tro, at denne tætpakkede Kirke, den mægtigt brusende Sang, kort sagt: Aanden, Tonen og Luften skulde have virket betagende paa saadan et ungt Menneske. Men det natur-

lige Menneske fatter ikke den Slags Ting. Det gjorde ikke Spor af Indtryk paa mit vrangvillige Hjerte. Derimod husker jeg, at han prædikede om Sædekornet, og jeg mindes, at han med et Smil og med blød Stemme sagde: „Og saa kommer der en lille fin, spæd Spire pippende op af Hjertets Muld“, — men forud for det havde han rigtignok sat baade Plov og Harve saa kraftigt paa, at jeg var fuldstændig rasende og tænkte: „Ja, behold du bare din Spire, du gale Præst! her kommer jeg aldrig mere!“ Og jeg gik ud fra St. Jakob „med fnysende Vrede“, inderlig overbevist om, at „den offentlige Mening“ om Krag havde Ret.

Men nogle Aar efter, da jeg var bleven Kandidat og havde været Soldat, lod jeg mig dog lokke derhen igen. Jeg gik en Søndag Morgen paa Trianglen og ventede paa Sporvognen, med hvilken min Forlovede skulde komme, og saa skulde vi i Kirke; — men ikke i St. Jakob. Saa kommer min gode Ven, den senere, nylig afdøde Pastor *Julius Windfeld*. Hvor jeg skulde hen? — I Kirke, dér og dér. — Ham kender jeg slet ikke, sagde Windfeld. — Nej, det er *din* Fejl, sagde jeg, for du kan tro, han kan tolke, hvad der bor i et Menneskehjerte. — Nej, ved du hvad, svarede han, er der nogen, der kan spille paa et Menneskehjertes Orgel, saa er det da sandelig Krag! — „Krag, den Dommedagsprædikant“, svarede jeg foragtligt, „ham har jeg faaet nok af!“ Men det endte alligevel med, at jeg lovede Windfeld at gaa hen at høre ham endnu en Gang.

Og den Dag hændte det for min Fæstemø og mig, at vi to blev som ganske ene i den overfyldte Kirke. Guds Aand greb os med Vælde. Vi blev begge vakte den Dag. Alt var som sagt til os og til os alene. Mesteren var der og kaldte ad os gennem sin Tjeners Røst. Vi gik betagne hjem og bad for første Gang sammen. Og fra den Dag var vi der Søndag efter Søndag, og vi kom til at elske Krag, og vi takkede Gud for ham.

Saa gik jeg en Dag med bævende Hjerte ud at melde os ind i St. Jakobs Menighedssamfund. „Er De et troende Menneske?“ spurgte Krag. „Ja.“ „Og Deres Kæreste ogsaa.“ „Ja“. Meget inladende i Samtale var han ikke og mere

sagde han ikke, og saa fik vi vore Kort. „Dér løjst du, Broder Knud“, sagde en Stemme til mig, da jeg kom ud. „Ja, tænkte jeg, saadan „stærkktroende“ som Krag er du naturligvis ikke; men, der er da ogsaa nogen i Bibelen, som kaldes „lidettroende“, trøstede jeg mig og var ikke opmærksom paa, at disse aldrig bestiller andet end at faa Skænd af vor Frelser!

I Menighedssamfundet stod jeg saa den Tid, jeg endnu var i Byen; men det var kun kort. Hvor beundrede jeg ikke Krag i denne mit Troslivs Vaartid. Jeg syntes, han var saa viis. Hvilken Visdom aandede der dog ud af hans Svar, naar han tog Ordet ved Samfundsmøderne, der holdtes i Bethesda. Og Søndagsgudstjenesterne var jo rene Feststunder. En Aften i Samfundet var Talen om Fuldendelsen af Sionskirken, som de jo forærede Krag i Sølvbryllupsgave. „Mon vi dog ikke skal sætte et Opraab i Bladene om Hjælp?“ spurgte Krag. Men saa stod de op den ene efter den anden, *Winkel, Nyrop, Westergaard* o. s. v., og alle sagde, at det maatte paa ingen Maade ske. Det var St. Jakobs Menighedssamfunds Æresopgave, og den baade vilde og skulde de selv fuldføre uden fremmed Hjælp. Og saaledes blev det ogsaa.

Saa kom den Dag, da jeg fik Udnævnelse til Præst i Ranum. Jeg gik ud til Krag, officielt under Paaskud af at skulle have mine Attester verificerede af en Embedsmand; men i Virkeligheden for at faa et Ord fra ham. Privat kendte jeg ham jo saa lidt, og jeg havde en vældig Respekt for ham.

Samtalen blev heller ikke ret lang. Jeg var bange, og Krag var, saa mærkeligt det lyder, trods al sin myndige Autoritet, genert. Maaske laa den personlige Sjølesorg heller ikke saa meget for ham. Men „Ordet“ fik jeg da alligevel. Da alt var i Orden med Papirerne, rejste jeg mig for at gaa, og Krag holdt heller ikke paa mig. Men han tog min Haand og sagde: „Lad mig nu se, De bliver en af de Præster, der kan prædike en hel Synd og en hel Naade, for vi har nok af dem, der kun prædiker en halv af begge Slags!“

Det var det hele. Dermed var Samtalen endt. Men, som

man ser, husker jeg det grant endnu, medens jeg maaske vilde have glemt en længere pastoralteologisk Forelæsning.

Først da jeg siden, fire Aar efter, kom til København som Præst, kom jeg i et nærmere personligt Forhold til min elskede og beundrede Ven og Præst.

Da vi en Gang paa Pastor Friis-Hansens Initiativ, efterhaanden som vi blev mange i Kirkefondets Tjeneste, vilde forsøge at samle Præsterne til en Hverdagsgudstjeneste, var Krag selvskreven til at prædike ved den første af disse. Den blev holdt i St. Mariæ Kirkesal, og til Tekst havde han dette Ord: „*Saa giver Agt paa Eder selv og den hele Hjord, i hvilken Helligaanden satte Eder som Tilsynsmænd til at vogte Guds Menighed, som han erhvervede med sit eget Blod*“, en ypperlig Tekst og et typisk Valg for Krag.

Da han en Gang selv var syg, sendte han Bud til mig og fik mig til at prædike i sit Sted. Ingen kan beskrive den Følelse af Ærefrygt, med hvilken jeg hin Søndag besteg den Prædikestol, der var hans, og hvorfra Guds Kald var kommet til mit Hjerter.

Sygdom var han ellers i en Aarrække ikke meget plaget af. Dog led han af Galdesten og Gulsot, — jeg husker ham en Gang efter et saadant Anfald ganske gul og gusten, da han kom ind til Skriftemaal før Gudstjenesten. (Her, i Skriftestolen, udfoldede han forøvrigt nogle af sine allerkønneste Egenskaber, her gav han ret sit milde, kærlige Hjerter Luft, og her kom ogsaa hans Ydmyghed stærkt frem).

Til sidst blev han ogsaa nødt til at lade sig operere for Galdestenslidelsen. Operationen fandt Sted ude paa Diaconissestiftelsen. „Er det sandt,“ spurgte jeg ham, da vi en Søndag gik i Haven, „at De ikke vilde bedøves, da De skulde opereres?“ „Ja“, svarede han skæmtende, „jeg vilde jo da nok selv se, hvad de gjorde ved mig!“ Han var haard imod sig selv og gav ikke efter for det blødagtige Kød. Paa denne Baggrund forstaar man bedre det Stykke i hans Andagtsbog, hvori han, under Omtalen af Jesu Korsfæstelse og Frelserens Vægning ved at tage imod den bedøvende Drik, udtaler, at vor ømskindede Slægt, der som oftest flyr Lidelsen ved allehaande narkotiserende Midler, derved ogsaa ofte undflyr

den Lektie, Gud vil have dem lært igennem det Maal af Lidelse, han fører hver enkelt af os ind i.

Det kan tilføjes som et Kuriosum, at da Krag var opereret, spurgte de ham, om der var noget, han nu ønskede? „Aa ja“, svarede han, „nu kunde en lang Pibe smage godt“, og den fik han og laa og smøgede nok saa velbehageligt til stor Fortrydelse for Pastor *Dalhoff*, der deltagende kom for at se til „Patienten“.

Imidlertid blev vort Samvær i København kun lidet og kort. Vi var jo optagne hver for sig, og Krag flyttede desuden snart til Søborg. Her besøgte jeg ham en enkelt Gang og talte i en Missionsuge; men har iøvrigt ingen særlige Minder fra den Tur, — kun at jeg var opfyldt af Harme og Sorg over, hvor daarligt Folk deroppe efter min Mening forstod at skønne paa den Præst, de havde faaet.

Jeg var dog naturligvis i St. Jakob den Dag, han holdt sin Afskedsprædiken dér, og jeg maa heller ikke glemme at fortælle om, hvorledes han var vor Ordfører den Dag, vi alle var stævnede op til Biskop Rørdam „til Klø hos Inspektøren“, som Pastor *Steen* sagde, i Anledning af „de 24 Præsters Redegørelse“. Ingen af os glemmer den Myndighed, hvormed Krag som den ældste stod op og tilbageviste den biskoppelige Røffel. Han var vred, og med Rette syntes vi, og der var Klang af Sværdet Skræp i hans Tale.

I 1905 fik vi ham med stort Besvær overtalt til endnu en Gang at tage med til Indre Missions Aarsmøde i Aarhus. Han var jo ellers en Snegl, der var vanskelig at faa trukket ud af sit Hus. Han havde fra de unge Dage været en god Ven af *Vilh. Beck*, der til Krag's Sølvbryllup sendte ham et karakteristisk Telegram: „Jo længere, desto bedre; — Vih. Beck.“ Og siden, da Krag en Gang fandt det fornødent, — mærkeligt nok med slig en Følsomhed! — at forsvare sig i Indre Missions Tidende mod nogle Angreb, halvt private, af nogle Jyder, der havde været ude med en i de Dage ikke ukendt Mistænkeliggørelse af „Københavnriet“ som en Art mere letkøbt og undervægtig Kristendom, og af Krag som Repræsentant derfor, stillede *Vilh. Beck* sig i en af sine

„Efterskrifter“ helt og fuldt paa sin gamle Vens Side og sagde god for ham.

Ved Aarsmødet i 1905 talte Krag saa ude i Risskov over Ordet fra Sl. 50, 5: „*Samler mig mine Hellige, de, som har sluttet Pagt med mig ved Offer*“. Talen vakte iøvrigt ikke ubetinget Bifald hos Missionærerne. Man anerkendte vel fuldt ud dens Aand og Kraft og Klarhed; men var betænkelig ved det ret stærke Alliance-Sind, der levede i Krag, og som kom frem i Understregningen af Ordet: „*Samler mig alle mine Hellige*“.

De sidste Aar, da han boede i Charlottenlund, besøgte vi ham et Par Gange.

Jeg drev stærkt paa for at faa ham til at skrive nogle Erindringer fra sit Liv; men forgæves. Som han selv siger i Fortalen til sin Andagtsbog — altfor beskedent — var Evnen til at kunne udtrykke noget skriftligt nægtet ham. Selve Andagtsbogen beviser tilfulde denne Paastands Urigtighed. Det har jeg ogsaa fremhævet, da man gjorde mig den store Ære at anmode mig om at skrive Forord til dens 2det og 3die Oplag, hvortil min store Kærlighed til Bogens Forfatter maatte være den eneste Adkomst for en Lærling overfor sin Mester.

Naar man sagde til ham: „Hvil Dem nu, Pastor Krag, De har fortjent en stille Maria-Stund efter Deres gode Martha-Gerning“, rystede han afværgende paa Hovedet og sagde: „Aa tal ikke om det!“ og han vilde ikke mere ind til Byen.

Han længtes bare efter at gaa hjem. Men da vi talte om, at vor Slægt manglede Førerskikkelser, skønt der prædikedes purt og rent af mange Præster, udbød han: „Ja; men de mangler *Gnisten!*“ og i det samme luede der noget af den gamle Gnist i ham selv.

Til sidst gik det dog efter Ordet: „*Der skal blive Lys ved Aftenstid*.“ Om Søndagen var alle de tunge Skygger vejrede bort fra hans Sind. Alt var lyst, og han var glad og veltilfreds som i gamle Dage. „Det er saa yndigt for os“, sagde hans Datter, „at vi har dette lyse, dejlige Billede af Far“.

Da *Vilh. Beck* døde, — ogsaa i September; men elleve

Aar tidligere, — skrev en af hans Venner, Provst *John Hansen*, en lille Sang, hvis sidste Vers lød saaledes:

Jeg fletter en Krans til din Baare
af Tak og med Kærligheds Taare.
Jeg aldrig vil kunne dig glemme,
Gud glæde dig evigt derhjemme.

En saadan Krans, flettet af Taknemmelighedens og Kærlighedens Blomster, vil ogsaa jeg gerne slynge om min kære gamle Præsts Minde som en af de mange Præster, der hørte Herrens Kald gennem de stærke Toner, der lød fra St. Jakobskirkenes Prædikestol for en Menneskealder siden.

*„Alt Kød er som Græs, og al dets Herlighed
som Græssets Blomst. Græsset visner, og Blomsten
falder af; men Herrens Ord bliver evindeligt.“*

I kærlig og taknemmelig Ihukommelse.

A. Fibiger.

Pastor Krag i Skriftestolen.

Af Pastor IMMANUEL BANG.

Ligesom mangfoldige andre har den, der skriver disse Linier, en Hærskare af dejlige Minder fra S. Jakobs Kirke i den Tid, da Pastor P. Krag var Præst dør.

Det var sidst i Firserne, jeg som ung Student kom til København, og min Søndagsvej kom lige fra Begyndelsen til at gaa til Østerbro, skønt jeg boede i Nørre Søgade. Mine Forældre havde i sin Tid siddet under Frimodts Prædikestol og gemte dyrebare Minder fra den Tid. De vidste, at Pastor Krag i mere end én Henseende var hans Arvtager, og derfor raadede de deres Dreng til at søge hen til hans Kirke.

At jeg fulgte dette Raad fra mine Forældre, har jeg aldrig fortrudt. Lige fra den første Søndag mødte jeg Evangeliet saa levende og friskt, saa det forekom mig, at jeg vist aldrig rigtig havde hørt det før. Og jeg mødte tillige Lyset fra Gud saa klart, at det nødte mig til at faa mit eget Hjærtes Stilling til Herren og hans Evangelium klaret.

Om dette kunde jeg godt have Lyst til at skrive adskilligt, men det har sikkert andre gjort.

Derimod vil jeg gerne sige et Par Ord om *Pastor Krag i Skriftestolen*, thi naar jeg undersøger mine St. Jakobs-Minder, saa er jeg ikke vis paa, om det ikke var dèr, han var størst.

Allerede den Alvor, hvormed han kom ind i Skriftestolen til de ventende Altergæster, syntes at sige til hver enkelt af os: drag dine Sko af, thi det Sted, som du staar paa, er hel- lig Grund. Og naar han saa tog et Skriftord — ofte fra Dagens Epistel — som Tekst og begyndte at tale, saa følte man stadig, at man stod overfor den erfarne Præst, der havde set dybt ind i sit eget Hjærte, og som derfor ogsaa kunde finde ind i sine Tilhøreres Hjærter. Følelsen af at være *gennem- skuet* og *kendt* kunde man *ikke* undgaa at faa, og der er sik- kert mange, hvem Gud paa den Maade har faaet bøjet dybt.

Men naar saa det var sket, kunde han ogsaa tage én bøjet og ydmyget Sjæl ved Haanden og give det Menneske Frimodighed til at søge ind til Naadens og Frelsens Kilder. Saa kunde man med stille og dyb Forventning om at finde, hvad man trængte til, gaa ind til Nadverbordet. I mit nye Testa- mente vil altid Mindet om en Skriftetale af Krag være knyttet til 2 Tim. 2, 11—13, og jeg synes endnu at kunne høre Klan- gen af hans Stemme, da han trøstende og stærkt lagde det hen til vore Hjærter, at fornægte sig selv kan Herren ikke, selv om vi har været utro.

Saa havde han jo den Skik, at naar han havde talt, sagde han til Altergæsterne: „Nu vil hver enkelt af os være stille for Gud og tale med ham.“ I den Stilhed, som da lagde sig over Forsamlingen, hvor nogle knælede ned, mens andre bøjede Hovedet eller holdt Hænderne for Ansigtet, har Guds Aand sikkert ofte gjort en velsignet Gerning.

Naar saa den stille Stund var forbi, bad han paa sin personlige og stærke Maade en kort Bøn, og naar han saa i den treenige Guds Navn tilsagde os Syndernes Forladelse, følte det tydeligt, at han kom til os *paa Herrens Vegne*.

Han kunde forkynde Evangeliet, og han kunde pege paa Nadverbordet, saa man fik Lyst og Mod til at komme

dér. Igennem begge Dele har han sat Spor for Evigheden i mange Sjæle, og vi er mange, der priser Gud for hans gamle, velsignede Tjener ved St. Jakobs.

Im. Bang.

Pastor Krag's Prædikener havde ikke deres Styrke hverken paa det teologiske eller konfessionelle Omraade, og det kunde ogsaa til Tider ligesom skorte noget paa det logiske eller, om man vil, det ligevægtige. Den første Del af Prædikenen var gerne til Opvækkelse, og saa kunde han skildre den troende Kristens salige Kaar med *saa* stærke Farver, at det faldt lidt mat, naar han i Prædikens Slutning maatte revse og advare os Troende ret kraftigt. Dette hang jo maaske noget sammen med, at han i ret høj Grad var et Stemningsmenneske, der til enhver Tid optoges helt af sit Emne, men han kunde vel forøvrigt nok i det Stykke paabe- raabe sig en Paulus, som f. Eks. godt kunde rose Menigheden i Korinth for, at de var blevne rige i alt (1. Kor. 1, 5), og siden hen i Brevet revse dem meget alvorligt. Men det faldt somme Tider lidt for Brystet.

Men hvor kunde han dog prædike malende, med stærkt Lys og stærke Skygger. Syndens Gru og Frelsens Jubel, han gik ikke uden om dette at nævne Tingene med deres rette bibelske Navne, Satan og Helvede, Jesus og Himmerige; han var tro imod sin Tekst og mod Ordet som det lød uden Afslag, og han talte mere og bedre om Helligaandens Gerning end nogen anden jeg har hørt.

Og det var netop dette afgjorte, vi elskede, men som ogsaa skaffede ham saa mange Modstandere. Jeg husker et karakteristisk Eksempel. Det var i Harboøre-Krigens Dage, og Dønningerne gik højt med Beskyldningen for, at Moe i sin berømmelige Ligprædiken skulde have fordømt nogle af de forulykkede. I de Dage døde en af vor Menighed, en ung, troende Mand H., der var ansat i et stort Firma, og Pastor Krag, der havde besøgt ham jevnlig ved hans Sygeleje, talte ved hans Begravelse og aflagde der et frimodigt Vidnesbyrd om, at han var gaaet frelst hjem.

Men hvad sagde saa alle disse mange fra hans Firma, der fulgte ham til Jordan? De rasede: Hvor kan han vide det, det véd han jo ingen Ting om osv. osv.! Nej! Verden ønsker et Tusmørke over de evige Spørgsmaal, og det passer godt nok, naar han saa ofte sagde: Sandheden er ilde hørt paa Gaden.

Jeg mindes endnu enkelte af hans Prædikener f. Eks. en Langfredags Prædiken om de lysende Kors, hvor han talte om, hvorledes de 7 Korsord skød som himmelske Lys ud fra Korset, og hvor talte han da om disse 7 Herrens Ord!

Jeg husker en anden Prædiken om Talsmanden, der skal overbevise Verden om Synd, Retfærdighed og Dom, om dette forfærdelige, den egentlige, afgørende Synd, ikke at ville tro paa vor Herre Jesus trods al hans ubegribelige Kærlighed til os, og om den rædselsfulde Elendighed at knytte sin Skæbne til denne Verdens Fyrste, hvis Dom allerede er fældet.

Jeg husker forresten ogsaa hans Prædiken den Dag, da han skulde takke Menigheden for Sølvbryllupsgaven, Sions Kirken, men jeg husker ogsaa, at jeg fandt den alt for streng og gik noget skuffet hjem, men senere forstod jeg, eller mente at forstaa, at dette skyldtes hans Frygt for at slaa af paa Alvoren, Frygten for at lade sig bestikke af Tak for Gaven — saa faldt han i den anden Grøft.

Og jeg tror, at baade dette og hele hans Forkyndelse var stærkt paavirket af det Ord, der staar paa Marmortavlen ved Siden af Indgangen til Præsteboligen: „Menneskesøn! Jeg har sat Dig til en Vægter for Israels Hus, og Du skal høre Ord af min Mund og advare dem paa mine Vegne“ (Ezekiel 3, 17). Han var en aandsbaaren og be-naadet Herrens Tjener, der prædikede baade til Opvækkelse og Omvendelse — men *fuld* Omvendelse; hvor kan jeg endnu høre ham sige: „Og de lægte mit Folks Datters Brøst, som om det var en let Sag, idet de sagde: Fred, Fred! dog der var ikke Fred,“ og: „Herre, omvend mig, *saa* bliver jeg omvendt! — men ogsaa til Helliggørelse, og dette sidste især i hans Skriftetaler. Ja, hvor kunde det netop dér kendes, at han var en sand Herrens Tjener, der advarede paa Hans Vegne, og at han kendte det bedrageriske Menneskehjerte. Man slap

ikke for billigt Køb, men man kom ogsaa altid dybere ind i Naaden. Han var en trofast og sanddru Sjælesørger. — Ak om alle de Præster, som nu har kastet saa at sige alt hvad der hedder Skriftetale overbord, kendte lidt til de Toner, og hvad det er, de forsømmer.

At Pastor Krag som den Vækkelsesprædikant han var gjorde fortrinlig Fyldest ogsaa ved Friluftsmøder, siger sig selv.

Jeg saa det en Gang ude paa Fælleden. Talerstolen var en Musiktribune, og Pastor Krag talte om den blinde Tigger ved Jerichos Port, hvilket anvendtes saaledes, at han var et Billede paa den blinde Verden, der tigger om alt, Glæde, Penge, Ære osv. Jeg kom lidt for sent, Krag var begyndt, og jeg løb saa paa en Tilhører, en arbejdsklædt Mand, med en stor bredskygget Straahat, der stod alene et Stykke fra Tribunen og formelig rasede. Han knyttede Hænderne og snakkede uafladelig med: „Uh, at man skal høre saadan noget, det er ikke til at holde ud“ osv., saa droges han ligesom magnetisk nogle Skridt hen mod Tribunen, vendte harmfuld Ryggen til og gik tilbage, stod atter stille og vendte sig, og saadan blev han ved, indtil der pludselig faldt Ro over ham — hvorfor? Jo, Pastor Krag var lige kommen til et Afsnit, hvor han med en meget sigende Finger i Knaphullet i sin Frakke talte om, hvordan Mennesker kan tigge om at faa lidt at hænge i sit Knaphul, saa forstod han aabenbart med ét, at det var ikke denne eller hin Stand, men Synden, Verdsligheden han revsede. Isen var brudt, han blev!

Ogsaa et andet Menneskes Omvendeshistorie saa jeg. Det var i Kirken. En stor, stærk og bredskuldret Arbejder, en af vore „Søndagsskole Forældre“, der den Gang var en Modstander og tilmed noget forfalden, men som havde været syg, og som hans troende Hustru derfor havde faaet med i Kirken. Han sad nogle faa Stole foran min Hustru og mig, og han formelig vred sig under Ordet, og gned Øjnene med de buskede Bryn, men han kom igen og igen, Gud ske Lov, indtil han naaede igennem, og var siden da et glad Guds Barn i mange Aar inden han gik hjem.

Det var da ikke saa underligt, at vi flokkedes om ham. Ganske vist, han tog ikke paa os med Fløjlshandsker, og det var ikke Picolofløjte, han spillede paa, men en god og kraftig Basun, saadan som de bruges, naar man skal berede sig til Strid, og hvor hører jeg ham sige: „Dersom Basunen ikke giver en tydelig Lyd, bereder ingen sig til Strid.“ Og enten nu Røsten var „streng“ eller ej, saa vandt han sig Venner derved for Tid og Evighed. Det var godt at se til enhver Tid, det saa vi i den forunderlige Festtid, da Sionskirken byggedes, og det saa vi, da han, saavidt jeg véd, for sidste Gang stod paa en Prædikestol, nemlig nede i Esajaskirkens lave Kryptkirke. Vist var han bleven gammel, der var lidt Famlen efter Ordene i Begyndelsen, men da han talte sig varm, var det den samme kære, dybe og myndige Forkyndelse vi kendte saa godt fra hans Velmagtsdage, og da der saa skulde ofres paa Alteret, og Menigheden én for én gik forbi ham oppe i Koret, hvor var det da en hjertelig Glæde at se alle de mange milde Blik og kærlige Genhilsener han fik; sandelig, det var ikke fra dem, han havde talt for strengt til, det var fra Mennesker, der kom deres Vejleder i Hu og takkede Gud for ham i en Hilsen.

Som noget, der var karakteristisk for Gudstjenesten og Samfundsmøderne, skal ogsaa fremhæves Bønnen og Forbønnen, thi Pastor Krag var en Bønnens Mand, og saare jævnlig blev hans og Menighedens Forbøn paakaldt, og det var ikke forgæves. I Kirkebønnen efter Prædikenen tog han saa denne specielle Forbøn med, men én Gang mindes jeg levende, hvordan han ganske mod Sædvane følte sig tilskyndet til Forbøn for en syg Kvinde, Fru N., straks han kom op paa Prædikestolen, maaske fordi hun var meget syg, maaske fordi han var saa stærkt grebet af den Fare, der truede hendes mange smaa Børn, og hvor blev der da bedet! Hendes Sygeplejerske (en af mine Slægtninge) fortalte os siden, at Fru N.'s Mand paa den Tid sad ved hendes Seng med hendes Haand i sin, og at Fru N. saa pludselig siger: „Aa, Carl, jeg føler mig meget bedre, men jeg er næsten helt ked af det, for det er jo først om en Time Menigheden vilde bede for mig“ (for Prædikenen tog gerne en

Time), men det passede godt nok, hun vidste jo intet om den Undtagelse fra Reglen, og det passer godt nok endnu, hvad Johannes fortæller 4, 52. Hun levede, ja lever endnu.

Der var en anden Gang, det var den 3. November 1896, da traf det sig saaledes, at Chinamissionær Waidtløws Fødselsdag faldt sammen med et Menighedsmøde, hvorfor jeg bad om, at han maatte blive mindet i Slutningsbønnen. „Ja, det skal jeg!“, og det gjorde han. Men da han saa bad, at Herren i sin Naade vilde forunde ham inden et Aar at se Frugt af sit Arbejde, da bævede jeg lidettroende, saa jeg endnu ligesom mærker den Kuldegysning, der greb mig. Hvor turde han bede saadan? W. var jo først rejst ud Aaret forud, og han kunde neppe Sproget! Men Bønnen blev hørt. Porcelænshandler Hou blev bl. a. gennem en meget ondartet Byld, som W. hjalp ham af med, og en forunderlig Drøm ledet til Omvendelse, saa han 1. Søndag i Advent Aaret derefter blev døbt som Førstegrøden af D. M. S.'s Chinamission, og han blev til stor Velsignelse, gjorde i mange Aar Tjeneste som Evangelist, og blev 25 Aar efter sin Daab ordineret til Præst.

MENIGHEDSLIVET OG ST. JAKOBS MENIGHEDSSAMFUND.

Til Belysning af Arbejdet og om, hvorledes Samfundet stiftedes, gengives et Par Breve.

Til gamle Pastor Krag.

Udateret Brev fra 1882.

Torsdag vare vi bedte til Middag hos Olaf Hansens sammen med Santhalerne og to svenske Lægprædikanter, en Ingenieur og en Ritmester fra Helsingborg. Jeg kom først om Aftenen, da jeg havde et Møde om Eftermiddagen. Da jeg kom Kl. 8, var Selskabet bænket i Spisestuen, og Psalmesangen tonede, saa indledede den ene Svensker en Bibelsamtale over et Sted i Romerbrevet, hvorover vi diskuterede; saadan holder man nu Selskab i Kjøbenhavn i det Aar 1882. Det er rart, at Jennys Søstre altid blive bedt med til disse gudelige Selskaber. Ja, vi leve et rigt Liv, det er vist, og vi takke Herren derfor. Skrefsrud talte forleden paa Amalienborg hos Kongen for hele Hofkredsen, og han tog dem alle ved Hjertet; Kongen sagde: „Saa længe, jeg lever, kan jeg ikke glemme, hvad jeg har hørt idag.“

Vi havde en dejlig Søndag i Kirken, der var fuldere end nogensinde, og en yndig, rolig Eftermiddag, spaseret ved Stranden og haft det godt. Saa Godnat og kjærlig Hilsen fra
Eders *Peter*.

Af et Brev til de gamle Præstefolk i Dreslette fra Fru Krag.

13de Novbr. 1882.

— — — Saa brugte Peter Lejligheden, da Texten¹⁾ gav rig Anledning dertil, til at indbyde til et Møde i Kirken

¹⁾ Lignelsen om Vingaarden, Matth. 21, 28.

Tirsdagften for at forhandle med Menigheden om et Menighedssamfund, til Befæstelse i den indbyrdes Kjærlighed, til Udøvelse deraf, og i det Hele til gjensidig Bestyrkelse og Opbyggelse.

Nu kommer vi lige hjem fra dette Møde. Peter blev lidt forfærdet, da han saa Kirken ligesaa stopfuld som nogen-sinde om Søndagen, thi det Lokale, der er os overladt, kan ikke rumme mer end 2 à 300.

Det var ikke saa let en Sag for ham at klare dem Sagen, saaledes at han ingen stødte bort, som virkelig har aandelig Berettigelse dertil, og paa den anden Side ikke fik *andre* med, men jeg tror nok, han lagde Sagen saa alvorligt frem, at kun de alvorligt grebne meldte sig. De skulle melde sig i næste Uge hos Peter og faa Adgangskort, og vil Gud, skulde det første Møde i St. Jakobs Menighedsforening finde Sted den 1ste Tirsdag i December og fremdeles den 1ste Tirsdag i hver Maaned. Der skulde saa blive Lejlighed til Udtalelser om aandelige Ting og Samarbejde i forskellige Menigheds-sager, f. Ex. Omsorg for de Fattige, Sygepleje, Søndags-skolen o. s. v. Vi haabe disse Sammenkomster skulle bringe rig Velsignelse, og at det kan blive et Samfund, der kan bestaa gennem de skiftende Tider — hvad enten saa Præsten hedder Peter eller Povl. Kan det lykkes at faa en saadan Menighed med en selvstændig og bevidst Samfundsfølelse, vilde Peter med en lettere Samvittighed drage paa Landet igjen, naar han ikke kan magte det mere herinde.

Af et Brev fra Pastor Krag om det første Menighedsmøde.

Den 13de Decbr 1882

.....

Kulden taalte jeg godt, uagtet mit Værelse var saa umuligt at opvarme, at jeg sjælden naaede til 8 Gr. Dette blev vor Syforening Vidne til, og straks uden jeg anede noget, toge de Sagen i Haand, saa jeg i Mandags, da jeg kom fra Konfirmander, fandt Gulvet dækket med et dejligt Tæppe, der endog gaar et godt Stykke opad Væggene, Portiære for Døren ud imod Gangen og tykke Klædesgardiner for Vin-

Pastor P. Krag og Hustru i Begyndelsen af Firserne,

duet, saa nu er her saa lunt som i en Potte, eller som Musse (4 Aar) udtrykker sig: „Fars Stue er, ligesom han sad i en Pose.“ Børnene er alle flinke, Hustruen ligesaa. I Aften er hun træt, da hun idag har uddelt Frugten af Syforeningens Aarsarbejde, forskellige Klædningsstykker til de 360 Børn i Søndagsskolen. Lærere og Lærerinder for hver Klasse mødte og fik, hvad de efter deres Kjendskab til Børnene og Hjemmene kunde skønne var mest anvendeligt. I næste Uge skal Søndagsskolen have Juletræ, og saa uddeles Gaverne. Ja, det gaar i det store her i Kjbhvn. Paa Mandag skal jeg have Møde med Bestyrelsen for vor Juleforening; vi have over 800 Kr. at købe ind for, og Ansøgningerne strømme ind. Saa har jeg Understøttelsesforeningen, som gaar sin vante Gang.

Endelig har jeg faaet stiftet et Samfund af de Troende i Menigheden, 300 meldte sig som Medlemmer; paa det første Møde, som var rigtig varmt og godt, fik jeg hele Sognet delt i Kredse, hvor Mænd og Kvinder paatog sig, naar Fattige, som ikke faa fra Understøttelsesforening, søge Hjælp hos mig, at undersøge deres Forhold og komme til mig efter, hvad der tiltrænges. Paa den Maade kan jeg efterhaanden blive sikker paa, at ingen i mit Sogn sulter eller fryser.

Naar saa dertil kommer Møder i den indre Missions og Magdalenehjemmets Bestyrelse, saa har Du en lille Oversigt over mit frivillige Arbejde. Dette lagt til Embedets bundne Arbejde giver en hurtig løbende Tid. Alle disse Baand binde, saa jeg ikke kan tænke mig at søge Landkald, saa længe jeg nogenlunde kan magte Gjerningen her; man er jo længe om at hitte Rede i den, og saa var det haardt at forlade den, naar den begynder at klare sig. Nu nærmer sig den kjære Juletid; Forberedelsen til den er meget travl paa Grund af alle disse Ansøgninger og Uddelinger; men det naaes vel altsammen. Kan blot Hjertet blive rigtig beredt til baade at holde en god Juleprædiken og selv erfare en sand og levende Juleglæde, det er det Vigtigste. Ja, kjære Broder, en sand Juleglæde er jo den vidunderlige Tro, at vi ere frelste af Naade, hvad kan lignedes ved den Glæde for arme Syndere! Men den Tro er kun mulig at holde fast, naar vi

ærlig tjene den Konge, som købte os til sit Ejendomsfolk.
Dertil hjælpe han os selv ved sin Helligaand!

St. Jakobs Præstebolig, 16. April 1883

Det var en yndig Højtidsfest den Begravelse i Gaar¹⁾, hvor ret Samfundets Glæde og Evangeliets Lys gennemstraalede. Dog Jenny har skrevet nok derom. Jeg vil hellere fortælle om et Besøg, vi havde i Aftes. Her var flere gode Venner, Nyrops, Sygeplejersken, Mostrene o. s. v., men saa kom Proprietair Clausen. Han har en Gaard paa Lolland, men den har han forpagtet ud for at kunne virke for Guds Rige i den store Stad. Sammen med en ung Mand, Wright, har han gaaet om i Gaardene, samlet Børnene, sunget og talt med dem, og det har nu udviklet sig til, at han 4 Gange i Ugen prædiker i Gaardene eller paa Gaden. I skulde se hans Øje, saa fuldt af Kjærlighed, høre hans Fortællinger saa fulde af Ydmyghed og Glæde. Ja, vi følte os alle saa smaa ved Siden af ham. Det er netop saadan en Mand, vi trænge til i Kjøbenhavn, der kan samle ind fra Veje og Stræder. Han gaar endog ind paa Beværtninger og indbyder til sine Møder. Dertil har han 3 Søndagsskoler, læser en Aften Religion med Pigerne paa Magdalenehjemmet, underviser i Religion paa et Børnehjem, holder to ugentlige Forsamlinger i et Lokale paa Vesterbro. Ja, hvilken Skat, han er. Ak, vare vi Præster som han, hvor mange Sjæle kunde saa ikke blive frelste. Clausen er fyldt af sin Frelsers Kjærlighed, vi andre er altfor ofte fyldte af vort Eget. Kjærlig Hilsen.

Eders *Peter*.

Med Støtte fra Samfundets Protokol fortæller Provst *Petersen*, Tikøb, der i sin Tid var Kateket hos Pastor Krag, om:

St Jakobs Menighedssamfund.

Da Pastor Krag nogle Aar havde været Præst ved St. Jakobs Kirke og set en stor, fast Kreds samle sig Søndag efter Søndag om sin Forkyndelse, var det kun naturligt, at han følte Trang til at komme i nærmere, personlig Kontakt

¹⁾ En enligstillet, troende ung Pige.

med de Mennesker, som ønskede yderligere Hjælp til det aandelige Livs Vækst, saa vel som med dem, der kunde have Lyst og være skikkede til at tage et Arbejde op i Menigheden. Det store Sogn rummede ikke saa ganske faa fattige, og skulde der paa forstandig Maade kunne rækkes dem en Hjælp fra Menigheden, maatte Fattigplejen organiseres og træde frem under en fast, ydre Form.

Med saadanne Betragtninger bekendtgjorde han Søndag 12. November 1882 fra Prædikestolen, at der den 20. Novbr. vilde blive afholdt et Aftenmøde i Kirken, ved hvilket han agtede at udlægge for Menigheden Betydningen af, at den sluttede sig sammen i et Samfund.

Resultatet af det indvarslede Møde blev, at St. Jakobs Menigheds Samfund, bestaaende af omtrent 300 Personer, havde sin første Sammenkomst den 5. December 1882 i Gymnastiksalen i Ryesgades Skole.

Naar man med noget Kendskab til Pastor Krag nu læser det korte Referat af dette første Menighedsmøde, ser man ham for sig med det smukke, milde Smil, der altid lagde sig paa hans Ansigt, naar han befandt sig blandt Venner; den strenge Bodsprædikant, som Verden ikke kunde lide, oplod her sin dybe, milde Sjæl til Hjælp og Velsignelse for mange Mennesker i de 20 Aar, han var Leder af Samfundet.

Det faldt ham saa naturligt, efter at have aabnet Mødet med Bøn, at udlægge Beretningen om den første Menighed i Ap. Gern. 2, 42—47. Han fremhævede Menighedssamfundenes Betydning og Formaal, nemlig indadtil at styrke Troslivet og den indbyrdes Kærlighed, og udadtil at antage sig Menighedens fattige og syge, samt at virke for Guds Riges Fremme hjemme og ude. Hermed var der peget paa den Vej, som Samfundet fulgte gennem Aarene. Guds Ord i den hellige Skrift lød ved hvert eneste Møde til Opbyggelse og Vejledning, og et stort, velsignet, indadgaende Menighedsarbejde voksede hurtigt frem af Samfundets Skød.

Pastor Krag forelagde paa dette Møde et Udkast til Love; og her som saa ofte kom hans Frisind for Dagen. Det var saa langt fra, at han vilde øve Præstevælde gennem sin Virksomhed i Samfundet, at han tværtimod sløt ikke øn-

skede selv at sidde i Bestyrelsen; ja han fremlagde en Lovbestemmelse, som ligefrem udelukkede Præsters Valg til Bestyrelsesmedlemmer. Han mente nemlig, at derved vilde Samfundets egne Kræfter udvikles saaledes, at det i Fremtiden ikke saa let blev udsat for ved Præstens Forflyttelse, Sygdom eller Død at sygne hen i Kraftesløshed. Denne Lovbestemmelse blev imidlertid forkastet, og trods Pastor Krag's Protest valgtes han til Samfundets Formand.

Til Bestyrelsesmedlemmer valgtes endvidere for det første Aar Grosserer H. J. Hvalsøe, Dr. phil. H. G. Zeuthen, Arbejdsmand Claus Andersen og Fabrikant J. E. Nyrop.

Inden dette første Møde sluttede, meldte sig paa Opfordring straks det nødvendige Antal Medhjælpere i Fattigplejen, og de fik med det samme tildelt hver sit Distrikt, hvori de skulde virke som Undersøgere.

Vil vi nu spørge, hvilken Betydning dette, den 5. Decbr. 1882 stiftede Menighedssamfund har haft, saa faar vi let Øje paa det ved at følge dets Virksomhed gennem Aarene.

Fattigpleje. Det var af den største Betydning, at Præsten ved Siden af sig fik en Stab af Mænd og Kvinder, der kunde holde Forbindelsen vedlige mellem Hjemmene og Menigheden; og denne Fattigpleje udvidedes stadig; i 1889 var der c. 60 Plejere i Virksomhed i det store Sogn. Midlerne til Understøttelse kom for Størstedelen ind gennem Kirkebøssen om Søndagen.

Sygeplejen. En troende Menighedskreds vil altid føle sit Ansvar overfor de syge, og denne Ansvarsfølelse appellerede Pastor Krag straks til, saaledes at det lykkedes i Begyndelsen af 1883 at faa ansat en Menighedssygeplejerske. Enhver, der har været Medlem af St. Jakobs Menighedssamfund i de Aar, vil huske Sygeplejersken Frk. Schrøder. Hun fik sin Bolig i Lægeforeningens Boliger og havde daglig sin Gang mellem Præstegaarden og de syge. En hel Del Familier paa-tog sig at levere Mad til de Hjem, hvor der var Sygdom til Huse.

St. Jakobs Asyl. Ogsaa Børnene antog Samfundet sig. Den 1. November 1884 aabnedes St. Jakobs Asyl paa Nygaardssvej, hvor de arbejdende Mødre kunde anbringe deres

Smaabørn i Arbejdstiden. Man havde her et Lokale, hvor der blev holdt Søndagsskole og i Ugens Løb gudelige Møder.

Hedningemissionen. Men man tænkte ikke alene paa den legemlige Nød, den aandelige Nød laa ogsaa Samfundet paa Hjerte, og atter og atter lød der kraftige Formaninger og Forbønner, der sigtede paa det aandelige Livs Vækkelse og Vækst. Ogsaa for Nøden i Hedningeland var Blikket aabent, og Samfundet besluttede endog i Begyndelsen af 1891 at underholde sin egen kvindelige Missionær paa Missionsmarken (Frk. J. M. Suter), hvilket dog aldrig traadte i Kraft.

Sions Kirken. Et skønt Udtryk for det inderlige Forhold, der bestod mellem Præsten og Menighedssamfundet, gav sig Udslag, da det paatog sig i Anledning af Pastor og Fru Krag's Sølvbryllup at skænke sin Præst en ny Kirke. Det Op-
raab, der udsendtes i 1894, bærer Vidnesbyrd om det Sammenhold og den indbyrdes Kærlighed, som da raadede i Menigheden. Det var vel egentlig Samfundets Kulminationstid baade i Antal og Kraft. Det havde ved den Tid c. 1100 Medlemmer. Men efter Sionskirkens Indvielse begyndte Delingen af Sognet og dermed af Menigheden, saa det blev de gamle Kræfter fordelt i, og i Forbindelse med de nye Kirker, der maatte løse de store Opgaver. Da var Sognet jo ogsaa vokset saa stærkt, at fire Præster havde ondt nok ved at overkomme Arbejdet paa en nogenlunde sømmelig og for-svarlig Maade.

Som en Følge af Menighedssamfundets stærke Vækst blev det omorganiseret; i 1890 blev Bestyrelsen udvidet til 12 Medlemmer og kaldtes nu for Menighedsraadet.

Hvorledes afholdtes nu disse Møder i Aarenes Løb? I Reglen saaledes, at Pastor Krag selv holdt en Indlednings-tale, der i de første Aar meget ofte var af kristelig oplysende Art, som oftest paa Grundlag af et Skriftsted. I de første Møder finder man som Emner: Hav fremfor alt en inderlig Kærlighed til hverandre (1 Pet. 4, 8), eller: Elsk ikke Verden o.s.v. (1 Joh. 2, 15). Søndagsspørgsmaalet, Konfirmation, Daabs- og Nadverritualerne er gennemgaaet. Meget ofte var Pastor Krag's Tale en Indledning til en Samtale eller

Diskussion; han havde en forunderlig Evne til at vælge sit Emne og sin Tekst, saa Stoffet blev aktuelt og æggende.

Hvad der rørte sig i Samfundsmedlemmernes Sind af Uvished, Spørgsmaal o. lign. kom frem gennem de i Spørgeskassen nedlagte Spørgsmaal, der besvaredes ved Mødets Slutning. Møderne holdtes — efter at det første Møde havde været holdt i Gymnastiklokalet i Ryesgades Skole — i „Bethesda“, først i Billedsalen, men fra 1889 i den store Sal. Og ved Aarsmødet 3. December 1901 flyttede Menighedssamfundet ind i sit eget Lokale i det skønne Menighedshus, som var en Gave til Pastor Krag fra et enkelt Medlem. Præsten gav et Stykke af sin Have til Byggegrund, og den suppleredes med et Stykke af Kirkepladsen.

Nu havde Menigheden faaet sit eget Hjem, her holdtes foruden de maanedlige Samfundsmøder Søndagsskole, Blaa Kors, K. F. U. M. og K., Bibellæsninger, Familiefester med Musik og Tale o. a.

Det var ikke blot for St. Jakobs Menighed, at disse Samfundsmøder blev af Betydning, men for hele det københavnske Menighedsliv fik de meget vidtrækkende Følger. Ti det var her paa Østerbro, Menigheden først organiseredes i et Samfund, og at Menighedsplejen kom ind under de bestemte Former, som siden da har fæstnet sig, og som man nu ikke mere kan tænke sig at skulle undvære, hvor Menigheden virkelig vil udrette et maalbevidst Arbejde, saa den kan blive en Hjælp baade naar det gælder aandelig og materiel Hjælp.

Man kan ikke omtale Pastor Krag og Menighedssamfundet uden ogsaa at omtale Pastor Krag i Forbindelse med Altergangen. Han tillagde denne den aller største Betydning, hvad der kom frem baade i hans Prædikener og ved Samfundsmøderne. Og den Maade, hvorpaa Pastor Krag holdt Skriftemaal, den Grundighed og Alvor, hvormed han søgte at forberede Nadvergæsterne til at gaa til Alters, blev af den aller største Betydning. Det er ikke faa Mennesker, som kan vidne, at det var i Jakobskirkenes Sakristi, de havde deres Oplevelse af den afgørende Time i deres Liv, den Time, da en Synder første Gang havde et personligt Møde

med sin Frelser. Naar Pastor Krag stod i Skriftestolen eller om Fredagen traadte ind i Kirken for at holde Skriftemaal og Altergang, da havde han altid en forunderlig Evne til at anslaa de Toner, der gav Genlyd i manges Hjerter.

I Aarenes Løb blev det en skøn Skik, at Menigheden samledes til Nadverfest Skærtorsdag Aften, og ogsaa fra disse Aftener bevares der mange skønne Minder.

Da Pastor Krag 3. Februar 1903 tog Afsked med Samfundet, var der en egen Vemodsfølelse i Medlemmerne. Men han tog ikke fejl, naar han udtrykte, hvad der i de mange Aar havde været hans Glæde ved disse Møder, ved at sige, at her havde han mødt det Samfund,

„Hvor lutter milde Blik man faar
og Hjerte imod Hjerte slaar
af Kærlighed og Glæde.“

Johs. Petersen.

Overbibliotekar H. O. Lange:

St. Jakobs Menighedssamfund var maaske den største Indsats, som Pastor Krag fik gjort i det københavnske Kirkeliv. Der havde før ham været Prædikanter, der blæste i Basunen, saa at den gav en tydelig Klang, og saadanne virkede ogsaa samtidig med ham til stor Velsignelse. St. Jakobs Kirke var ikke den eneste fulde Kirke i København. Men St. Jakobs Menighedssamfund var dog noget ganske for sig selv, der rummede en særlig Rigdom.

Det var jo i Kæmpesoggenes Tid, da man for Alvor mente, at København jo egenlig maatte betragtes som et eneste Sogn, i hvilket Præsterne kunde drive deres private Praksis ligesom Lægerne, da den sidste Rest af Sognebevidsthed var som blæst bort, og da Ansvarsfølelsen overfor Soggenes mange Tusinder vel endnu følte af en Del af Præsterne, men ikke anedes af de Tusinder af Kirkegængere, der flokkedes i Kirkerne. Præsterne havde større eller mindre Skarer af Tilhørere, taknemlige Tilhørere, kræsne Tilhørere, kritiske Tilhørere. De spærrede ikke sjældent Præstens Udsigt til de vansmægtende Tusinder udenfor Kirkens Dør.

Man havde begyndt flere Steder at danne Menighedsforeninger for at knytte et fastere Baand mellem dem, der mødtes i den samme Kirke og drøg Næring af den samme Forkyndelse. Man mødtes til fælles Opbyggelse, til kristelige Foredrag, og ved fælles Thedrikning søgte man at bane Vej for et frit Samkvem til Fremme af indbyrdes Forstaaelse og Kendskab.

Pastor Krag havde et dybere Syn paa Opgaven. Det lyste frem af hans Forkyndelse fra Prædikestolen i Kirken; og det var ikke underligt, at Menighedssamfundet blev saa stort, thi det var den direkte Frugt af Søndagsgudstjenesterne i Kirken. Krag havde ogsaa det store Maal: af en Tilhørerkreds at skabe en Menighed; men han frygtede for, at Menighedssamfundet skulde blive en Allemandsforsamling; han vilde, at den skulde bestaa af troende Mennesker, der var villige til at bære Guds Riges Ansvar og Byrder i St. Jakobs Sogn. Man kunde kun blive Medlem ved at melde sig hos ham og give til Kjende, hvor man hørte hen, og hvad man vilde. Krag tilsigtede et *Samfund*, ikke en Forening, et Samfund med en Samfundsaaend, der kunde knytte Mennesker sammen, gjøre dem glade over hverandre og tillidsfulde overfor hverandre. Han vilde for at opnaa dette kun bruge aandelige Midler, og i den Tid, jeg kjendte Samfundet, var der ikke Tale om Thedrikning, der jo iøvrigt med Nødvendighed var udelukket i en saa stor Forsamling.

Menighedssamfundet samledes en Gang om Maaneden i Bethesdas Festsal, intet mindre Lokale kunde i det mindste siden 1893, da jeg blev Medlem, rumme den Mængde, der samledes. Samfundet talte siden den Tid i Reglen 1200—1400 Medlemmer. Det var den trofaste Flok fra St. Jakobs Kirke, der samledes, men den samledes ikke blot for at høre Krags kjendte Røst endnu en extra Gang om Maaneden, men under et særligt Ansvar og med den særlige Forstaaelse, at her samledes den Flok, der i Bøn og Offerglæde opøvedes i at slaa Kreds om Guds Gjærning i Jakobs Kirke og Sogn. Det var i Reglen Krag selv, der førte Ordet, kun sjældent blev der hentet en fremmed Taler. Men i Menighedssamfundet talte Krag ogsaa med en ejendommelig

Inderlighed. Han inspireredes af Samfundet, han iførtes en ejendommelig Kraft i denne Forsamling; her følte han sig i særlig Grad hjemme og kunde tale med en Myndighed, en Glæde og en Kraft som ellers sjældent.

Det var en udmærket Kreds af Mænd, som Krag havde samlet om sig i Menighedssamfundets Ledelse. Af dem, der nu ikke længere hører til den stridende Kirke, skal nævnes Kontorchef Bangert, Konsul Olaf Hansen, Professor H. G. Zeuthen, Professor Holmberg. Han gav ikke sine Medarbejdere meget at bestille, thi han trak selv det største Læs, og hans stærke Personlighed bar i særlig Grad Arbejdet og Samfundets Liv.

St. Jakobs Menighedssamfund var en i den Tid sjælden Frugt af den levende og dybtgaaende Forkyndelse i Jakobskirken. Medlemmerne kom langvejsfra; jeg erindrer et Ægtepar fra Amager. Der var Samfundsraad over Møderne, og der var Glæde i Hjærterne. Man mødtes i Forventning og skiltes med „Bekræftelse i det indvortes Menneske“; man bøjede sig under Ordets Tugt og styrkedes ved Ordets Trøst; man fik rystet Dorskhed og Sløvhed af sig og iførtes Frimodighed og Haab; man rankede Viljen og rettede de slappe Knæ. Der var Fest over Forsamlingen, som man ellers sjældent oplever det. Og Gud brugte Krag og hans Ord, som faa blev brugt i den Tid.

Og saa kom Spørgsmaalsskassen frem med baade forstandige og naive Spørgsmaal, og Svarene kom baade med Kærlighed og Myndighed ogsaa paa Spørgsmaal, der maaske bedre hørte hjemme under fire Øjne i Krag's Stue end i en stor Forsamling. Der var vel ogsaa de Spørgsmaal, som roligt blev lagt til Side som uegnede til offentlig Forhandling. Thi visse Spørgsmaal blev Gjenstand ikke blot for en Besvarelse af Krag, men for en fri Forhandling.

Det smukkeste Udtryk for Menighedssamfundets Forhold til sin Præst var Virkeliggjørelsen af Beslutningen om at skænke Krag det Beløb, som Opførelsen af en ny Kirke i Sognets nordlige Del vilde koste, til hans og hans Hustrus Sølvbryllup.

For os, der har levet med i St. Jakobs Menighedssam-

fund, betyder Minderne derfra meget. Udviklingen ogsaa indenfor Kirkens Liv er hastig, og Menighedstanken har gjort Fremskridt siden de Dage, som disse Linier gjenkalder i Erindringen. St. Jakobs Menighedssamfund kunde ikke overleve Krag's Fraflytning, da han med en beundringsværdig Selvfornægtelse brød af, inden Kræfterne svandt. Samfundet var bygget op paa hans Forkyndelse; men da han drog bort, var det store Sogn, takket være Krag's Forstaaelse, slaaet i Stykker, og nye Samfund, mindre og af en anden Type, stærkere lokaliserede og maaske stærkere arbejdende, voxet op om de nye Kirker. Jakobs Menighedssamfund havde ikke levet forgjæves. Det har baaret rig Frugt, en Frugt, der varer ved.

En Erindring skal endnu fremdrages. Engang dukkede der en Plan op om at lægge et Forlystelsesetablisement med en stor Restaurant i Sortedamssøen ved Østerbrogade. Da protesterede St. Jakobs Menighed, og Planen faldt til Jorden. Ogsaa socialt og samfundsmæssigt vejede St. Jakobs Menighed tungt til, den værgede Østerbro mod alle de Kræfter, der kunde undergrave Hjemmene og skade den opvoxende Slægt. St. Jakobs Menighed betød tilvisse noget i Østerbros Liv.

Den, der skriver dette, kom til Østerbro fra Helligkors Menighedssamfund, det første af den nyere Type. Jeg var ung og ikke uden Kritik overfor St. Jakobs Menighedssamfund, men det er med Tak og med Glæde, at jeg tænker tilbage paa det Liv, som det rummede, og paa det Lys og den Kraft, man hentede der. Naar man ser tilbage, forstaar man, at det betegner et i en vanskelig Kamptid rigt benaadet Udslag af Guds Førelser med sin Menighed i København.

H. O. Lange.

Da vi byggede Sionskirken.

Til Samfundets Liv hører ogsaa enkelte særlige Begivenheder, og blandt disse staar Samfundets Sølvbryllupsgave til Pastor Krag og Hustru — Sions Kirken — højest i mine Øjne.

Ganske vist havde han ikke selv Sæde blandt de 7 Mænd, der først slog til Lyd for Københavns Kirkesag, men vi vidste helt godt, hvordan han stod til den Sag. Jeg mindes saaledes et Møde i Bethesdas Billedsal for en mindre, særlig indbudt Kreds af Præster og Lægfolk, hvor Kirkesagens Modstandere angreb Lægmands-Udvalget, fordi det sikkert vilde ende i det sekteriske, naar Samarbejdet med Præsterne savnedes, de maatte da i alt Fald kunne samarbejde med en Mand som Pastor Krag! Dette kaldte ham jo frem, og hvor var det velgørende efter al den Kritik og Tvivl at høre ham; jeg har sjældent set ham skønnere, og han endte med at sige omtrent saaledes: „— — — Og hvad det angaar, Samarbejde med mig, saa er disse 7 Lægfolk praktiske Mænd. De har forsøgt det, men de var saa fornuftige at gøre ligesom ved en Hestehandel, de saa mig i Munden og fandt mig for gammel. Nej, lad dem kun arbejde alene, det skal nok gaa, blot vi vil støtte dem og give dem Arbejdsfred, det er jo en god Sag, de arbejder for.“

Han havde i det hele stor Tillid til os Lægfolk, som vi til ham, derfor var det ogsaa meget slaaende, naar Prof. Westergaard engang i den Tid, da Modstanden mod Kirkesagen var haardest, sagde til mig, da vi fulgtes ud af den tæt fyldte Kirke: „Ja, hvad er det egentlig Folk er saa vrede paa os for andet end det, at vi tror, hvad Præsterne prædiker.“

Vi vidste altsaa, hvor vi havde vor Præst, og da derfor Grosserer Plum en Gang i 1894 paa Vejen fra Gudstjenesten ind ad Byen til henvendte sig til en af de menige Medlemmer med et: „Hør, N. N., De faar somme Tider gode Ideer, naar nu Krags til Efteraaret fejrer deres Sølvbryllup, hvad skal vi saa give dem? Der er foreslaaet en Villa, hvad synes De om det?“ Saa blev Svaret: „De *har* jo en Villa, nej, skal vi give ham noget efter hans Hjerte, saa lad os give ham en Kirke!“ :En Kirke, ja det var en Idé, det skal jeg dog foreslaa,“ og det gjorde han, og det slog aabenbart an, thi kort efter indkaldtes der til et ekstraordinært Samfundsmøde, hvorom Krags intet vidste.

Jeg mindes, som var det igaar, hvordan jeg, da jeg gik

ind til Mødet, fulgtes derind med Oversergeant P., og hvorledes han spurgte, hvad jeg ventede af det Møde; han ventede sig meget lidt, for han havde skrevet uden paa alle Konvolutterne til Indbydelserne, og det havde forbavset ham, hvor mange Smaafolk der var i Samfundet, Sypiger og Strygejomfruer (den Gang eksisterede der nemlig baade Piger og Jomfruer). Men jeg blev ved mit, det skulde nok gaa!

Og saa mødtes vi; Oberstløjtnant Deichmann dirigerede, og en efter en tog Ordet for at anbefale Sagen. Jeg husker bl. a. H. O. Lange, der med sin dybe Basstemme begyndte: „Dette er en historisk Aften!“ Og saa mindes jeg, hvorledes Mødet i den største Samdrægtighed endte med, at der forskellige Steder i den store Sal blev anbragt Listeførere, hvor man kunde tegne sig for Bidrag, enten aarlige i tre Aar, eller en Gang for alle, og at jeg fik saadan en Liste at føre. Jeg syntes, jeg maatte lægge for og mente, jeg havde anstrengt mig ret godt for at komme tilvejs, men hvad sker? Som den tredie i Rækken melder sig en lille Kvinde, der opgiver Navn (hun er for længst gaaet hjem, saa det gaar vel an at nævne det) Marie Sørensen! Og Bidraget? 300 Kr. Naa, altsaa fordelt paa de 3 Aar? Nej, hvert af de 3 Aar! Og Livsstilling? Syerske!

Hvor blev jeg, og hvor blev min Vens Frygt fra før beskæmmet. Man vil forstaa, at jeg maatte til at forandre det første Tal paa Listen.

Opraabet om at bidrage til en Sølvbryllupsgave lyder saaledes:

Den 28. Oktober kunne — om Gud vil — Pastor K. og Hustru holde deres Sølvbryllup. At Menigheden i St. Jakobs Sogn vil føle en levende Glæde ved paa den Dag at give den Kærlighed og Hengivenhed, hvormed den omfatter Sognepræsten og hans Hus, et smukt og passende Udtryk, er udenfor al Tvivl.

I de henrundne 16 Aar har Menigheden faaet rig Anledning til at bringe Herren Tak for al den Naade og Vel-signelse, den har modtaget; men fremfor alt har den bragt Herren sin Tak for, at han har sendt den en Ordets For-

kynder, som med Aandens Kraft og Frimodighed har prædiket Guds Ord rent og purt, og en Sjælesørger, der har vaaget, bedet og arbejdet for Menigheden med aldrig svigtende Nidkærhed.

Hvilket skønnere Udtryk for sin Tak og Kjærlighed kan Menigheden bringe Herren og den trofaste Tjener, han har sat iblandt os, end ved her i dette store stedse voxende Sogn at rejse et nyt Hus, hvor Guds Ord kan lyde til Guds Riges Fremme og Menighedslivets Væxt, og hvilken større Glæde kan Menigheden berede sin kjære Sognepræst end den, paa Højtidsdagen den 28. Oktober at bringe ham Midlerne til at bygge en Hjælpekirke til St. Jakobs Kirke?

Vi vide, at Pastor Krag selv inderlig ønsker en saadan, ja anser den for nødvendig, naar hans Medarbejderes Virksomhed skal komme til fuld Udfoldelse.

Idet vi fremlægger dette Forslag, anmoder vi alle Menighedens Medlemmer om at optage denne Sag i deres Bøn, og om at bidrage til dens Iværksættelse med deres Gods, Enhver efter sin Evne og Lejlighed. Af den indkomne Sum har vi tænkt os at anvende et mindre Beløb til en passende Gave til Hjemmet i Præstegaarden. —

Ogsaa Past. Krag's Brevveksling bærer Bud om Arbejdet.

Fra Pastor Krag til Pastor Torm om Sionskirken.

St. Jakobs. Juledag 1894.

Kære T.! Sionskirken staar færdig i det ydre og vækker almindelig Beundring. Den har et slankt Spir med en forgyldt Hane i Spidsen; de røde Mure forskønnes ved rigelig Indlægning af hvide Kalksten som Indfatning om de meget høje Vinduer, hvis Ruder er smaa, indfattede i Bly som i gamle Kirker. Arbejderne i Sognemissionen og Fattigplejerne skænkede til Julen en pragtfuld Bibel og Salmebog, indbundet i hvidt Svinelæder med Sølvbeslag til Sionskirken. Den lille Kreds, der samles til Morgenandagt i Kirken, havde samlet 100 Kr.

Tak for de minderige Billeder fra Vildbjerg.

Kirkesagen i Kjøbenhavn gaar godt fremad. Vi have holdt 6 Foredrag om den, der have samlet fuldt Hus i Bethedas

Festsal. Jeg sender dig mit, om du gider læse det. Hils alle
Venner paa Egnen, særlig Korsholms og Damgaards.

Din hengivne
P. Krag.

Sions Kirke (med senere tilbygget Taarn).

Til Fru Anna Torm.

Søndag d. 9. Fbr. 1896.

I Tirsdag havde vi et overordentlig rart Menighedsmøde. Vor Arkitekt havde i Menighedsraadet meddelt, at Sions-

kirken vilde blive 5000 Kr. dyrere, end vi havde tænkt. Dette maatte jeg nu lægge frem for Menigheden og spørge, om man mente at kunne udrede det uden offentlig Opraab. Saa brød der en saadan varm Begejstring frem, som man sjældent mærker i vort kølige Norden. Nyrop, Bangert, Zeuthen, Winkel, Dyrslæge Møller talte saa varmt og godt, saa vi alle følte, at det nok skulde gaa. Og dog er det ikke let for en Menighed at præstere 70,000 Kr. i to Aar. Vi gik hjem rigtig takfyldte og glade. Dagen efter modtog jeg 100 Kr. fra en Greve, der var med for første Gang (han har intet Grevskab og er ikke velhavende), og Sømand Nielsen kom med 20 Kr.; hidtil havde han ofret 70 Kr. Det er skønt af Bidragslisterne at se, hvad Folk har kunnet ofre i denne Sag.

Obel er meget kjær og trofast; han glæder sig meget til Kirken, og han fortjener at faa den, da han har bygget et Tempel af levende Stene derude. Hvid-Nielsen gaar sin egen Gang uden at have noget videre med os andre at gøre. Han samler mange og udretter sikkert ikke lidt. Hils din gode trofaste Husbond kærlig fra mig samt alle Venner paa Eggen.

Din hengivne Svoger

P. Krag.

Og i Menighedssamfundets Aarsberetning for 1896 skriver Pastor Krag:

Da St. Jakobs Menighedssamfund i Fjor udgav sin Beretning udtalte vi det Haab, at det nok skulde lykkes os at faa samlet de 17,000 Kr., der endnu manglede for at fuldføre Sionskirken. Vort Haab er ikke bleven beskæmmet, idet vi i Aar kunne meddele, at der nu kun fattes 2000 Kr. i, at Kirken er fuldt betalt, uagtet den er kommen til at koste 69,000 Kr., foruden hvad der særlig er skænket af Kirkekar og andet Inventar. Vi haabe sikkert, at denne Sum ogsaa vil blive ydet, saa meget mere som der allerede er samlet en Menighed derude, som glæder sig ved det nye, hyggelige Kirkehus. To Kvinder have testamenteret Kirken hver 2000 Kr., hvad der i Fremtiden kan blive den en god Støtte. Den 27. Septbr. Kl. 10 indviedes Kirken af Biskop *Rørdam* i Nær-værelse af Kongehuset og samtlige Landets Biskopper. Gud

Menighedsraadet Fabrik. C. Neubert. Snedker Nielsen. Gartner Rasmusser. Fabrik. Nyrop. Prof. Westergaard. Maler Colding.
1893: Fuldm. Bangert. Disp. Middelboe, Ritm. Deichmann. Prof. Zeuthen. Arbm. Claus Andersen.

velsigne Arbeidet derude, saa der ret maa blive et Sion, en Menighed af frelste Syndere, der love Gud for hans Naade. Paa Indvielsesdagen udskiltes ca. 11,000 Mennesker fra St. Jakobs Sogn og danner nu Sionssognet. Stor har Herrens Naade været imod os, at vi have faaet Lov til at føre denne Sag igennem hans Navn til Ære. Indvielsesdagen var en Fest- og Glædesdag i Menigheden, som sent vil glemmes.

Menighedsarbejdet.

Om dette er ikke meget at sige, da alt er gaaet i det gamle Spor.

A. *Den opbyggende Virksomhed.* Hovedarnestedet for denne er og bliver *Kirken med dens Sakramenter og Lovsang, Bøn og Prædiken.* Herren være lovet for alle de gode Timer, han i det svundne Aar gav os i Jakobskirken! For at drage de enkelte troende nærmere ind i indbyrdes Samliv, give dem Lejlighed til mere mangesidig Oplysning end den, der kan faas i Kirken, og for at samle Menigheden om de foreliggende Fællesopgaver, holde vi fremdeles *Samfundsmøder* den første Tirsdag i hver Maaned i Festsalen i Bethesda. Adgangskort til disse Møder faas gratis hos Sognepræsten af enhver, der bekender at være et troende Menneske og at ville slutte sig til St. Jakobs Menighed. Der er, uagtet en Del ere udtraadte for at slutte sig til Sions Menighed, ca. 1300 (ifjor 1220) indtegnede Medlemmer.

Foruden disse store Møder samles der omkring i Sognet *smaa Kredse til Bibelsamtaler*; disse ere af ikke ringe Betydning for de nyvakte, som her hos ældre, erfarne Kristne kunne faa Raad og Vejledning. Samfundet styres af Menighedsraadet, der bestaar af Sognets Præster og følgende Læg-Medlemmer: Arbeidsmand Cl. Andersen, Malermester Colding, Oberstlieutenant Deichmann, Dispacheur Middelboe, Grosserer C. Neubert, Fabrikant E. Nyrop, Grosserer Th. Plum, Professor Westergaard, Snedkermester Nielsen, Professor Zeuthen og Assistent Lange. Denne sidste er valgt i Stedet for Fuldmægtig Bangert, der tilligemed Gartner Rasmussen, som ogsaa var Medlem af Menighedsraadet, ere gaaede over til Sions Sogn, i hvilket de bo.

B. *Den opvækkende Virksomhed.* Før det bevidste Tros-

liv er vakt i et Menneske, hører det jo ikke med til den levende Menighed. Desværre findes der saare mange, der ere saa aandeligt ligegyldige, at de ikke en Gang komme i Kirken eller faa Guds Ord at høre, uden naar de ere med til Daab, Vielse eller Begravelse. Vi Præster søge at benytte disse Lejligheder til at lægge dem Sjælens Frelse paa Sinde, men der trænges aabenbart til særegent Arbejde i denne Sag. Er det sandt, at „*hvo, som ikke tror, er allerede dømt,*“ og det siger jo Herren selv, saa er det alle Kristnes hellige Pligt at søge at vække alle dem til Tro, som de kunne faa Lejlighed til at paavirke. Der har med dette Formaal for Øie været holdt *vækkende Møder* af Præsterne Hviid-Nielsen, Obel og Mollerup paa 3 forskellige Steder hver Torsdag Aften hele Vinteren igennem.

Men selv om der holdes Møder, er der endda mange, som ikke ville komme, trods alle Indbydelser. Derfor gaa hver Søndag 107 Mænd og Kvinder fra Hus til Hus og uddele et lille vækkende Søndagsblad. Er der Lejlighed, knyttes der en Samtale, ellers nøies man med at uddele Bladet. Dette bliver mer og mer en kær Gæst, og sker det en Søndag, at det udebliver, spørges der altid næste Søndag, hvorfor det ikke kom; man havde savnet det. Mangen en Arbejdsmand, der ikke kan overvinde sig til at trække i Tøiet og gaa i Kirke, læser med Glæde det lille Blad. Vi bringe en hjertelig Tak til de trofaste Mænd og Kvinder, som Søndag efter Søndag gaa de mange Fjed i Herrens Tjeneste, og ikke mindre til den Mand, der afholder alle Omkostninger ved Bladet¹⁾.

Der holdes Vinteren igennem „*Lappestuer*“, hvor fattige Koner komme og faa deres Klædningsstykker reparerede. Lapperne leveres gratis, og, medens de bøde det game Tøi, bliver der læst høit for dem eller talt til dem. Disse Møder ere meget paaskønnede.

P. Krag.

Og saa følger Beretning om en Bogsamling, Søndags-skolerne, Fattigplejen med sine 37 Kredse, Sygeplejen, Syforeningen og Lappeforeningen, Konfirmandforeningen, Kronprinsesse Louises Asyl og de andre Asylter paa Kalkbrænderi-

¹⁾ Nu afdøde Grosserer Th. Plum.

vej, Nygaardsvej og to Fortsættelsesasyler, samt Vuggestuen og Juleforeningen. Der blev arbejdet i St. Jakob.

Esajaskirken.

Ogsaa i Esaiaskirkens Tilblivelse havde Pastor Krag i høj Grad Lod og Del.

Da Sionskirken var indviet, og Sions Sogn fraskilt i Nord, blev den næste Opgave i det store og stedse voksende St. Jakobs Sogn ganske naturligt at udskille den søndre Del af Sognet, Østervoldkvarteret, der kilede sig ind mellem Østervold og Nyboder paa den ene Side og Sortedamssøen paa den anden, og som rakte helt ned til Sølvgades Forlængelse, som den endnu den Gang kaldtes, naar man kom udenfor Østervold, hvor den i længst forsvundne Dage endte.

Pastor Krag lagde os det flere Gange paa Hjerte fra Prædikestolen, og Bidragene begyndte saa smaat at komme; jeg mindes saaledes, hvorledes han en Gang udtalte, at om hver af dem, der var i Kirken, i Løbet af et Aar samlede 50 Kr., saa kunde Kirken snart skaffes, og noget hjalp det, men saa let gik det nu alligevel ikke, og Sagen hæmmedes ikke saa lidt derved, at Pastor Krag paa det Tidspunkt jævnlig var syg og blandt andet ogsaa maatte indlægges paa Diakonissestiftelsens Hospital, saa under disse Kaar lykkedes det kun indtil Aar 1900 at samle ca. 18,000 Kr.

Pastor Krag holdt saa et Møde for Sagen i Østersøgades Skoles Festsal, som *denne ene Gang* blev overladt dertil, fremlagde der Sagen og fik nedsat en Kirkekomité, der kom til at bestaa af Sparekassefuldmægtig Chr. Bøjesen, cand. jur. Diderichsen, Admiral Garde, Dr. med. P. D. Koch, Pastor Krag, Overretssagfører Helweg-Larsen, Pastor N. J. Mogenssen, Snedker P. G. Nielsen og mig, selvfølgelig med Pastor Krag som Formand.

Men der havde været et Forspil om Kirkegrunden.

Da Kvarterets Gader blev planlagte og udstukne, havde man været saa fremsynet, at der var taget Hensyn til, at Kvarteret burde have en Kirke, og en Plads til denne var derfor reserveret, særdeles smukt og passende beliggende ved Stockholmsgade, Kvarterets smukkeste, og paa Kortene fra

den Tid var Pladsen udtrykkelig betegnet „Kirkeplads“. Men saa kom jo hele den kirkefjendske Strømkæntring indenfor Byens Styrelse. Socialdemokraterne og de Radikale blev Fler-tal i Borgerrepræsentationen, endog væsentlig valgte paa et Program, der udtrykkelig nægtede at have noget at gøre med de i sin Tid saa berømmelige otte Kirker, Byen den Gang manglede; Kirkepladsen blev derfor til Stockholmsplads, et Andragende om, at det smukke lille Anlæg her maatte blive bevaret som ubebygget, fremskaffedes eller kom af sig selv, og hvor skulde Kirken saa ligge?

Ja, der var jo saa hele det store Østre Anlæg. Pastor Krag, som jo baade ved Johanneskirken og Jakobskirken havde set, at Magistraten rundhaandet havde afstaaet store Arealer til Kirker, kunde med sit lyse Syn paa sine Med-mennesker ikke faa i sit Hoved, at vi ikke skulde kunne faa Lov til at lægge en Kirke her med Adgang fra Stockholms-gade, og han holdt til det sidste fast paa denne sin Mening, og egentlig tror jeg, han tog den med sig i Graven. Andre var mere tvivlende, og i alt Fald blev Beviset for eller imod aldrig ført, idet Kirkefondens utrættelige Sekretær, Friis-Hansen, anede Uraad; han fik at vide, at man oppe i Ma-gistraten var i Færd med at sælge Kvarterets næstsidste ubebyggede Grund, saa der kun var en eneste tilbage, og det én, der var ugunstig i Form og Beliggenhed, og saa var der intet Valg, vi maatte gribe til, det drejede sig kun om Dage; det Grundsalg til en Villabebyggelse maatte hindres, vi maatte sikre os det til Kirken, Kirkefonden var rede til at købe Grunden paa vore Vegne, men vi maatte godtgøre for Magistraten, at Beboerne herude stod bag det Ønske. Saa tog vi fat, en Adresse blev udarbejdet og trykt, Ombærere fra Menigheden skaffet, og paa ganske kort Tid fik vi en imponerende Mængde Underskrifter; ja imponerende *maa* det have været, thi Adressen kom aldrig længere end til min Pult; da det rygtedes deroppe, at vi var paa Trapperne, blev Grundsalg til Villabebyggelsen blæst af, og Salget til Kirkefonden gik i Orden. Saa da Kirkekomiteen holdt sit første Møde, var denne Grund sikret, og vi havde de 18000 Kr. at begynde med, og med et lyst Haab tog vi fat paa at

samle ind, vi mente, vi kunde nok komme igennem med en 100,000 Kr., og Kvarteret rummede jo mange velstaaende Beboere. Indsamlingslisterne kom flinkt ud, et Byggeudvalg blev nedsat (Admiral Garde, Snedker Nielsen og jeg), den senere saa bekendte Slotsarkitekt Th. Jørgensen anmodedes om at udarbejde et foreløbigt Forslag til Kirken, og allerede i Januar 1901 kunde vi møde for Komiteen med den første Skizzeplan til Kirken med Krypt til Menighedslokaler og Plads til Præstebolig, men med Udsigt til, at Kirken og Krypten vilde koste 150,000 Kr., hvilket var den første ubehagelige Overraskelse. Den næste lod ikke vente saa farlig længe paa sig, thi det viste sig jo ret snart, at velhavende Beboere *ikke* er det samme som en velhavende Menighed; da vi mødtes i Juni, var vi kun naaet til 34,000 Kr., og da Pastor Krag's Helbred fremdeles var ret vaklende, og Kvarteret ikke ejede noget Lokale, der kunde blive Udgangspunkt for en kirkelig eller missionerende Virksomhed, maatte vi i Efteraaret s. A. beslutte os til at bygge Kirken i to Repriser, først Krypten, der saa maatte forsynes med Interims-Tag og Klokketaarn og indvies til midlertidig Kirke, for dør at samle en Menighed, som saa fik den næste Opgave at fuldføre Kirken. Gennem mange Viderværdigheder kom vi saa dog omsider fremad, ja vi tog endog fat paa at bygge, skønt den formelle Byggetilladelse endnu ikke var kommen, derfor turde vi heller ikke fejre nogen Grundstensnedlæggelse for ikke at forarge Myndighederne, saa vi var godt i Gang med Byggeriet, da Tilladelsen forelaa, og derfor kom „Grundstenen“ lidt højt til Vejrs, nemlig lige under Granitsoklen i Jordhøjde, men den 7de Januar 1902 blev den højtidelig nedlagt af Pastor Krag.

Han havde forlængst foreslaaet, at Kirken skulde hedde Esaiaskirken, hvad vi alle med Glæde sluttede os til, og da han derfor betroede mig (som Byggeudvalgets Formand) at affatte det Dokument, der skulde indmures i Kapslen under Grundstenen, havde jeg gladelig og selvfølgelig her anført, at Kirken skulde hedde Esaiaskirken. Jeg vidste intet om, at vor Biskop havde holdt paa, at den skulde hedde Østervold Kirke. Jeg kendte ganske vist den kære Mands Følelser

i den Retning, vidste, at den stammede fra den Gang han og en Droskekusk møjsommeligt havde fundet Vej til Kapernaums-

Kryptkirken, „Grøvlingekirken“.

kirken (som ingen kendte), og at han kun nødig havde indvilget i, at Sølvbryllupskirken kom til at hedde Sionskirken, og kun paa den udtrykkelige Betingelse, at Navnet blev stavet med S, men det med Esaiaskirkens Navn vidste jeg

ikke. Det var derfor ikke saa sært, at det gav et Sæt i Pastor Krag, da han oplæste Dokumentet og kom til det forbudte Navn, men — det stod der jo, Dokumentet kom i Kapslen og blev indmuret, Navnet var beseglet! Saa fik vi som et Son-offer Esaiaskirken i Østervold Sogn, og den 6te Decbr. 1903 kunde vi indvie vor lave Kryptkirke, Grævlingekirken, som de spotvis kaldte den, men det var en dejlig Dag, og det var en lykkelig og taknemmelig Menighed, der samledes dèr, vi havde kun den store Sorg, at vor kære gamle Pastor Krag ikke var rask og ikke med til Indvielsen. Men paa Alteret stod som hans og hans Hustrus særlige Gave de to smukke Alterstager med Indskrift: „Gør dig rede, bliv Lys,“ og: „Thi dit Lys er kommen“ (Es. 60, 1).

Vi havde haft mærkelig mange Vanskeligheder at overvinde, men vi havde ogsaa mange Glæder, og blandt dem var et Møde, som holdtes af en Damekomité, Fru Krag havde faaet dannet her fra Sognet, og som havde til Opgave at skaffe Klokker, Orgel, Døbefont, Alterkar og alt det andet Inventar. De samledes her i Hjemmet, Pastor Friis-Hansen forelagde Sagen, og saa mødte de frem én efter én og tilbød hver at give sin Gave; én vilde give Klokkeren, en anden Orglet, en tredie Døbefonten o. s. v., indtil tilsidst en af Damerne ganske skuffet sagde: Men saa bliver der jo slet ingen Ting til mig! Jeg maatte uvilkaarlig mindes hin dejlige Scene fra Ørknen, hvor Moses standsede den Gavestrøm, der kom til Tabernaklet. Det var en dejlig Oplevelse. En Glæde var det ogsaa, at det var lykkedes os at faa bygget Præsteboligen samtidig, saa den stod færdig til den nye Præst, Østervold Sogns første Sognepræst, Pastor Aksel Brostrøm.

Men allerede i Februar 1903 blev Pastor Krag kaldet til Søborg og Gilleleje, og med Indsamlingen til Kirkens Fuldførelse gik det kun smaat; endnu i Foraaret 1910 manglede vi en 60—70,000 Kr. i den store Sum, ca. $\frac{1}{4}$ Mill. Kr., det hele kom til at koste, saa der endog var slemme Planer oppe om at svigte Programmet; men i Efteraaret 1912 lykkedes det omsider at indvie den færdige Kirke, efter at Pastor N. Juhl i 1910 havde afløst Pastor Brostrøm.

Pastor Krag talte én Gang i vor kære Krypt, ved Aarsfesten den 6te Decbr. 1910, og derom har jeg fortalt Side

85; det var en Glædesdag for os alle. Han var ogsaa tilstede, da vi holdt Rejsegilde for Kirken 13. Novbr. 1911, men da var han svag og syg; det var svært at se ham sidde tavs som en vemodig Tilskuer, denne gamle Ordets Mand, og da Kirken over Krypten den 29de Septbr. 1912 blev indviet, var vor kære, gamle Pastor Krag, som langt de fleste af Menigheden skyldte saa meget, allerede 14 Dage forud gaaet ind i den usynlige Kirke heroventil.

Esbjergkirken.

Da Rejsegildet fejredes 13. November 1911.

Konfirmandforberedelsen.

Stiftsprovst FR. BRUUN-RASMUSSEN.

Naar jeg efter Opfordring skal skrive et kort Stykke i denne Bog om den Side af Pastor Krags Gerning, som blev øvet for de Hundreder og atter Hundreder af unge, som Pastor Krag gennem Aarene forberedte til Konfirmation, har jeg næsten udelukkende mit eget Indtryk at bygge paa — et Indtryk, jeg modtog for omtrent 40 Aar siden, da jeg havde den Oplevelse at sidde som Konfirmand i St. Jakobs Kirkes Sakristi sammen med en Flok paa omkring 100 københavnske Dreng.

Siden jeg selv blev konfirmeret, har jeg saa godt som slet ikke talt med andre af Pastor Krags Konfirmander. I en stor By som København spredes et saadant Konfirmandhold efter Konfirmationen for alle Vinde, og efter at jeg i en ret ung Alder var bleven Kandidat, førte min Livsgerning mig i mange Aar bort fra Hovedstaden. Men mit Indtryk af Pastor Krag som konfirmandforberedende Præst er meget levende. De henrundne Aar har ikke formaaet at udslette Erindringen om Konfirmationstiden af min Hukommelse, og Virkningen af denne Tid, baade med Hensyn til min personlige Kristendom og mit Syn paa Præstegerning og Kirkeliv, er for mig selv meget kendelig, om end jeg gennem Aarene har modtaget Tilskud til min kristelige og personlige Udvikling fra andre Sider.

Ved Konfirmandforberedelsen lagde Pastor Krag Balslevs Katekismus til Grund. Denne Bogs Skriftsteder var vor eneste „Lektie“. Maaske vi lærte et Par Salmer; det er jeg ikke engang sikker paa. Og naar han gav os for i Bibelhistorien — og det gjorde han regelmæssig — var det med denne Bibelhistorie aabenbart ikke af nogensomhelst Betydning for hans Metode. Vi blev aldrig „hørt“ i Bibelhistorien; og det at blive eksamineret er selvfølgelig det eneste, Dreng vilde respektere denne Sag vedrørende. Jeg tilstaar, at jeg da ogsaa hurtig hørte op med at forberede mig paa Bibelhistorien; og det var jeg ikke ene om.

Pastor Krag kan næppe have været uvidende om, hvorledes vi Konfirmander behandlede vort bibelhistoriske Pen-

sum. I hvert Fald husker jeg fra min Konfirmandtid følgende lille Episode. Pastor Krag spurgte os engang, lige inden han sluttede Dagens Forberedelse: „Hvor langt er vi kommen i Bibelhistorien?“ Der lød samtidig fra flere Sider forskellige Svar: „Salomon, — Akab, — Rigets Deling — —“
Tableau!

Hvorefter Pastor Krag mildt bebrejdende — meget mildt — udbrød: „I læser da vel paa jeres Bibelhistorie!“ Men han skaanede os for at svare — lykkeligvis.

Nej, Katekismen var hans Stof eller rettere dens Skriftsteder. Han hørte os vel ikke enkeltvis deri; Skriftstederne var for ham — det være sagt til hans Ære — ikke egentlig „Lektie“, og han følte sig ikke først og fremmest som Lærer. Det kunde nok pine ham noget, naar den, han bad fremsige et Skriftsted, „hakkede“ i det; men det var sikkert væsentlig, fordi det ligesom et Øjeblik standsede ham i det, der var hans Opgave: at lægge dette hellige Ords Indhold frem for Konfirmanderne. „Terperi“ med Skriftsteder var hans Konfirmationsforberedelse fri for. Til Held for os Konfirmander følte vi, at Eftertrykket laa et helt andet Sted end paa Udenadslæren.

Forøvrigt var det, der gjorde Indtryk paa hans Konfirmander, ikke Resultat af et fint pædagogisk Greb. Jeg har ikke Fornemmelsen af, at Pastor Krag i den Henseende ragede op over andre. Men han virkede i Kraft af sin stærke kristne Personlighed. Med sin varme Tro og sit brændende missionerende Sind levendegjorde han disse Skriftsteder for os, som de var levende Virkelighed for ham selv. Vi saa ind i en afgjort Kristens Hjerter, da vi sad der sammen med vor Præst i St. Jakobs Kirkes Sakristi.

Det var Hemmeligheden ved hans Indflydelse paa os. Jeg husker, at han engang lagde sin Haand fast paa Bibelen, der laa foran ham paa det lille Bord ved hans Plads, og erklærede, at ingen Magt i Verden skulde faa ham til at tvivle paa ét eneste Ord i denne Bog. Nu bagefter har jeg undertiden tænkt, at han maaske havde gjort os Konfirmander en Tjeneste ved hensynsfuldt og netop med en troende Kristens Ærbødighed at have vist os ogsaa den menneske-

lige Side ved Bibelen. Men naturligvis: hans Tro paa dens guddommelige Indhold, en Tro, hvis Ægthed ingen kunde drage i Tvivl, gjorde betydeligt Indtryk paa vore unge Sjæle. I hvert Fald undlod hans stærke Bekendelse ikke at paa-virke mit Sind.

Hans Overbevisnings Styrke forlenede ham med en virkelig Myndighed. Paa Disciplinen under Konfirmationsforberedelsen var der — til Held for ham og os — intet at klage. Naar han — Manden med det karakteristiske Ansigt og det myndige Blik — traadte ind i Sakristiet til Konfirmanderne, blev der dødsstille. Han styrede os med sine Øjne. Det var i den Henseende ganske, som det skulde være. Der var da for Resten andre end de 14-aarige, der var imponerede, naar hans Skikkelse viste sig. Der var ikke saa lidt af en Høvding i St. Jakobs Kirkes Sognepræst. Det myndige hang sammen med hans Karakters Særpræg, hvori en sejt Villie var et fremtrædende Træk, og med den hellige Ild, der luede i ham. Og dog var han i Sandhed en Mand af Tjener-sind, som en ret Præst altid er det.

Jeg føler mig da ogsaa overbevist om, at hans Gerning blandt Konfirmanderne har baaret Frugt for Evigheden, og at mange Mænd og Kvinder, der senere i deres Liv — maaske efter Udlændighedsaar i Verden — fandt Vej til deres Gud i personlig Tro, maa søge tilbage til Konfirmandtiden hos Pastor Krag for at finde den første Tilskyndelse til den Retning, deres Udvikling tog. Og dersom hver enkelt i den store Hær af Krag's Konfirmander vilde fortælle sin Oplevelse under Konfirmationsforberedelsen, vilde der lyde mange Vidnesbyrd om den Magt, hans Personlighed øvede over de unge Sind.

Jeg skal nævne et Eksempel.

En velbegavet Dreng blev af sin Fader indmeldt til Forberedelse til Konfirmation. Pastor Krag spurgte ved den Lejlighed Faderen, hvad Drengen skulde være. Ja, han havde Lyst til Matematik og gode Anlæg for dette Fag — lød Svaret — og var derfor gaaet ind i den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling i Klassen. „Men jeg vilde egentlig saa gerne, at han engang skulde være Præst,“ føjede

Faderen til. „Saa faar jeg jo se,“ svarede Pastor Krag med et Smil, „om jeg kan gøre en Teolog af ham, medens han gaar til Præsten.“

Og sandelig! Inden Forberedelsen var til Ende, kom Drengen til sin Fader og bad om at blive overflyttet til den sproglige Afdeling, i hvilken man lærte Græsk, for nu var han klar paa, at han vilde studere Teologi. Og han blev Præst, endda en meget anset Præst, der for nylig efter en smuk Gerning i vor Kirke er afgaaet ved Døden.

Saaledes tog hans Ord en Drengs Hjerter.

Og naar saa Afskedsstunden kom, og Pastor Krag skulde sige et Hold Farvel, forstærkede han sin Paavirkning. Den sidste Gang i Sakristiet og paa selve Konfirmationsdagen udfoldede han hele sin mægtige Kraft for at tale os til Hjerter, inden han slap os ud i den farlige Verden. Indholdet af hans Taler paa min Konfirmationssøndag har de fyrretyve Aar, der henrandt, ganske udslettet af min Hukommelse; men Mindet om den Oktoberdag i St. Jakobs Kirke vil alligevel aldrig forsvinde af mit Sind.

Lad mig slutte med et lille Træk, karakteristisk for en 14-aarig Københavner og for Pastor Krags sidste Konfirmandtime.

Da vi Drengene sidste Gang før Konfirmationen traadte ind i Sakristiet, bar Gulvet tydelig Spor af Dagens Regnvej: der laa smaa Søer under Bænkene fra Pigeholdets vaade Støvler. Pastor Krag var ikke kommet endnu; der var altsaa fri Bane. Saa udbrød en af Kammeraterne: „Sikken Pigerne har tudet i Dag, da de sidste Gang var til Præsten!“ og lønnes med et Latterkor for denne Drengvittighed.

Det var sikkert egentlig slet ikke ondt ment. Snarere var det en Forskansning, han søgte sig. Han har nok haft en Anelse om, at denne sidste Konfirmanddag vilde gaa os stærkt ind paa Livet.

Og han tog ikke fejl.

Krag talte saaledes til os, at det kneb haardt for os at holde vore Taarer tilbage. Ved en Kraftanstrengelse klarede vi det akkurat. Drengene paa 14—15 Aar græder jo ikke gerne i andres Paasyn, allermindst i deres jævnaldrendes.

Men, som sagt, det holdt haardt. Og jeg er vis paa, at min vittige Kammerat ikke har haft det bedre end vi andre.

Fr. Bruun-Rasmussen.

Konfirmations Søndagene.

FRU HOLSØE.

Hverken min egen eller de andres Konfirmation husker jeg særlig tydelig, kun det ene, at jeg var saa glad, da Far naaede gennem de to lange Rækker op til mig. Jeg føler endnu hans kærtegnende Haandspaalæggelse og hører hans alvorlige Røst: „Vil du blive i denne din Daabspagt indtil din sidste salige Stund? saa giv da Gud dit Hjærte og mig din Haand derpaa.“ — Vi blev jo ligesom konfirmerede to Gange *hvert* Aar. „I kan sidde paa Knæfaldet,“ sagde Far; vor egen Stol var den Dag optagen af Konfirmandernes Forældre.

Man kunde vanskelig tænke sig noget mere festligt, end naar Solen, der baade Vaar og Høst kom saa langt ind i Kirken, skinnede hen over de to lange Rækker af unge Piger og Dreng, ofte en 140 Børn, og saa se Far gaa saa glad imellem dem. Som gammel Lærer var han flink til at spørge, saa de kunde svare med Lyst og Liv, og Forældrene og Søskende i Bænken bag ved stolte høre paa. Vi kendte saa mange af dem, det var Familier med mange Børn, der hørte til i St. Jakobs, og vi fulgte dem op gennem Aarene — og saa over 100 Gange at høre Løftet og Fars *lige* indtrængende „vil du blive i denne din Daabspagt til din sidste salige Stund?“ For Far var det meget trættende Dage, men naar han havde styrket sig paa den særlig fine Frokost og en særlig fin Cigar og gaaet en ekstra Runde med Mor i Haven, saa aflagde han Besøg hos alle Konfirmander i „Bolligerne“, ogsaa derude var der saa festligt, alle Flag vajede i de smaa Haver, og alle legede „Komme-Fremmede“.

Margr. Holsøe.

Søndagsskole og Hedningemission.

Ude i St. Jakobs Sogn groede disse to sammen, som det allerede ses af Fru Holsøes Barndomserindringer, hvor

Skrefsruds stoute Skikkelse dukker op blandt S. S.-Børnene i det gamle Asyl, og hvor der stod Eventyrglans om Santhalmmissionen i Børresens og Skrefsruds Skikkelser. Søndagsskolen var godt kendt ikke blot paa Østerbro, men i hele København, da min Hustru og jeg i 1886 flyttede hertil og kort efter fik vor vante Plads under St. Jakobs Prædikestol. Men da min Barndomsven, Fabrikant Nyrop (hvis jeg til Trods for den mægtige Respekt, der som Barn holdt mig i en noget ærbødig Afstand, tør kalde ham saaledes), vistnok i 1887 en Aftenstund vi fulgtes hjem, overraskede mig med det Spørgsmaal, om jeg ikke kunde have Lyst til at hjælpe ham i hans Søndagsskole, svarede jeg kun ved at spørge, hvad en Søndagsskole var for noget, hvortil han igen svarede: Kom og se! Og vi kom, saa' og hørte Nyrop lede Børnegudstjenesten (den Gang i det nye Kronprinsesse Louises Asyl) og holde baade Klasselæsning og Forstandertale, alt med en hellig Alvor, der betog os ikke saa lidt, og saa vandrede vi hjem med en Opfordring til at overtage hver sin Klasse derhenne. . . . men, men, men! Jeg turde ikke, følte ingen Tilskyndelse dertil, forstod mig ikke ret paa Børn, ja vidste ikke en Gang, om jeg holdt rigtig af dem. Men hvor Nyrop slap, tog min Hustru fat — aa, hvor vi Mænd med de velsignede Hustruer skylder dem Tak! Enden blev da, at vi næste Søndag var der igen, og en, to, tre havde vi hver sin Klasse.

Hvad vi Søndagsskolelærere skylder denne dejlige Gerning, Søndagsskolen, kan jeg vanskelig sætte for højt. Vi ledes jo paa den Maade ind i et Bibelstudium saa at sige sammen med Børnene og velsignes med dem, denne friske Sædejord, hvorom Herren siger, at Himmeriges Rige hører saadanne til. Naar Børnene forventningsfulde stikker Hovederne sammen i Kreds, og Øjnene agte paa os, skal det snart vise sig, om vi naar deres Hjerter, om vi fanger deres Interesse, eller om vi taler hen over Hovederne paa dem, saa deres Tanker vandre andensteds hen. Og for Børnene gælder det, at den Sæd, der saas, er *vanskelig* at ryste af sig; ikke just det enkelte Ord, men Helhedsindtrykket, at Kristendommen er en Virkelighed og en Velsignelse for dem, der ejer

den. Det lille snevre og kære Samfund mellem Lærerpersonalet indbyrdes var os en ny herlig Verden, og ved Forklaringsmøderne i Præsteboligen saa vi Pastor Krag i et helt nyt og saare titalende Lys. Det var noget ganske nyt og saare hyggeligt saadan at sidde fortroligt sammen i et Hjem, tre Stuer fulde, hver med sin Bibel, og tale om Ordet uden alle tilvante Kirkeformer, saa Ordet ret kunde virke ved sit eget Indhold uden al ydre Støtte. Og hvor var han mild. Jeg husker fra den Tid en Aften, da en ung Teolog kom frem med noget om, at Jesu Død ikke havde bragt Forsoning for vore Synder, hvor sagtmodig og taalmodigt han søgte at tale ham tilrette, og hvorledes han tilsidst ganske stilfærdigt sagde, at saa længe det stod saaledes til med ham, maatte han dog vist helst opgive Gerningen i Søndagskolen. Stakkels Mand, han blev nok Spiritist! Og jeg husker en anden Aften, da han begyndte med at læse en forkert Tekst op, men blev standset og fik at vide, at det var en hel anden Tekst, som han saa gennemgik, uden at det i fjerneste Maade kunde mærkes, at han var aldeles uforberedt, det var lige varmt, lige godt, og som altid, personlig præget og til Velsignelse og Opbyggelse først og fremmest for os Lærere selv.

Der var allerede den Gang to Afdelinger med Fabrikant Nyrop og stud. theol. Obel¹⁾ som Forstandere, senere kom der tre til, først en, hvor jeg blev Forstander, og saa en, som Dr. P. D. Koch overtog efter et mangeaarigt S. S.-Arbejde andensteds, og endelig en med Gaardmissionær Wright til Forstander²⁾. Det kostede baade min Hustru og mig megen Overvindelse at forlade vor kære Forstander Nyrop, og ingen af os havde nogen Tro til mine Evner til at overtage en saadan Gerning, men i Foraaret 1890 blev Trængslen i Kronprinsesse Louises Asyl saa stor, at vi maatte udvandre til Randersgades Kommuneskole, og Gud velsignede Arbejdet ogsaa dør. Paa den Tid var der ca. 80 Lærere og Lærereinder ved alle 3 Afdelinger, og vi kunde derfor desværre tilsidst ikke rummes længere i Præstegaarden, men maatte forlægge Forklaringsmøderne til det rummelige Sakristi, og

1) Senere blev Skomagermester Rasmussen Forstander her.

2) Efter Wrights Død blev Fru W. Forstander.

omtrent samtidig indførtes den Skik, at et af Forklaringsmøderne hver Maaned holdtes i Forstanderens Hjem.

Mange gode Mænd og Kvinder har i Aarenes Løb været Medarbejdere ved vore Søndagsskoler i St. Jakob. Af de mere bekendte kan jeg saaledes nævne Kaptajn (senere General) Kühnel, Kirkefondens mangeaarige Kasserer, Fabrikant Fr. Bock og hans Søster, Frk. Anna Bock, Stifteren af Kirkefondets-Legatet, Grosserer Chr. P. Hansen, Prof. theol. Torm, der gennem en lang Aarrække trods al Lærdom trofast passede sin Klasse, og en Mængde nuværende Sognepræster, saasom Jul. Steen, Oldenburg, Provst Bjerre, Stiftsprovst Fr. Bruun-Rasmussen og Broderen Christian, A. Fibiger, Bøggild i Struer, Løwe paa Møen, Simon Hansen, Helsingør, Malthe Nielsen, Give, Vilh. Nielsen, Esbjerg, og Olaf Madsen, Krejberg, Enkefru Lange og den nylig afdøde Præstekone Jenny Westrup, f. Olsen, Frkn. Olga og Ingeborg Deichmann og mange, mange flere.

Og siden jeg er ved de mer eller mindre kendte Navne, maa jeg dog mindes, at det ogsaa kunde træffe, at vi fik fornemme Besøgende som f. Eks. Prins Bernadotte med Gemalinde og sammen med Greverne Joachim og Adam Moltke og Grevinde Magda Moltke.

Paa særlige Højtidsdage, 1ste Søndag i Advent, Juledag og Paaskedag, samledes Børnene fra alle tre Afdelinger i St. Jakobskirken, hvor Pastor Krag saa talte til dem under ét, og det var altid Festsdage.

Det var en Fest at se Kirken fuldpakket af Børn, Fest at høre Børnenes Sang, og Fest at høre Krag tale eller fortælle. Hvor jeg saaledes f. Eks. husker ham genfortælle Ludv. Harms herlige Fortælling: „Den lille Marie.“ Der var *mange* vaade Øjne i Kirken den Dag. Men der kunde ogsaa forekomme pudsige Scener, og jeg husker saaledes én ret ufri-villig pudsigt. Pastor Krag, der gerne brugte Samtaleform, naar det kunde lade sig gøre, vilde have Børnene ind paa at tale om Samvittigheden, og appellerede saa til, at det kendte de jo nok, at naar man havde gjort noget forkert, noget man ikke maatte, saa var der noget herinde der bed — og saa bankede han sig paa Brystet — „hvad er det?“ spurgte han,

og saa var der en lille Dreng, der frejdigt svarede: „En Loppe!“ og da Pastor Krag ikke kunde forstaa det, skingrede det ud: „En Loppe!“ saa det hørtes i hele Kirken til stor Munterhed for os alle undtagen Pastor Krag, der bemærkede, at det var et meget daarligt Svar. — Han holdt ikke af en Forbier, og han havde dem ogsaa saare sjældent, men overfor Børn maa man være paa sin Post, de finder den mindste Blottelse — det kan vi sagtens alle sammen tale med om.

Og saa Julefesterne med Vandringen om Træet, mens vi sang: „Her komme, Jesus, dine smaa“ og alle de andre dejlige Julesalmer, Chokoladedrikningen i brede Baner. Jeg har en gammel Optegnelse, hvorefter der det Aar til de 3 Afdelinger medgik 370 Potter Mælk, 90 Pd. Chokolade og 2300 Boller, det var dog en Post! Men hertil kom Poserne med Godter og en lille Bog med en Fortælling til hver. Efter Talen over Juleevangeliet og Chokoladen fik de altid en Historie fortalt, og naar vi saa endte med Lysbilleder og nogle smukke kulørte Stjerner, der blev levende, naar man drejede paa et Haandtag, saa kendte Jublen ingen Grænser. Og hvor var de kære, de Børn, og nemme at holde Orden paa, endskønt de var saa mange. En af dem, der nu sagtens er oppe i Fyrrerne, fortalte mig for nylig, at hun regelmæssig hvert Aar, naar hun kom hjem efter Julefesten, ønskede, at hun maatte dø, for lykkeligere kunde hun ikke blive. — Efter at Waidtløw var kommen til China blev Lysbillederneovre fra Missionsmarken en Tiltrækning mere og et fortrinligt Missionsmiddel, og de blev aldrig kede af de samme Billeder, tvertimod, det var kære, gamle Bekendte, som de hilste paa fra Aar til Aar. — Den store Samlebøsse fra Christiansfeld med den knælende Negerdreng, der nikkede lidt for en 10 Øre og bedre for en 5 Øre, samlede Penge til Underhold af en lille Santhalpige, om hvem Børresen fortalte det ret originale, at hun havde stjaalet sig til at blive døbt. Hun havde saadan et ustyrligt og vanskeligt Sind og havde derfor faaet den Besked, at hun ikke kunde blive døbt, før hun blev mere artig, men Artigheden kom ikke, og saa mente hun, at hvis hun blev døbt, vilde det nok gaa bedre og lettere, og saa

stjal hun sig til det en Gang, da en Del andre blev døbt, og fik Skænd af Fader Børresen, men døbt var hun, og saa fik Søndagsskolebørnene hende at betale et bestemt Beløb til aarlig, for at hun kunde blive holdt i Skole. Og mindst to Aar hændte det, at det passede nøjagtig paa Ører, hvad der var indsamlet.

Jeg husker ogsaa en morsom Scene med Børresen. Han stod dernede med sit store hvide Skæg og sin lille Kalot paa Hovedet og begyndte saa med at fortælle, at han oppe i Norge havde staaet i en lignende Søndagsskole og dør fortalt, at da han gik paa Gaden i Berlin, havde nogle Børn, han kom i Snak med, sagt: „Han ligner en —?“ Og saa spurgte han: „Ja, hvad tror I, de norske Børn saa sagde?“ Hvorpaa de danske Børn ligesom de norske og tyske i Kor udbrød: „En Julenisse!“ Saa det kan vist ikke længere bevivles. Men det blev ikke ved den lille Santhalpige og Missionær-Besøgene. I Foraaret 1891 spurgtes det, at en ung Mand, som Efteraaret forud havde faaet en Klasse i Randersgade-Afdelingen, Sergeant Chr. Waidtløw¹⁾, omgikkes med Planer om at drage til China som Missionær og om at søge over til England for at blive udsendt fra China Inland Mission, idet Danmark dengang ingen China-Mission havde. Men *var* det virkelig nødvendigt at søge Støtte for saadanne Planer i et fremmed Land, *var* Kærligheden og Offerviljen virkelig saa ringe i den danske Menighed, at denne Skam skulde times os. Kunde vi 80 Lærere og Lærerinder ikke godt, naar vi vilde det, skaffe den Sum, som i en Artikel i Dansk Missionsblad blev opgivet som tilstrækkelig for en Missionær derovre, og laa det da ikke i alt Fald langt nærmere at søge Samarbejde med den norske China Mission? Saadan vaktes Tankerne, saadan bragtes de først til de to andre Forstandere, og saa til hele Kredsen af de 80 Lærere og Lærerinder, og i en underlig Samdrægtighedens Aand blev Svaret et enstemmigt Ja. Saa mødtes Waidtløw med os alle i Asylet Søndag d. 10. Maj 1891, Tilbudet blev givet, og Waidtløw vovede at tage derimod i Tillid til, at dette var fra Herren, og Baandet, som dør knyttedes, er aldrig bristet.

1) Fra Odense, men midlertidig paa Gymnastik-Kursus i København.

Vel sandt, vi naaede vel aldrig undtagen i de første Studieaar at udrede hele hans Løn, men den var jo rigtignok ogsaa adskillige Gange større end det, den Artikel i Missionsbladet havde anført, og 3727 Kr. som f. Eks. i 1923 er jo ogsaa pænt fra den Kreds.

I de samme Dage opholdt en ung norsk China-Missionær sig her i Byen paa Vej fra China til Bergen, hvor han vilde overvære et Møde i Pinsen, idet der da paatænktes dannet et nyt norsk China Missions Selskab, som han vilde tilbyde sin Tjeneste, og Selskabet blev ogsaa ganske rigtig dannet¹⁾.

Ham traf Waidtløw sammen med, kort før han rejste tilbage til Odense, og greb Tanken om ogsaa at ville melde sig til Tjeneste der, og derfor søgte han en kort Orlov i Pinsen og bad Herren om at bane Vej for sig, hvis det var efter hans Sind. Men ak, han fik vel den søgte Orlov, men ved „en Hændelse“ med én Dags forsinket Ekspedition, og derfor én Dag for sent til at kunne naa rettidig derop. Og hvor var han skuffet! „Ikke som jeg vil men som du vil,“ lød hans bedrøvede Brev derom. Hvad skulde han saa? Ja, saa var der jo, oplyste Nyrop, hans tidligere Forstander i Søndagsskolen, Gabriel Koch, han var nu Præst i Herning og var nok samtidig Forstander for D. M. S.s Missionsskole, det var sikkert godt at gøre et Forsøg der, og det gjorde vi saa. Men hvad sker saa yderligere? Saa holder D. M. S. i Juni sit Repræsentantmøde i Odense og beslutter at begynde et Missions-Arbejde i China, og da derfor Provst Koch en skønne Dag kræver en Afgørelse af Waidtløw, der gaar videre til os med Spørgsmaalet, ja saa var jo Vejen banet for os, saa førte den ganske lige ind i D. M. S., og det med desto større Frimodighed, som Waidtløw allerede havde faaet det ud af sine Studier, at hans Frygt for at sinkes ved Græsk-Læsningen o. s. v. helt var overvundet, han forstod nu, at der *maatte* være Tid til en grundig Forberedelse.

Ja, saa var Baandet knyttet, saa kom Børnene i Søndagsskolerne efterhaanden med, og saa var det saa naturligt, at da Waidtløw efter Eksamen og Ordination skulde udsendes,

1) Det norsk-lutherske Kina-Missions Forbund.

saa holdtes der forinden Afskeds møde i Jakobskirken med Børnene, der fyldte Kirken til sidste Plads, og Waidtløw talte til dem om de oprakte Hænder, som hjalp Josva i Striden, og 27. August 1895 holdtes Udsendelsesmødet sammesteds med Selskabets Formand, Provst Vahl, og Pastor Krag som Talere, og med Teksterne: „Se, jeg sender eder som Faar midt iblandt Ulve“ og „I al deres Trængsel var der ingen Trængsel“. Aftenen sluttede med et festligt Samvær i det Asyl, hvor vi 4 Aar forud var enedes med Waidtløw om, at vi vilde staa ham bi i hans Arbejde, og næste Morgen var det en jublende glad Mand, der drog af Sted over Amerika til China.

Og Gud har i Naade velsignet Samarbejdet gennem alle de Aar, der svandt siden da. Hvad det betød derude, er jo for Størstedelen gemt, indtil Bøgerne oplades, dog kan det maaske her nævnes, at Børnene og vi Lærere gennem Tiderne i alt Fald Søndag efter Søndag, og for *manges* Vedkommende sikkert daglig, har baaret ham og hans Gerning frem for Naadens Trone, og, hvem véd, maaske har det haft sin Betydning ogsaa i de Aar, da Russernes døde Haand laa over Missions-Arbejdet i Port Arthur-Distriktet, men Aarsberetningen dog viste, at der i intet andet Missions-Distrikt var saa mange Daabshandlinger som i det, hvor den døde Haand laa over Arbejdet. Det er ikke saa let at hæmme Guds Værk! Dog det véd vi ikke, men hvad vi véd er dette, at for os var det en stor Velsignelse. Spørg et Søndagsskolebarn fra Østerbro, om han kender nogen Missionær, saa skal det nok komme som skudt ud af en Kanon: „Waidtløw!“ Og se dem 3. Paaskedag fylde Sions Kirken eller det rummelige Missionshus „Bethania“ tæt ved Siden af, naar den aarlige Missionsfest holdes med Udsalg af de Gaver, Børnene har tilvirket.

Eller hin Fest for nogle Aar siden, da Waidtløw fik Kirken i Dalny bygget, og den smukke Tanke var opkommet, at Døbefadet og Kanden skulde støbes af Tin samlet af Børnene, og disse hellige Kar fik deres Indvielse ved en Daabshandling dør i Sions Kirken. Hvor var de ivrige i at samle det Tin, hvor var det kostelig at se den stolte Mine, hvor-

med saadan en lille Purk afleverede selv de mindste Bidrag, og hvor blev baade Fad og Kande smukke med Matth. 28, 18—20 i kinesiske Skriftegn langs Fadets Rand, og hvor var det en yndig og uforglemmelig Fest. En lille Søndags-skolepige udbrod glad, da hun hørte om den Tanke: „Aa, saa kan jeg faa min lille Bror døbt!“, og med denne begejstrende Plan kom hun hjem til sin Fader og var uimodstaaelig; to ret store Søkende blev den Dag døbt under andagtsfuld Stilhed fra de mere end 1000 Børn, der fyldte Kirken til sidste Plads, og nu er Fadet forlængst i Dalny Kirke, og Chineser efter Chineser er døbt med Vandet fra det Fad, den Kande. Efter Kanden og Fadet fulgte siden en syvarmet Lysesstage.

Og nu *kan* man jo spørge, hvad alt det har med Pastor Krag at gøre, og saa vil jeg dertil svare det samme, som i sin Tid Professor Westergaard sagde: „Vi tror, hvad Præsterne prædiker!“ Vi sad alle sammen under St. Jakobskirkenes Prædikestol, det var dèr vi lærte, at det gik an at tro Herren paa Ordet. Men dette gjaldt jo sikkert ikke blot os Søndagsskolefolk. Jeg kommer vist til her at tilstaa et Tyveri, men saa forstokket er jeg, at jeg endnu ikke, en Menneskealder senere, har fortrudt det. Det var, da Waidtløw var blevet ordineret, saa fik han en Bog hjem for deri, ligesom alle de andre, der var ordinerede i Frue Kirke, at skrive en kort Levnedsskildring, og saa stjal jeg mig til at se efter, hvad vore unge Venner blandt Præsterne havde skrevet, og hvor var det dog forunderligt at læse Gang paa Gang Vidnesbyrdet om, at det var under den samme Prædikestol de havde fundet Livet eller Livets Brød til Næring for Livet.

Eller var det ikke saa, at der sad Westergaard, Bangert og O. Lange, der kom Ricard og Komtesse Knuth, Grev Adam Moltke, Gaardmissionær Clausen og Frk. Esche og mange, saare mange af dem, der var eller blev Foregangs-mændene og Hjælperne i saare meget af det, der siden udfoldede sig i Kirkesagen, K. F. U. M. og K. o. s. v.

Han havde nu sin egen Maade at arbejde for disse Sager paa, som f. Eks., da han skulde tale for Kirkesagen og saa sagde, at det var jo godt nok med Stenkirkerne, men at det

dog først og fremmest gjaldt om at faa bygget den aandelige Kirke af de levende Stene og saa prædikede udmærket derom. Der var af og til i de senere Aar Kritik oppe om, at Samfundsmøderne skulde ændres, men det kunde vi nu godt have sparet os, og mon vi ikke, naar vi nu besinder os og tænker tilbage paa ham og paa hin Tid kan forstaa lidt af, at det *kunde* han ikke, han maatte arbejde med sine særlige Evner i den Tid og paa sin Maade. Den var ogsaa god nok, selv om den maaske ikke passer længere nu, og han kunde godt om meget Arbejde, mange Herrens Tjenere, baade Præster og Lægfolk, skrive: I er vort Brev. Her tændtes den hellige Gnist i mangt et Hjerte, her hentede mange gamle og prøvede Kristne Næring for Livet.

Tidsstrømninger.

Til et ret Billede af Pastor Krag og hans Virksomhed i St. Jakobs Sogn hører imidlertid ogsaa nogen Forstaaelse af de Strømninger, der var oppe i de Tider, den aabenbare eller passive Modstand han havde at strides med, og som især mødte ham fra to Sider, det selvgode, velhavende Borgerskab i de mange smukke Villaer derude, der ikke for alt i Verden vilde omvende sig, og som derfor følte sig i høj Grad frastødt af hans djærve Forkyndelse, og saa Socialdemokraterne.

Skoledrenge har en instinktiv Følelse af den Art Strømninger, og det er derfor karakteristisk, hvad Pastor Fibiger har fortalt, at ingen af alle hans Skolekammerater fra hine Hjem, blandt hvilke ogsaa hans eget fandtes, vilde konfirmeres af Pastor Krag, skønt han var deres Sognepræst; *han* var paa Forhaand udelukket, uagtet intet af disse Hjem vilde kaldes bevidste Modstandere af Kristendommen. Men *saadan* en Missionspræst var dem inderlig imod.

Og fra et senere Tidspunkt fortæller han et andet Vidnesbyrd i samme Retning, gennem al den Modstand, som Santhalmissionærerne mødte, og som Pastor Krag fik sin rigelige Del af, da han saa helt og fuldt stillede sig ved deres Side. Det kom især frem, da Fru Børresen og Skrefsrud var her; det tog man Forargelse af, fordi Missionær Børresen var bleven

i Santhalian, ja, man vilde endog drage i Tvivl, at der overhovedet i Indien var noget, der hed Santhalian, det kendte man ikke fra Geografien, og deri fandt man Støtte fra Folk, der kendte Indien godt, men som heller ikke havde hørt om det, og gennem alt dette blev der jo saa kastet et saare tvivlsomt Skær over de Indsamlinger, som foretoges til Missionsarbejdet, og den Præst, som anbefalede dem. Sandt nok, det var jo ikke andet end Sladder, men *ondsindet* Sladder, og hvem kender ikke noget til, hvad ondt den Gift kan virke? Og det hjalp ikke en Smule derpaa, at ogsaa Grev Adam Moltke varmt støttede dette Arbejde; han stod jo midt i Midnatsmissionens Arbejde, og deraf bliver man sandelig ikke populær i Verden; den ringeagtede ham ligesaavel som Børresen, der i Omtale reduceredes til Smedesvend, og Skrefsruds Ungdomshistorie blev i de Kredse ganske vendt imod ham, saa det var ingenlunde milde Vinde, der blæste fra de Kanter, hvad et og andet af det foregaaende maaske kunde tyde paa, naar man ikke har kendt Sagen fra anden Side, nej tværtimod!

Og fra Socialdemokratiet var der ogsaa stærk Modvind til Trods for Krag's store Kærlighed til Smaaafolk.

I Krag's Præstetid var det jo, at Socialdemokratiet voksede op til en Stormagt blandt Arbejderne i København; det indførtes fra Tyskland, hvor Teorien var formet af frafaldne Jøder, og derfor saa materialistisk, hadefuldt og kristendomsfjendsk, at man ikke med Rette kan bebrejde f. Eks. Frimodt — som man har gjort det — at han fyldtes med Uvillie imod den.

Men Pastor Krag havde et forunderligt Mod og en stor Tillid til Mennesker, ogsaa til Arbejderne; det kan man — synes det mig — se af hans nedenanførte Artikel fra „Social-Demokraten“. Bladet var i hine bevægede Tider (1886) i stærk Opgang, og da Redaktionen i en Artikel mod det for-dærvede Samfund ogsaa havde langet ud efter Kirken og Præsterne, søgte Pastor Krag at sætte Tingene paa deres rette Plads ved en Artikel, som gjorde stærk Opsigt. Den lød saaledes:

Lidt mere om „Molok“.

Af P. KRAG.

Redaktionens Artikel om *Molokdyrkelsen* har jeg læst med Interesse. Det er *sørgeligt sandt*, at der er mange Mennesker i Verden, hvis Forhold er elendige. Det er sandt, at det er tungt, at *Barnet skal trælle i Fabriken*, at mangt et ungt Hjærte fordærvs af den *raa Tale*, der lyder mange Steder, at mangt et ungt Legeme faar et Knæk. Det er sandt, at mangt et Arbejde er farligt for Sundheden, og at mangen en Arbejder kommer til Skade under Arbejdet. Det er sandt, at mangen en Familie kæmper med *Armod*, saa det trods al Anstrengelse ikke lykkes at skaffe et tarveligt Udkomme. Ingen véd alt dette bedre end vi Præster, til hvis Dør de Fattige kommer hver Dag skarevis; ingen kender bedre al den Umoralitet, der findes, end vi, der saa ofte skue ind i den Enkeltes og i Familieleivets Elendighed. Deres Artikel har slaaet paa de Strenge i mit Hjærte, der saa ofte have bævet ved at tænke paa al den Nød, der findes trindt om. Jeg har derfor slet *ikke følt mig ramt* af Deres Ord: „Ned i denne Kløft sendes saa en hel Sværm *hykleriske, betalte Prædikanter*. De maa udstede de stakkels bedragne Ofre store Anvisninger paa det andet Liv, for at de herpaa skal lade sig til Gavns udsuge og ofre til Molok, og til Julefesten bliver der endog hængt Godter paa Juletræet til dem.“ Naar jeg tager Pennen, er det derfor heller ikke for at forsvare Præsterne, men for at *oplyse Dem om*, hvad De ikke synes at vide, at det er noget *helt andet vi ville*, og at der er noget *bedre at gøre mod de Fattige*, end at skrive saadanne Artikler. Thi *hvad Gavn har et fattigt Menneske* af at læse Sligt? Forholdene blive jo ikke derved forandrede; der sker kun det, at de Fattige fyldes med *Bitterhed og Misundelse* imod dem, der er bedre stillede i økonomisk Henseende, og *intet Menneske bliver lykkeligere ved at fyldes med Had og Bitterhed og Misundelse*. Det var jo dejligt, om de socialdemokratiske Principper kunde skabe Verden om, saa der ingen Fattige og nødlidende mere var, men det tror De næppe selv for Alvor. Og selv om De kunde skaffe den Fattige et sorgfrit Udkomme fra Vuggen til Graven, *hvad saa?* Er hin i Evangeliet omtalte rige Mands Lod saa misundelsesværdig? Er det at leve hver Dag i Herlighed og Glæde virkelig meget værd, naar der følger et Helvede bagefter? Jeg har det imod Socialdemokratiet, at det giver Løfter, det ikke kan holde, og at det faar Folk til at tro, at Rigdom og Velstand er de højeste Goder for et Menneske, thi det er at *bedrage de Godtroende og Uvidende*.

Sæt nu *herimod Kristendommen*. Er det *Sandhed*, at der er et *evigt Liv* til, mon det da er en *Forsyndelse* mod den Fattige at *trøste* ham under Livets Tryk med *Evighedens Haab*? Var Lazarus paa den rige Mands Trappe ikke langt lykkeligere med sin fromme Nøjsomhed og sit evige Haab end den rige Mand? Men dette er usvigelig Sandhed, at der er et evigt Liv, og at Jordelivets Betydning kommer til at afhænge af dets Forhold til det evige. Det er ikke hykkelske Ord med den *Guds Aabenbaring*, der elsker Menneskenes u dødelige Sjæle; og det er ikke tillærte Floskler, vi kommer med, men vi har *set det mangfoldige Gange*, hvilken Fred i Livet, og hvilken Sejrsglæde i Døden denne Tro giver. Men Kristendommen er ikke blot en Anvisning paa Evigheden, thi „Gudsfrygt er *nyttig til alle Ting* og har Forjættelse for *det Liv, som er, og for det, som kommer*.“ Et troende Menneske, der lever efter Guds Ord, forstaar den store Kunst: „*Du skal ikke begære*“; han kan være *lige saa glad og lykkelig i fattige Kaar*, som om han var den *rigeste og mægtigste*, dette vil *De kunne se selv*, om De vil komme ud til mig, og jeg maa gaa hen til en troende Arbejdsmand med Dem. Et troende Menneske føler *intet Savn* ved ikke at kunne faa Del i de mange *verdslige Nydelser*, thi han føler ingen Trang til dem, hans Hjærte er glad i Gud, og det behøver ikke at forlystes ved Verdens falske Ting. Er det Redaktionen Alvor at være de Fattiges Ven, saa hjælp mig at *føre dem til Kristus*; thi det véd jeg, at de Fattige, som finder deres Frelser, har *intet at klage over mere*.

Lad os dernæst *hjælpe de Fattige* ved at pege paa de *Grunde til deres Nød, der kunne hæves*, i Stedet for at hidse deres Fantasi ved at afmale Herligheder, der ikke kunne naas. Sig til de mange Arbejdere, der læse Deres Blad: hold op med at ofre de *Millioner*, der aarlig gaar ud af Eders Lommer, til den *Molok, der hedder Brændevin og Bajer*. Kunde vi faa de Millioner til at *blive i den Fattiges Lomme*, da blev denne ikke saa *hastig tom*, da blev der ikke saa mange Hustruer, som med Angst saa hen til den Time, da Manden kom hjem med Raven og Tumlen; da blev der ikke saa mange Børn, der maatte undvære Brød, fordi Faderen blandt saakaldte Venner drak Pengene op. Ja, kæmp alvorlig mod Drikkeriets Molok, og De gør en *virkelig god Gerning* mod de Fattige. Sig dernæst til dem: hvorfor *gifte I Eder saa tidlig*? Blandt de saakaldte „Dannede“ gifter en Mand sig sjældent, før han er 30 Aar; en studeret Mand begynder først at tjene noget, naar han er 25; mellem Arbejdere er det meget almindeligt, at Brudgommen er 20—23 Aar. Han ejer ofte intet, Møblerne er tagne paa Afbetaling, han bliver

indkaldt til Soldat, der begynder at komme Børn; Armoden stikker frem i Livets bedste Tid. Naar en Haandværkssvend, der tjener godt fra han er 17—18 Aar, vilde lægge til Side, hvad han tjener over 1 Kr. om Dagen (thi af den kan en enlig ung Mand leve), indtil han blev 28—30 Aar, vilde han have en *køn* Sum at begynde med, og Armoden vilde næppe nogensinde besøge ham.

Der er en 3dje Molok, og det er *Forlystelsessygen*, som i den Tid, der er godt Arbejde, stjæler alt det, der kunde gemmes til de knappe Tider. Jeg spurgte for 2 Aar siden en Pantelaaner: „Kommer Folk og sætte deres Sager ud mest om Vinteren?“ „Nej,“ svarede han, „om Sommeren, naar de skulle i Skoven, og om Foraaret, naar de skulle paa Maskerade, saa faa vi de fleste Panter.“ Nu vil De vel sige: „Kan Præsten ikke unde den fattige Mand lidt Fornøjelse?“ Jo, jeg kan; men jeg har *saa god Tro til Menneskene*, at, naar de 6 Dages Slid afløses af Hviledagens Stilhed, saa er den *ædlest* og *bedste Fornøjelse*, at Mand og Hustru samles med deres Børn og glæde sig over at være fri, over at tale sammen, læse sammen, spadsere sammen. Det koster ingen Penge, og er langt mere forfriskende og forædlende end at *drive om paa Forlystelsesanstalter* eller svire Natten over paa Maskerader og Baller.

Vilde De give de Fattige saadanne Raad, og vilde de Fattige sige: „*det er hørt*,“ saa skulde vi faa at se, at der blev en *mærkelig Forbedring* i de Fattiges Kaar, at der blev en anderledes Glæde i Hjemmene, og en anderledes Tilfredshed i Hjærterne. Vil De være *de Fattiges Ven*, saa maa De ikke skildre dem som *uskyldige, forfulgte Engle*, og de Velstaaende som *rene Djævle*, thi derved ødelægger De dem, hvis Ven de vilde være, og gør de Rige Uret, thi ogsaa blandt dem findes der *ædle Mennesker*, der viser i Gerning, at de er *de Fattiges Venner*. Paatal kun, *hvad der er Uret*, men *overdriv ikke* og gør det uden Had og Ondskab, thi ellers udretter De intet. Har De ikke erfaret, at med det Onde kommer man alligevel ingen Vegne; ikke den barske Nordenvind, men den milde Vaarsol lokker Spirerne frem af den frosne Jord. Vil De have de Rige til at øve Ret mod de Fattige, saa før de Rige til Jesus; bliver en rig Mand eller Kvinde en troende Kristen, saa bliver det meste af deres Tanke optaget af at gøre vel mod de Fattige, hvad jeg ofte har set. Lær ikke de Fattige at *misunde* dem, der „*spiser Østers, drikker Vin og ryger Havannacigarer*“, thi den Slags Ting *kunne sandelig let undværes*. Nej, lær den Fattige, at den lykkeligste Lod paa Jorden, det er at leve et flittigt og nøjsomt Liv, i

den gode Samvittigheds Fred med Gud, da bidrager De til deres sande Lykke.

For ca. 18 Aar siden gik jeg en Aften ved Siden af en Arbejdsmand, med hvem jeg kom i Samtale. Jeg spurgte ham, hvordan det gik med Udkommet. „Jo, Tak,“ svarede han, „jeg er vel fornøjet.“ „Hvor meget tjener De da om Dagen?“ „Jeg har 2 Kr.“ „Men hvor mange har De at forsørge?“ spurgte jeg videre. Jeg har Kone og 8 Børn.“ „Hvor er det muligt, at De kan faa Føden?“ spurgte jeg forundret. „Jo,“ lød hans frimodige Svar, „det slaar lige til, og *det er jeg glad ved, thi blev der noget tilovers, er det ikke sagt, at jeg anvendte det vel.*“ Hvordan gik det siden den Familie? Da jeg blev Præst ved Jakobskirken, konfirmerede jeg de to yngste af Børnene; alle de andre Børn var i pæne Stillinger, vel opdragne Mennesker, og Forældrene havde aldrig lidt Mangel. — Jeg gik en Gang, medens Postgaarden i København blev bygget om, ind i en Butik ved Siden af for at købe mig en Cigar; Manden præsenterede mig en til 33 Øre. „Nej, Tak,“ sagde jeg, „maa jeg bede om en til 6 Øre; de andre er der da vel Ingen, der ryger?“ „Det maa De ikke tro,“ svarede han, „fra Murersvendene herinde fra Postgaarden kommer der ofte Bud efter den Slags.“ — Se, der er Forskel paa, hvordan man tager Livet, og man er ikke altid uden Skyld i sin Skæbne. Vel véd jeg, at der er mange *hæderlige Haandværkere og Arbejdere*, som uforskyldt lider Nød; vel ser jeg daglig, at der er mange, der gjerne vil arbejde, men intet kunne faa at bestille; det være langt fra mig at stille Arbejderne i moralsk Henseende under andre. Men dette mener jeg, at vi *gavner dem bedst ved at pege paa de Grunde til Armod, de selv kunne fjærne*, og at man gavner dem mere ved at lære dem, at man kan godt være *glad i smaa Kaar*, end ved at fylde dem med *Bitterhed* mod dem, der udvortes har det bedre.

Naar De endelig siger, at „Kløften mellem Fattig og Rig bliver bestandig større,“ saa tror jeg ikke, at De har Ret. Den *aandelige Kløft* er i vore Dage ikke meget stor; jeg kender mange, som ser paa Smaafolk som paa deres Ligemænd, hvad Menneskeværd angaar. Jo mere Kristendommen trænger igennem, desto mere fyldes den aandelige Kløft, thi for Gud er vi alle Syndere, der ingen Fornemhed har og intet Værd besidder uden det, vi faar af Naade for Kristi Skyld. Men udsaar vi Had og Bitterhed i de Fattiges Hjærter, saa uddybes Kløften. Ned i Kløften gaar alle troende Præster ikke for som Hyklere at bedrage de Fattige med falske Haab, men for at lære dem, at de har Værd for Gud og ikke maa for-

spilde hans Naade. Til de Rige siger vi: alle Eders Fortrin varer kun en stakket Tid, ræk derfor den Fattige Broderhaand; thi for Gud gælder ingen Personsanseelse.

Dette har jeg skrevet som en af de Fattiges sande Venner; vel véd jeg, at mange ville vredes over mine Ord, thi Sandheden er ikke alle Vegne vel set; men jeg søger ikke at lokke Mennesker, naar jeg ikke kan gøre dette uden at fordreje Sandheden. At „være Sandheden tro i Kærlighed“ er dog nok den Adfærd, der baader os Mennesker bedst. Jeg tror for vist, at den Fattige, der vil lytte til mine Raad, skal ikke fortryde det.

P. Krag.

Imødegaaelsen af Artiklen lod selvfølgelig ikke vente paa sig, og med Agitatorens sikre Instinkt greb Redaktionen Beretningen om Arbejdsmanden med de 8 Børn og 2 Kr. om Dagen og udmaalede Umuligheden af at forsørge en Familie under saadanne Forhold med saa kraftige Farver, at alle de sunde og gode Ord forsvandt i det agitatoriske Støv, der hvirvledes op.

Men Pastor Krag's Artikel og Sind bør ikke glemmes, og hvem véd hvad Frugt den kan have baaret i det stille¹).

Det var ikke den eneste Gang han skrev i „Social-Demokraten“, han skrev, saa længe de optog hans Artikler, og naar nogen af hans Præstebrodre bebrejdede ham, at han vilde skrive i *saadan* et Blad, svarede Krag: „Saalænge man ikke binder Mund og Pen for mig, men giver mig Lov at skrive, som jeg vil, saa skriver jeg hvorsomhelst for min Frelsers Ære.“

Med det samme Sind stod han ved de den Gang saa moderne Diskussionsmøder, bl. a. et rigtigt Rabaldermøde, hvor Jeppe Aakjær, Vilh. Rasmussen o. fl. var ude mod Krag, Using o. a.

Aandelig talt staar alle de, der begyndte i Kirkesagens Arbejde, paa Krag's Skuldre, ikke blot dem, der fik en Ilddaab under Krag's Prædikestol, men ogsaa alle dem, der kom frem

1) I alt Fald har den da gjort Indtryk paa den unge Typograf — nuværende Bogtrykker Fischmann — fra hvis Scrapbook jeg har laant Artiklen.

ad den Linie, Indre Missions-Linien, hvor Krag stod som en af Foregangsmændene.

Jeg har nu saa omtrent faaet med, hvad der laa mig paa Sinde, kun synes jeg, det ogsaa fortjener at mindes, med hvilken Beskedenhed han deltog i de to Bibelkredse, han Tid efter anden var i. Den ene — vistnok Menighedslivets første Bibelkreds — ude paa gamle Eltham hos Konsul Olaf Hansens var i mange Aar min ulykkelige Kærlighed. Bangert ledede den, og Pastor Krags, Pastor Sofus Müllers, Deichmanns, Billedhugger, Professor Saabyes, Dispachør Middelboes, Nyrops, Generalkonsul Hansens, Grosserer Hansens, Prof. Zeuthens, Grosserer Plums m. fl. var med, men det er ikke lykkedes at faa nogen til at fortælle om den. Om den anden Bibelkreds fortæller

Komtesse Henriette Knuth.

I 7 Aar kom Bibelkredsen sammen en Gang om Maanedn i en af Deltagernes Hjem; den bestod af Professor Frederik Niensens, Kontorchef Bangerts, Grev Joachim Moltke, Grosserer Johan Adolf, Professor Westergaards, Pastor Krags, min Moder, min Søster og mig. Professor Nielsen ledede Kredsen; da han blev Biskop opløstes den.

Vi var jo ret forskelligt „farvede“ i den Kreds, og naar vi trods det oplevede „Aandens Enhed i Fredens Baand“ ved vore Sammenkomster, staar det for mig, som om Gud for en stor Del brugte Pastor Krag til at knytte os sammen. Hans rige, aandsfyldte Personlighed med det varme, kærlige Hjærte og med den ejendommelige næsten barnlige Evne til at glæde sig ved smaa Ting blev os alle saa kær. Han — Indre-Missionsmanden — forstod egentlig bedst af os alle de forskellige Retningers Syn, der jo af og til kom frem, og hvis Bølgerne begyndte at gaa lidt højt, kunde han velsignet henvise til Guds Ord og lede Tankerne bort fra det mindre væsentlige ind i Centrum.

Jeg fik et stærkt Indtryk af, at der i det Krag'ske Hjem

levedes et sjældent harmonisk og lykkeligt Familieliv. „Ja, Gud ske Lov, vi vil egentlig helst alle være sammen altid,“ sagde Pastor Krag en Gang, da der faldt en Bemærkning om, at hans Børn elskede deres Hjem.

Som den gudbenaadede, store Prædikant kendte flere af os Pastor Krag fra Jakobskirken, som den gode Ven med det varme Hjerte og med Øjet aabent for „alt skønt og godt hernede“ lærte vi ham tillige alle at kende gennem Bibelkredsen.

Henriette Knuth.

Samarbejde med Pastor Krag.

Pastor MOLLERUP.

Som en, der havde den Lykke at blive vakt ude i Jakobskirken under Pastor Krags Prædikestol og senere at begynde mine første Præsteaar som hans Medhjælper, er det mig en Glæde at kunne skrive lidt om denne min elskede Lærers Frisind overfor sine Medarbejdere.

Pastor Krag stod jo for Verden som den mest intolerante Missionsmand. Man mente, at han var haard og umedgørlig. Men var han noget ensidig og haard mod den Verden, der ikke vilde omvende sig, men legede midt i sin Verdslighed med religiøse Følelser eller tilbad Gud paa udvortes Vis, saa var han det mest elskelige og frisindede Menneske overfor dem, han havde aandelig Tillid til. Det viste sig, den Gang nu afdøde Stiftsprovst Obel var ung Kandidat og konkurrerede til Professorpladsen i Hebraisk ved Københavns Universitet, men ikke blev antaget paa Grund af sin store Ungdom. Obel var absolut et troende Menneske, vakt som Konfirmand hos Pastor Krag, men meget radikal i sin Bibeltheologi. Han søgte Pladsen som Kateket ved Jakobskirken paa den Betingelse, at Pastor Krag vilde overlade ham et Arbejderkvarter som hans særlige Distrikt. Obel havde nærmest dyrket videnskabelige Interesser og var ret ukendt med Arbejderforholdene. Jeg stod den Gang lige overfor min Embedseksamen og havde sluttet et varmt Venskab med Obel. Var Obel videnskabelig, var jeg det modsatte og havde siden min Vækkelse mere søgt min aandelige Næring i Frikirkesamfund. Obel bad mig da om at følge sig ud til hans Distrikt som hans uor-

dinerede Medhjælper. Vi skulde da leje os ind i en af Arbejderboligerne og leve blandt de Folk og søge at vinde deres Tillid og ad den Vej forsøge, om man ikke kunde blive Præster paa en ny Maade for dem.

Pastor Krag stillede sig meget velvilligt og forstaaende overfor dette, endskønt den ene var radikal i sin Theologi og den anden radikal i sin Kristendom. Han glædede sig som et Barn over sine to store Dreng, som forsøgte det nye. Vi gik ind og ud hos ham og fandt altid forstaaende Hjælp og gode Raad hos ham. Allerede Aaret efter fandt han, at Planen var saa god, at Obel og jeg burde skilles og hver have sit Distrikt. Jeg kom da ind at bo i de gamle Lægeforeningens Boliger, medens Obel blev ude i Nygaardskvarteret, hvor vi havde begyndt. Jeg blev da Pastor Krag's ordinerede Medhjælper, og han betalte en stor Del af min Løn af sin egen Lomme, thi Pastor Krag, som af Naturen var meget økonomisk og havde tarvelige Vaner for sit eget Vedkommende, var ikke bange for at ofre store Summer, naar det gjaldt Guds Riges Fremme.

Der var for mig noget meget rørende og beskæmmende i at se den ubetingede Tillid, hvormed han gav os fri Bane og altid fremhævede os unge.

Efter at jeg havde været nogle Aar i England som Sømandspræst, kom jeg tilbage til Jakobskirken Aar 1900 som residerende Kapellan. Det var ejendommeligt for mig, som tidligere havde været i den underordnede Stilling som Medhjælper, nu at rykke op til en sideordnet Plads. Men jeg fandt, at Pastor Krag gjorde det uhyre let for mig. Som bekendt er det i København ofte meget vanskeligt for Sognepræsten og den residerende Kapellan at komme godt ud af det sammen. Men Pastor Krag holdt altid Haanden over mig, naar nogen af Menigheden en Gang imellem ikke ret kunde taale mine afvigende Meninger.

Endskønt Pastor Krag for sit eget Vedkommende var ortodoks-luthersk, kunde han tale varmt om Frelsens Hær, og en Tid lang var der altid Frelsens Hærs Soldater i fuld Uniform ved Alterbordet i Jakobskirken. De vilde tjene og arbejde for Jesus, og det kunde min Sognepræst ikke staa for.

Evangelisk Alliance havde ogsaa en varm Ven i Pastor Krag, og det var i hans Hjem, jeg første Gang traf Grevinde M. Moltke, Alliancens aandelige Bærer og Forbeder gennem mange Aar. Et Tegn paa hans Frisind kom ogsaa frem i hans Uforfærdethed til at anvende hidtil ukendte Metoder i Arbejdet. St. Jakobs Menighedssamfund var fra Begyndelsen det eneste Menighedssamfund i København, der forlangte — i det mindste paa Papiret — en aaben Bekendelse om at høre Kristus til af sine Medlemmer, og det blev en Bærer for alt Arbejdet i Sognet. De bekendte Fælledmøder udgik derfra. Pastor Krag var bekymret over, at saa mange Mennesker i Stedet for at søge Kirken Søndag Eftermiddag færdedes ude paa Fælled. Derfor lagde han resolut Aftengudstjenesten derud. Det var den Gang noget ukendt. Men der samledes mange Mennesker til Møderne og vakttes ogsaa stor Modstand. Men med sin energiske Skikkelse og myndige Røst var han rigtig i sit Es paa Talerstolen derude. Jeg mindes et lille Træk fra den Tid, som jeg ikke kan lade være at fortælle. Han havde en Puddelhund, der bar Navnet Trofast. Han elskede sin Hund, men Menigheden var ikke altid lige glad ved den. Ved et Fælledmøde saa jeg Trofast halse omkring med nogle andre Hunde og lave et forfærdeligt Halløj. Men saa snart Pastor Krag kom op paa Talerstolen og foldede sine Hænder til Bøn, tabte de andre Hunde Herredømmet over Trofast. Den lagde sig stille ned med Forbenene overkors, saa længe Pastor Krag bad. Husdyrene kan undertiden tage Hjemmets Skik op. Der var meget andet at fortælle om Pastor Krag, men det overlader jeg til andre, jeg har kun villet tegne et enkelt Træk i hans Billede.

DET LIDER MOD AFTEN.

Pastor C. SKOVCAARD-PETERSEN.

Jeg har ikke kendt Pastor Krag, da han stod i sin rige Virksomhed inde paa Østerbro; har end aldrig hørt ham i St. Jakobskirken.

Derimod kom jeg en Del i Berøring med ham under hans sidste Aar i Søborg; vi var jo „næsten“ Naboer, og jeg passede Embedet i et Fjerdingaar før hans Tiltrædelse. Fra disse sidste (vist 7 Aar) har jeg et overordentlig smukt Indtryk af Krag; men hver Gang jeg nu vil forsøge at tegne Billedet med konkrete Træk, brister min Hukommelse. Særlig er jeg meget bedrøvet over, at jeg ikke i Tide fik nedskrevet Hovedindholdet af et lille privat Konventsforedrag Krag holdt i sit Hjem den sidste Nytaarsdag, han var i Søborg. Det var et Tilbageblik over hans Liv, fuldt af værdifulde Enkeltheder, men jeg er en daarlig en til at huske saadanne, hvis jeg ikke har lidt nedskrevet, der kan udløse og afstive Erindringen. Foruden min Hustru og jeg var kun Pastor Smidt-Petersens fra Esbønderup og Pastor Strickers fra Græsted tilstede. Vi 4 Familier havde i de Aar et lille Konvent, som vi spøgende kaldte „Hyggekonventet“, fordi vi alle befandt os saa inderlig vel sammen. Her lærte jeg ogsaa at elske Krag. Hvor han var god og forstaaende overfor mig, den yngre. Aldrig „stor“, aldrig affejende eller „færdig“, altid villig til at mødes paa lige Fod. Aldrig slog han paa daarlig Maade paa sin „Position“ eller paa det Livsarbejde, der laa bag ham. I det hele er mit Hovedindtryk af ham fra de Aar: en ydmyg Mand. Jeg har næsten aldrig siden kunnet høre de Salmelinier: „Sol i Aftensvale, lær mig den Kunst at dale“ — uden at

tænke paa gamle Krag. Han blev jo i det hele og store langt-fra værdsat i Søborg for det, han var værd. Fra at have været en — man kan vel nok sige feteret eller dog fejret Præst, blev han i mange Maader underkendt. Og selv var han vel ogsaa over de Aar, da han kunde yde sit bedste. Men hvor smukt fandt han sig ikke i at træde tilbage! Han hvilte i Guds Fred og havde ikke sin Højesteret i Menneskers Dom. Jeg takker ham for det skønne Indtryk af en gammel Guds Tjener, som i mange Aar havde staaet i første Række, og som dog i Guds Time stille kunde træde tilbage i anden.

Blot jeg havde Materiale til i det enkelte at illustrere dette! Jeg ved, jeg har oplevet adskilligt, som *kunde* illustrere det, men det er gaaet ud af min Hukommelse. Jeg vilde ellers saa gerne have været med til at bevare Krags Minde i den danske Menighed!

C. Skovgaard-Petersen.

Pastor P. Krags sidste Aar.

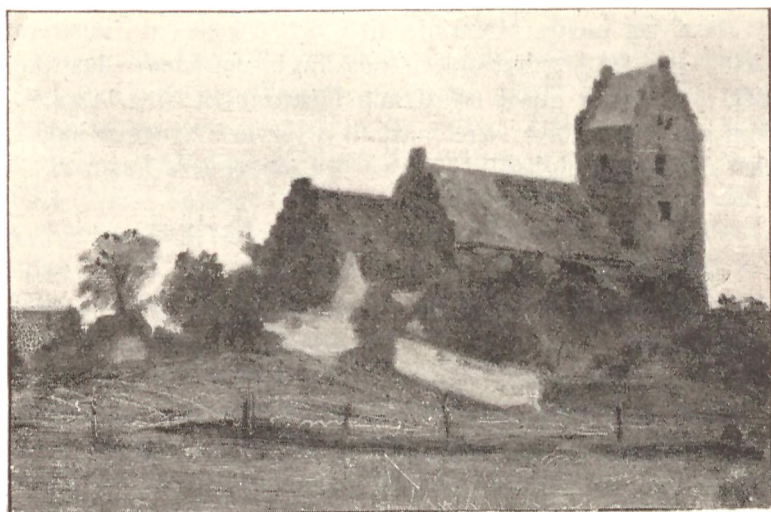
Pastor emeritus P. A. STRICKER

Som 63-aarig Mand blev Pastor Krag kaldet til Sognepræst i Søborg og Gilleleje i Nordsjælland og blev indsat i sit ny Embede Fastelavnssøndag (22. Febr.) 1903.

For de fleste af hans Venner var det en stor Smerte, at han vilde forlade sin velsignede og frugtbare 24-aarige Præstegerning paa Østerbro. Hans mange Venner havde svært ved at tænke sig ham skilt fra den Gerning i Hovedstaden, som Gud havde velsignet saa rigt. Pastor Krag og Gerningen ved St. Jakobs Kirke var i den Grad vokset sammen, at man ikke kunde tænke sig de Baand løst, som Gud selv havde bundet. For ham selv stod det som Guds Vilje, at han skulde drage bort. Det overvældende Arbejde i de 24 Aar, hvor han havde staaet som det frygtløse Vidne i de Tider, da det store Frafald skete i vor Hovedstad, og alle de Kampe, som denne Stilling førte med sig, havde brudt noget af hans Kraft; han kunde ikke bære at staa med det store Ansvar i Gerningen *med halv Kraft*, derfor følte han, at han *maatte* gaa i Tide.

Dertil kom, at han fra sin Barndom og Ungdom elskede Landet og følte sig mest lykkelig der. Gud havde gennem Pastor Frimodt udkommanderet ham til Gerningen paa Øster-

bro, og han havde adlydt, som man adlyder sin General. Beständig stod trods al den rige Naade, Gud overøste ham med ved Jakobskirken, Præstegerningen i Vildbjerg som hans lykkeligste Præstetid, og derfor droges han paa sine gamle Dage til Gerningen paa Landet. Just da blev Sognekaldet i Søborg og Gilleleje ledigt, og han besluttede at søge det. Gennem mundtlig Aftale med Kirkeministeren fik han Løfte om at faa Embedet. Ved nøjere at undersøge Forholdene blev han imidlertid betænkelig og skrev til Ministeren, at han ikke vilde

Søborg Kirke.

søge Embedet og troede saa, at dermed var Sagen opgivet. Hvor forbavset blev han da ved en Dag at faa Brev fra Ministeren, som skrev, at det havde undret ham, at han ikke efter Aftale havde indsendt sin Ansøgning. Ministeriet havde af Hensyn til ham imødekommet hans Ønsker om nogle Forandringer i Embedet, som han i sin Tid havde udtalt; alt var lagt til Rette; man ventede kun paa hans Ansøgning, som maatte indsendes omgaaende. Sagen var, at Krag's Brev til Ministeren paa en eller anden Maade var gaaet tabt og ikke kommet denne i Hænde. I dette saa Krag et Vink fra Herren om, at han *skulde* til Søborg; han søgte Embedet og fik det. Denne Oplevelse gav ham Vished om, at det var *Herren*,

der sendte ham til Nordsjælland. Det gav ham en fast Klippegrund at staa paa; uden denne faste Vished havde det været for svært for ham at gennemleve Aarene i Søborg, der i mange Maader blev Trængselsaar.

Med det lyse Haab, der var Krag egent, tiltraadte han sit ny Embede. Han mente, at han efter de mange Kampaar i Hovedstaden skulde gaa ind til en lettere Gerning i Nordsjælland; det kunde blive en Gentagelse af de lykkelige Aar i Vildbjerg; det vilde blive forholdsvis let i de to Landsogne at faa Mennesker ind i Guds Rige. Han havde et stort Haab om snart at faa fulde Kirker og faa bygget et Missionshus i Søborg.

Vanskelighederne skulde imidlertid blive større, end han havde tænkt sig. I Menneskealdre havde den store, smukke Kirke i Søborg ikke været fyldt, og Befolkningen var vanskelig at raabe op. Dertil kom, at den Forkyndelse, der i en Række af Aar havde lydt i Søborg Sogn, havde virket, at Befolkningen stod uforstaaende overfor en levende, vækkende Forkyndelse som Krags, man ønskede en „rolig“ Præst. Det var en stor Del af Befolkningen dybt imod at faa Krag til Præst; hans Forkyndelse kaldte man haard, den gav ikke „Ro“ i Sindet. Krag blev derfor paa Forhaand mødt med Modstand. Det var noget helt nyt for ham, der i alle sine Præstear havde staaet midt i et Samfund, der elskede ham og priste Gud for ham. I Gilleleje mødte han mere Forstaaelse, i Søborg var der kun en lille Kreds, der skønnede fuldt paa ham. Den store Kirke blev ikke fyldt paa Herrens Dag, og først nu, 21 Aar efter Krags Kaldelse til Søborg, ligger det Missionshus dør, som hans Forkyndelse har været med til at bane Vej for.

For mange af Krags Venner har det vist staaet som en underlig tung Gaade, at hans lykkelige og frugtbare Præstegerning, saa rigt velsignet af Gud, skulde slutte med Trængselsaarene i Søborg. Man havde tænkt sig en hel anden Slutning paa hans Liv og kunde ikke rigtig finde Sammenhæng mellem før og nu; „mon han ikke havde fejlet ved at forlade sin lykkelige Gerning i Hovedstaden?“ De Tanker kunde maaske ogsaa vaagne i hans eget Sind, men han kunde møde

dem med den Forvisning, *Gud* havde givet ham om, at han var *sat* i Søborg efter hans Vilje, og det gjorde ham mild og stille og bragte ny, skønne Sider frem i hans Karakter. Jo, der var Sammenhæng mellem før og nu. Den samme rige Naade, som havde fulgt Krag i Vildbjerg og paa Østerbro, laa paa Bunden af alt, hvad han gennemlevede baade i Søborg og i de Sygdoms- og Svaghedsaar, han oplevede tilsidst. Han kunde sikkert *tro* det midt under de bange Kaar, og vi, som kendte ham og hans Gerning paa nært Hold, kunde se det og prise Gud for det. Gamle Kristian Sriver har sagt, at naar Guds Børn oplever Trængselstider, er de som Kirkeklokker, der faar tunge Slag, men midt under Slagene lyder der en vidunderlig ren Klokkeklang fra Gud, som baade kalder Syndere til Gud og trøster dem, som er i Sjælevaade. Der lød en Klokkeklang fra Gud ud fra Pastor Krag's sidste Aar, og i den var der Toner, dybe og stille, som lød rigere end i de stærke Toner fra den Tid, han stod i sin fulde Kraft. — Der er altid Hjerter, der trænger dybt til *de* Toner. Denne hans Livs Aftensang toner endnu, skønt han er død.

Krag tog fat med Kraft paa den ny Gerning, men følte vel nok af og til, at Kræfterne ikke var saa store som i hans Velmagtsaar. Hvor var det skønt at se, hvordan Modstanden, han mødte, kaldte den milde og kærlige Side frem i hans Natur; hvor fandt han mange Veje til kærligt og offervilligt at afhjælpe Nød og Trang blandt de Mennesker, som ofte forstod ham saa lidt. Ved at se paa hans Færd kom man til at tænke paa Paulus' Ord Kol. 3, 12—15: „Saa ifører eder da som Guds udvalgte, hellige og elskede inderlig Barmhertighed, Godhed, Ydmyghed, Sagtmodighed og Langmodighed, saa I bærer over med hverandre og tilgiver hverandre. . . . Over alt dette ifører eder Kærligheden.“ Dette øvede han om end under Skøbelighed, og *de Toner lærtes vist bedre i Søborg end paa Østerbro*. Herren vidste, hvad han gjorde, da han sendte Krag til Søborg. Men denne Lektie, en af de skønneste, var ikke let at lære; det kostede noget i Retning af Gethsemanetider og førte ham til et nyt „Pnuel“, som det skete med Jakob. Han havde jo, som den erfarne Aandens Mand han var, før kendt saadanne Tider, men de

kom paa en ny Maade og førte ham ind i Anfægtelser og Kampe, som han ikke havde ventet. Ved et Præstekonvent fortalte han os yngre, at i mange Aar havde han prædikeret med stor Kraft, som *han* kunde det, mod Anfægtelse hos Guds Børn; det var Børnesygdomme, man maatte komme igennem; han kunde skamme Guds Børn ud, naar de led af Anfægtelser, — og dette har jo ogsaa sin Sandhed.

„Men nu,“ føjede han til, „er jeg paa mine gamle Dage kommen i dybe Anfægtelser, som jeg ikke har kendt før.“ Han vilde ikke sige os, hvori disse Anfægtelser bestod, for at vi ikke skulde smittes af det. Anfægtelserne gik vist i den Retning, at hele hans Præstegerning, som Gud saa rigt havde velsignet, skulde gøres til intet. Da maatte han ty som et sygt Barn dybere og dybere ind under Guds Naade i Kristus, det var lidt af det, Paulus oplevede, da han, „for at han ikke skulde hovmode sig,“ fik Tornen i Kødets og Slag i Ansigtet af en Satans Engel. Det er jo ikke noget nyt. Hvor kunde vore gamle lutherske Fædre tale om de „høje Anfægtelser“, de maatte igennem, og hvor har mange ned igennem Tiderne, ikke mindst de Mænd og Kvinder, der blev brugt til store Ting, maattet gennemleve saadanne tunge Tider. Hvor kunde der nævnes mange Navne, ogsaa fra vor Tid, paa dem, der maatte prøve saadant. Han kunde vidne for os, at Gud bar ham igennem, og da mærkede vi noget af Klokkeklængen.

Det var ikke forgæves, Krag arbejdede i Søborg og Gilleleje; der var dem, der forstod ham og priste Gud for ham, og i Stilhed voksede der en Erkendelse op i en hel Del Sind af, at han var en Guds Mand. Da han efter 7 Aars Gerning c. 70 Aar gammel søgte sin Afsked og holdt sin Afskedsprædiken, modtog han en Adresse, som han viste os med Taarer, fra c. 450 Beboere i Sognene, hvori de — ogsaa tidligere Modstandere — takkede ham, „fordi han uden Menneskefrygt havde forkyndt Guds Ord iblandt dem“ — dette skal siges til Ære for Søborg Sogns Beboere.

Hvad Krag levede, stred og bad i Søborg Sogn var ikke forgæves; hans Bøn og Strid staar skrevet i „Guds Ihukommelsesbog“, og hvad der staar i den, bliver ikke glemt.

Gud var saa naadig at sende gode Mænd efter Krag som

Sognepræster i Søborg; med Guds naadige Bistand skal der i hans Time høstes, hvor Krag og hans gode Eftermænd har saæet med Taarer.

I de sidste Aar i Søborg fik Klokken tunge Slag; hans Søn, som havde den store Plads i sin Faders Hjerte, og hans trofaste Hustru kaldte Gud hjem. Det bøjede ham dybt. De tre sidste Aar, i hvilke hans Præstegerning ikke længer bar ham oppe, blev de sværeste Aar i hans Liv; han var syg baade paa Sjæl og Legeme. Der var ingen Tvivl om, at ogsaa paa Bunden af det laa Guds lønlige Naade, det var Ædelstenens sidste Slibning. Ogsaa da „boede han i den Højestes Skjul og blev i denne Nattetid i den Almægtiges Skygge“. I al sin Svaghed klyngede han sig til den Frelser, hvis tro Tjener han havde været, og derfor lyder der Klokkeklang ogsaa fra de Aar. Den sidste Dag i hans Liv var en Søndag. Da var han samlet sidste Gang med sine Børn. De har kunnet fortælle, at deres Fader sad mild og glad iblandt dem, og da begyndte Himmerigs Klokker at kime for ham. Om Natten tog Gud sin gamle tro Tjener brat og stille hjem uden svær Dødskamp, og han gik ind til sin Herres Glæde; dør har han mødt dem, der var gaaet forud for ham. Klokkeklangen fra hans Liv vil endnu tone længe i den danske Kirke, hvor han fik Naade til at sætte saa dybe Spor. Gud give vor Kirke mange Mænd som ham!

Velsignet være hans Minde!

R. A. Stricker.

Efterskrift.

Det falder saa naturligt som en Slags Efterskrift til Pastor Strickers Ord at gengive et lille Brudstykke af „Søborg Avis“s Referat af Missionshuset „Kedron“s Indvielse i Søborg Søndag den 12. Oktober 1924.

Under stor Tilslutning indviedes i Søndags som omtalt Missionshuset „Kedron“. I Dagens Anledning var skrevet og trykt nogle Salmer. Vi citerer sidste Vers af Indlednings-salmen:

Paa Ordet vi tror,
 Land, Land, hør dog Herrens det kaldende Ord.
 Til Verden paa Dommedag synker i Grus,
 urokket gennem Tider skal staa dette Hus.
 Thi Slægterne kommer og Tiderne gaar,
 men Guds Ord bestaar.

Missionshusets Formand, Gaardejer *Tingsager*, bød Velkommen og udtalte: Denne er Dagen, som Herren har gjort, saaledes sang Israels Folk, og det gør vi ogsaa. Mange Gange bliver Dagen en Skuffelse for os; men har vi Gud med os, vil Dagene blive til Glæde og Velsignelse. Lad os altid synge til Guds Pris. Velkommen til alle dem, der er kommen langvejs fra, fra de forskellige Sogne. Velkommen til Søborg Sogns Beboere, det er særlig for eder, dette Hus er bygget. Tak til alle dem, der paa den ene eller den anden Maade har været med at opføre dette Hus. En særlig Tak til afdøde Pastor Krag, der gav Grundfonden til dette Hus. Han gav stærkere Varme og Lys og ønskede, at dette Hus blev bygget. Nogle af Pastor Krags Venner har skænket os et Billede af ham. Vi takker derfor og vil holde Pastor Krags Minde i Ære (Forsamlingen rejste sig).

SOGNEPRÆST CHR. KRAG
VED HANS MODERS JORDEFÆRD.

Gilleleje Kirke den 7. Maj 1910.

„Det kendes paa os som Lysets Børn,
at Natten hun er nu omme.“

Den Sang har Mor sunget ind i vore Hjerter, hver Gang hun samlede os til Fest; saa lad os ogsaa lytte til dens Toner i Dag, da hun samler os for sidste Gang.

Mor var et Lysets Barn, og det kendtes paa hende, at „Natten den var omme“; Mor var et Lysets Barn i rent bogstavelig Forstand; den skulde staa tidlig op, som skulde tage hende paa Sengen; hun var oppe, før nogen af os andre, og var hun oppe, saa var hun ogsaa lysvaagen lige fra hun slog Øjnene op og rede til at tage Dagens Gerning op; hun vidste, at det gælder at arbejde, medens det er Dag, for der kommer en Nat, da ingen kan arbejde; hele hendes Liv var en lang, virksom Arbejdsdag; hun undte ikke sig selv mange ledige Stunder, og hun kunde daarlig taale at se andre gaa ledige; derfor var det saa lykkeligt, at hun blev kaldt hjem netop nu, da Kræfterne begyndte at svigte hende — baade aandeligt og legemligt; hun egnede sig ikke til at sidde uvirksom hen; men saalænge hun var i sin Kraft, virkede hun med alle de Evner og Kræfter, Gud havde betroet hende; der var intet Arbejde saa ringe, at Moder ikke vilde tage Haand i med, blot det var nyttigt; ja, hun vilde helst have Haand i Hanke med alt, hvad der angik vort Hus og Hjem, og selv det, som blev udført af andre, gik først gennem hendes Hovede. Men det, som laa bag ved vores travle, lille Moders utrættelige Virke, det var hendes store, varme Hjerte.

Kære, lille Moder, Tak fordi du blev os saadan en Mor! Hvor har du ikke baaret os paa dit Hjerte, fra vi var smaa; hvor har du ikke stridt for os og lidt med os, da vi blev store; hvor var det ikke godt at finde ind til Mor og græde ud; hvor har du ikke samlet os som Hønen samler sine Kyllinger under sine Vinger og vogtet og skærmet os, til vi blev store nok til at staa paa egne Ben og klare os selv; det blev sagt om dig af en af dem, som dristede sig til at komme og gribe ind i din Flok og røve en af dem: „din Mor, hun passer paa sine Kyllinger,“ og det var sandt; og har vi ikke altid skønnet nok paa det, saa faar du have Tak nu, for nu kan vi se, det var Moderhertet, der nødte dig dertil; og selv da vi fløj ud af Reden, hvor kunde du ikke holde sammen paa os, hvor flittigt arbejdede ikke din Pen for at holde Forbindelse med os alle hver især og følge os paa alle vore Veje; hvor tog du ikke Del i vore Sorger og Glæder, hvor godt var det ikke at søge hjem til Mor igen, for der var dog ingen, som kendte og forstod en, som ens egen Mor, og hvor lyste ikke Mors Øjne os varmt i Møde, naar hun saadan fik Lov at samle os til Fest, og hvor saa du ikke langt efter os, naar vi drog hver til sit — lige til den sidste Gang, vi samledes om dig for at sige Farvel. Og hvad var det saa for et Lys, som straaledede os saa varmt i Møde fra Moders Øjne? Det var Guds Kærligheds Lys; du havde jo selv fra din Ungdom fundet ind under Guds Vingers Skygge, og der var det, du saa gerne vilde samle os ind; derfor var det den Salme, vi skulde synges, naar nogen af os skulde rejse hjemmefra: „Under dine Vingers Skygge, Herre, lad os bo og bygge til du vil hjemkalde mig“; og derfor var det din største Glæde, naar du saa, at vi Børn forstod dig paa det Punkt. Der var jo en af os, som var Mors Hjertebarn; ham havde du baaret og hjulpet frem som ingen af os andre; og det var din Glæde og Stolthed, da han var naaet saa vidt i Kundskaber, at du ikke kunde følge ham længere; men din største Glæde var dog at se ham staa sin Prøve i Livets Skole; og da han saa maatte gaa gennem Lidelsens Skole, og hans Sjæl lutredes, saa han kunde gaa foran os alle og vise os Vej til Livets Land, ja saa kunde

Mor ikke klage, men kun takke; men der, hvor han gik foran,
der maatte Mor snart følge, og der vil vi andre ogsaa følge,
naar Timen kommer —

O Gud ske Lov, det hjemad gaar
did, hvor det store Stævne staar,
som Husets Børn skal samle,
hvor altid de skal sammen bo,
som did fandt Vej i Jesu Tro,
de unge med de gamle.

Amen.

SOGNEPRÆST CHR. KRAG
VED HANS FADERS JORDEFÆRD.

Gilleleje Kirke den 30. September 1912.

At vi, Sandheden tro i Kærlighed, skal vokse op til ham, som er Hovedet, Kristus.“

Saaledes stiller Apostlen Paulus Maalet for det kristne Menneskeliv, og jeg kan huske to Lejligheder, hvor jeg har hørt Fader tale over den Tekst; den første Gang var for mange Aar siden (1891) ved Bedstemoders Begravelse i Dreslette Kirke, og ved den Lejlighed husker jeg, at Fader særlig dvælede ved Kærligheden, saaledes som han havde mødt den fra Barn i sin egen Moder; anden Gang — nogle Aar senere — ved Bedstefaders Begravelse talte Fader om Sandheden som den stærke Magt i hans Faders Liv; — og naar jeg nu skal tale et Mindeord over min kære Fader, saa tror jeg, jeg tør sige, at dette: at være Sandheden tro i Kærlighed, det var den aandelige Arv, han havde taget op efter sine Forældre. — *“Sandheden tro“*, det har Fader sikkert været lige fra Barn af, en sanddru, bundærlig Natur; at tænke sig Far sige eller gøre noget, som ikke var helt sandt, det var en utænkelig Tanke; han var en rigtig Nathanael, „en Israelit uden Svig,“ og derfor opfyldes ogsaa Sandhedskongens Ord paa ham: „hver den, som er af Sandhed, hører min Røst.“ Tidlig fik han Øre for Sandhedsordet fra Gud, og da saa Herren kaldte ham til sin Tjeneste, saa var han ogsaa rede til at følge Kaldet, og det blev hans Liv at vidne om Sandheden for hver den, som er af Sandhed; han blev det store Sandhedsvidne, som aldrig slog af paa Sandheden af Hensyn til Mennesker; derfor lod han sig heller aldrig

indrullere i noget Parti, hverken politisk eller kirkeligt, fordi han saa' klart, hvor trange Kaar Sandheden har indenfor Partiet, og derfor kunde han svare saa frimodigt, da en af Præsterne engang efter et stort kirkeligt Møde bebrejdede ham, at han stødte alle Vennerne fra sig: „Vennerne, ja men Sandheden da?“ —

Saaledes var Far i sin Gerning, og saadan var han i sit Hjem: sand i al sin Færd; og hvor skulde saa vi hans Børn kunne blive usande? Hvor skulde vi kunne lyve for Far, naar vi saa' ham ind i hans ærlige Ansigt? Dèr lærte vi den Lektie, som saa mange læste paa som Børn uden nogensinde at faa den lært: at være af Sandhed og sky Løgneren som Djævelens Væsen; og naar Far saa noget af dette hos sine Børn, saa glædede han sig ved Tanken om, at „hver den, som gør Sandheden, kommer til Lyset,“ og saa overlod han os trygt til Sandhedens overbevisende Magt uden at prøve paa at overvælde os med sin personlige Autoritet; Fader talte ikke meget med os om Gud, men han talte meget med Gud om os; der staar for mig et Minde fra min Barndom om, hvordan Fader paa en Søndag Formiddag, hvor han ikke selv havde Tjeneste i Kirken, tog os med ind i sit Lønkammer, min lille Bror og mig, og bad for os, alt mens han lagde sine Hænder velsignende paa vore Hoveder; det staar ganske dunkelt for mig, men saadan et Minde fra Barndommen betyder mere for mig end mange Prædikener siden hen. — Og naar det saa senere hen, da vi var bleven store og skulde til at begynde at staa paa egne Ben, kunde hænde, at vi kom til Fader med vore Tvivl om Sandheden, hvor virkede det saa ikke dejligt befriende at mærke, hvordan alle Tvivl og Betænkeligheder prellede af mod Fars klippefaste Tro. Peter hed han, og Klippemand var han. Det var jo det, som gav hans Ord Myndighed, at man mærkede, der stod en Mand bag ved Ordet; han talte, fordi *han troede* — paa Gud, og fordi *han elskede* sin Gud og sin Næste; han var Sandheden tro *i Kærlighed*. Det var Kærlighed, som drev ham til at sige Sandheden om Synd ligesaa alvorlig, han kunde faa det sagt, for saaledes at berede Jordbunden for det Budskab om Naade, som han havde at bringe Syndere; de kaldte ham en Dommedagsprædikant

og sagde, det var strengt at høre ham; ja for den, som ikke var af Sandhed var det strengt at høre hans Vidnesbyrd; men for hver den, som var af Sandhed, blev det et Evangelium; „han var ret en evangelisk Prædikant,“ blev der engang sagt om ham, og det var dertil han følte sig kaldet: „at øse Evangeliet ud i Spande,“ som han selv sagde, at finde Evangeliet i Dagens Tekst og saa faa det udlagt for Mennesker, saa de kunde tage imod det, det var det Maal, han satte sig for sin Prædiken, og fordi det lykkedes, derfor er vi mange, som i Dag og alle Dage takker Gud for ham; hvad Far engang sagde om en Prædiken, han havde hørt: „det er saa sandt og saa rigtigt, men det er saa koldt;“ det gjaldt ikke hans eget Vidnesbyrd, det kom fra Hjertet og gik til Hjerte, fordi han var Sandheden tro — *i Kærlighed*; saadan var han paa Prædikestolen, og saadan var han *i sit Hjem*.

Ja, hvor har vi dog haft en god og kærlig Fader; hans Præstegerning tog jo hans Tid og Kraft saaledes, at han ikke kunde være det for sit Hjem, som han gerne vilde; men han gjorde, hvad han kunde; hvor laa vort Ve og Vel ham alvorligt paa Sinde; hvor gjorde det ham ondt, naar han maatte tugte os, og hvor var han glad, naar han kunde glæde os; hvor kunde han ikke gætte vore Ønsker og glæde sig ved at opfylde dem, ja hvor kunde han ikke glæde sig som Barn med sine Børn.

Hvor har vi ikke mange gode Søndagsminder fra vort Barndomhjem i St. Jakobs Præstebolig; Søndag Eftermiddag var jo altid viet Hjemmets Glæder. Hvor var Far ikke glad for at kunne beholde os alle hjemme, til vi kom til Skelsaar og Alder, og da vi saa var kommen saa vidt, at vi kunde begynde at staa paa egne Ben og sætte Foden under eget Bord, hvor tog han saa ikke Del i vore Glæder og vore Sorger lige til det sidste. — Og havde vi i vort Hjem gennem mange Aar været mærkelig skaanede for de store Sorger, saa kom de saa meget mere overvældende i de sidste Aar. Hvor var det ikke en haard Prøvelse for Far at miste den Søn, som var hans Øjesten; og hvor var det ikke tungt Aaret efter at følge Mor til Graven; og dog: det sværeste for ham var, at han maatte sige Farvel til sin Gerning, fordi han selv var bleven en ned-

brudt Mand; ja, hvor var det ikke en stor Ydmygelse for ham at mærke, at han ikke mere kunde bruges i sin Herres Tjeneste. Men under alt dette voksede han — nedad i Ydmyghed, men opad i Kærlighed; hvor blev han ikke streng i sin Dom over sig selv og mild i sin Dom over andre; og gennem alle disse Trængsler modnedes han for Guds Rige. Der var et Ord fra Gud, som havde hjulpet Fader engang, da det kneb for ham: „Min Naade er dig nok!“ Siden havde han det stadig for Øje, og mer end én Gang har han brugt det Ord til at trøste andre med, den Trøst, hvormed han selv var bleven trøstet; og det Ord fik Fader Brug for lige til det sidste; der var jo givet ham en Torn i Kødets, om hvilken han atter og atter bad Herren, at den maatte vige fra ham; men han fik stadig det samme Svar: „Min Naade er dig nok, thi min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed;“ og da Far begyndte at forstaa det, saa bad han om at faa Lov at komme hjem; og hvor blev han ikke mild og stille, da han mærkede, at nu gik det opad og hjemad. Og saadan vil vi, hans Børn, mindes ham: som den, der Sandheden tro i Kærlighed voksede op til ham, som er Hovedet, Kristus.

Tak for det dejlige, lyse Billede af Fader, som staar for os i disse mørke Dage! Tak, Herre Jesus, fordi du aabnbarede dig for ham: fuld af Naade og Sandhed og blev ham tro til det sidste!

Hjælp os at løfte den Arv, som han har efterladt os, at ogsaa vi maa blive Sandheden tro i Kærlighed og erfare, at din Naade er os nok, fordi din Kraft fuldkommes i vor Skrøbelighed. Amen!

